

T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE BRANŞ DERSLİK SİSTEMİ UYGULAMASININ
ÖĞRETMEN, ÖĞRENCİ VE İDARECİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE
DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
Pınar SAYAR

2008
DANIŞMAN

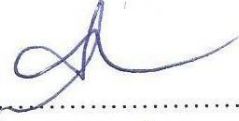
Yrd. Doç. Dr. Emrullah YILMAZ

Bartın-2016

KABUL VE ONAY

Pınar SAYAR tarafından hazırlanan ‘‘Sosyal Bilgiler Dersinde Branş Derslik Sistemi Uygulamasının Öğretmen, Öğrenci ve İdareci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi’’ başlıklı bu çalışma, 19/09/2016 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği/oy çokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Ali ARSLAN

Üye: Doç. Dr. Nuriye SEMERCİ

Üye: Yrd. Doç. Dr. Emrullah YILMAZ (Danışman)

Bu tezin kabulü Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun .../.../2016 tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Çetin SEMERCİ
Bartın Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

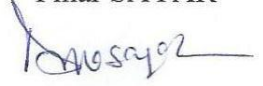

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Yrd. Doç. Dr. Emrullah YILMAZ danışmanlığında hazırlamış olduğum “Sosyal Bilgiler Dersinde Branş Derslik Sistemi Uygulamasının Öğretmen, Öğrenci ve İdareci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezimin bilimsel ve etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

16/09/2016

Pınar SAYAR

ÖNSÖZ

Sosyal Bilgiler alanına bir katkı getirmek, Sosyal Bilgiler eğitiminde ciddi bir ihtiyaç olduğunu düşündüğüm sosyal bilgiler branş dersliklerini öğretmen, öğrenci ve idareci görüşlerine göre değerlendirmek amacı ile hazırlamış olduğum bu tez çalışması uzun ve yorucu bir sürecin ürünüdür. Bu zorlu süreçte emeklerinin karşılığını asla ödeyemeyeceğim kişilerin katkıları sayesinde araştırmamın tamamlandığını belirtmek isterim.

Akademik anlamda yaşadığım her problem karşısında bana her zaman yardımcı olan ve yol gösteren, güler yüzünü, özverisini esirgemeyen, bu yolda sağlıklı ilerlememi sağlayan danışmanım Yrd. Doç. Dr. Emrullah YILMAZ' a, tez çalışmama katkı sunan Doç. Dr. Fatma ÜNAL' a ve Yrd. Doç. Dr. Sema Sulak'a, bu süreçte her zaman yanımda olan desteğini esirgemeyen canım annem, babam ve eşim Özgür SAYAR' a çok teşekkür ederim. Bu tez, zorlu yüksek lisans sürecinde kaybettiğim iki bebeğimin anısına hediyemdir.

Bu tez Bartın Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından 2016-SOS-CY-009 proje numarası ile desteklenmiştir.

Pınar SAYAR
BARTIN-2016

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Sosyal Bilgiler Dersinde Branş Derslik Sistemi Uygulamasının Öğretmen, Öğrenci ve İdareci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

Pınar SAYAR

Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Emrullah YILMAZ

Bartın-2016, Sayfa XIV+111

Araştırmanın amacı, Sosyal bilgiler dersinde branş derslik sistemi uygulamasını öğretmen, öğrenci ve idareci görüşlerine göre değerlendirmektir. Araştırmada nicel ve nitel metotların birlikte kullanıldığı karma yöntemin yakınsayan paralel deseni kullanılmıştır. Araştırmanın nicel boyutunda, tarama modeli; nitel boyutunda ise durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini, 2015-2016 eğitim öğretim yılında Bartın ilinde branş derslik sistemi uygulayan 27 ortaokul ve bu okullardaki sosyal bilgiler öğretmenleri ve idareciler, bu okullar arasından amaçlı örneklem alınarak seçilmiş 11 ortaokuldaki 764, 5. 6. ve 7. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada, nitel verileri toplamak idarecilerin branş derslik sistemine ilişkin görüşlerini almak için açık uçlu anket formu, öğrenci ve öğretmenlerin görüşlerini almak için açık uçlu sorular kullanılmıştır. Araştırmanın nicel boyutunda ise öğretmen ve öğrencilerin branş derslik sistemi uygulamasına ilişkin görüşlerini almak için 3'lü likert tipi ölçek kullanılmıştır. Nitel verilerin analizinde betimsel analiz yapılırken, nicel verilerin analizinde ise SPSS 22 paket programı kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular neticesinde Sosyal Bilgiler dersinde branş dersliği uygulamasına yönelik öğretmenler, ders için gerekli araç-gerece anında ulaşma, araç gereçleri taşıma zahmetinden kurtulma, araç gereçlerin yıpranmasının önlenmesi noktasında olumlu görüş ifade etmişlerdir. Öğrenciler ise görsel açıdan ve teknolojik olarak eğitim-öğretime hazır temiz bir ortam sunması açısından sosyal bilgiler branş dersliklerine ilişkin olumlu görüş ifade ederken; idareciler ise Sosyal bilgiler branş dersliklerini öğrencilerin ilgi ve motivasyonlarını uyarıcı görsellikte, zengin öğrenme

materyali ve ortamı sunarak kalıcı öğrenme sağlaması noktasında olumlu değerlendirmişlerdir. Araştırma bulguları neticesinde, uygulamadaki eksik ve aksayan yönlerin giderilerek uygulamanın yaygınlaştırılması önerisinde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Dersliği, Branş Derslik Sistemi Uygulaması, Derslik.

ABSTRACT

Master's Thesis

**The Evaluation of Subject-based Classroom Application in Social Sciences Class in
Terms of the Views of Teachers, Students and Administrators**

Pınar SAYAR

Bartın University

Institute of Educational Sciences, Department of Educational Sciences

Division of Curriculum and Instruction

Thesis Supervisor: Asst. Prof. Dr. Emrullah YILMAZ

Bartın-2016, Pp: XIV+111

The aim of the study is to evaluate subject-based classroom application in social sciences class in terms of the views of teachers, students and administrators. Convergent parallel design in which both quantitative and qualitative methods are used together was used in the study. Survey design was used in the quantitative part of the study; case study was used in the qualitative part.

The population of the study consists of 36 social sciences teachers and 52 administrators working in the state secondary schools where subject-based classroom application is implemented in social sciences classes and also 764 students chosen from among 5th, 6th and 7th year students in 11 secondary schools. Open-ended questionnaire form was used to collect administrators' views on subject-based classroom application and open-ended items were used to get students' and teachers' views in the qualitative part of the study. In the quantitative part of the study, a three-point likert type scale was used so as to determine the views of teachers and students on subject-based classroom system. Content analysis was employed in the analysis of qualitative data and quantitative data were analysed using SPSS statistics package program. As the data obtained in the study suggest, most of the teachers regard subject-based classroom application quite necessary. Most of the participating teachers, administrators and students think that subject-based classroom system has many positive sides and few negative sides. The positive sides

stressed mainly by the participators are a well-equipped, motivating setting for students and facilitator of teaching process for teachers. As for the negative sides, the congestion during the break times and lack of personal cupboards for students are two main factors. Finally, subject-based classroom system has a lot of positive contributions and it should be implemented nationwide after its problems are solved.

Keywords: Social Studies Classroom, Subject-Based Classroom, Views

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	II
BEYANNAME	III
ÖNSÖZ	IV
ÖZET	V
ABSTRACT	VI
İÇİNDEKİLER	VI
TABLolar LİSTESİ	VI
EKLER LİSTESİ	VI
BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.2.1. Araştırmanın Alt Amaçları.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Sayıtlar	4
1.5. Sınırlılıklar.....	5
1.6. Tanımlar	5
1.7. Kısaltmalar	5
İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	8
2.1. KURAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1.1. Sosyal Bilgiler.....	7
2.1.2. Sosyal Bilgilerin Kapsamı	8
2.1.3. Sosyal Bilgileri Oluşturan Disiplinler.....	9
2.1.3.1. Tarih.....	9
2.1.3.2. Coğrafya	10
2.1.3.3. Sosyoloji	11
2.1.3.4. Antropoloji.....	13
2.1.3.5. Ekonomi.....	14
2.1.3.6. Psikoloji	15
2.1.4. Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Önemi.....	15
2.1.5. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Temel Yaklaşımlar.....	17

2.1.5.1. Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler	17
2.1.5.2. Sosyal Bilim Olarak Sosyal Bilgiler	18
2.1.5.3. Yansıtıcı İnceleme Olarak Sosyal Bilgiler.....	19
2.1.6. 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı	20
2.1.6.1. Programın Vizyonu.....	21
2.1.6.2. Programın Temel Yaklaşımı.....	22
2.1.6.3. Programın Temel Öğeleri	23
2.1.7. Branş Derslik Sistemi Uygulaması	29
2.1.7.1. Branş Derslik Sistemi Uygulamasının Faydaları.....	30
2.1.7.2. Klasik Sistemle Branş Derslik Sisteminin Karşılaştırılması	32
2.1.7.3. Branş Dersliklerin Düzenlenmesinde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar	33
2.1.8. Sosyal Bilgiler Laboratuvarı (Derslikleri)	34
2.1.8.1. Sosyal Bilgiler Dersliğinde Bulunması Gereken Araç ve Gereçler.....	35
2.1.8.2. Sosyal Bilgiler Dersinde Derslik (Laboratuvar) Kullanımının Faydaları... 37	
2.1.8.3. Sosyal Bilgiler Dersinde Dersliğin Oluşturulma Süreci.....	37
2.2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	38
2.2.1. Branş Derslik Sistemi İle İlgili Araştırmalar	38
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM	42
3.1. Araştırmanın Modeli	43
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi/ Çalışma Grubu	43
3.2.1. Nicel Veriler İçin Evren ve Örneklem	43
3.2.2. Nitel Veriler İçin Çalışma Grubu.....	44
3.3. Veri Toplama Araçları.....	45
3.3.1. Nicel Veri Toplama Araçları.....	45
3.3.1.1. Sosyal Bilgiler Dersi BDS Değerlendirme Ölçeği (Öğretmen).....	46
3.3.1.2. Sosyal Bilgiler Dersi BDS Değerlendirme Ölçeği (Öğrenci).....	47
3.3.1.3. Sosyal Bilgiler BDS Gözlem Formu (Öğretmen).....	49
3.3.2. Nitel Veriler İçin Veri Toplama Araçları.....	49
3.3.2.1. İdarecilere Uygulanan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	49
3.4. Verilerin Toplanması.....	50
3.4.1. Nicel Verilerin Toplanması.....	50
3.4.2. Nitel Verilerin Toplanması	50
3.5. Verilerin Analizi	51

3.5.1. Nicel Verilerin Analizi	51
3.5.2. Nitel Verilerin Analizi	52
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR	53
4.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Branş Dersliklerine Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular	53
4.1.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Branş Dersliklerine Yönelik Görüşlerine İlişkin Nicel Bulgular	53
4.1.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Branş Dersliklerine Yönelik Görüşlerine İlişkin Nitel Bulgular	57
4.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Branş Dersliğine Yönelik Görüşlerinin Cinsiyete ve Kıdeme Göre Farkına İlişkin Bulgular	60
4.3. Sosyal Bilgiler Branş Dersliklerinin Mevcut Durumuna İlişkin Bulgular	62
4.4. Sosyal Bilgiler Branş Dersliklerine Yönelik Öğrenci Görüşlerine İlişkin Bulgular	65
4.4.1. Sosyal Bilgiler Branş Dersliklerine Yönelik Öğrenci Görüşlerine İlişkin Nicel Bulgular	65
4.4.2. Sosyal Bilgiler Branş Dersliklerine Yönelik Öğrenci Görüşlerine İlişkin Nitel Bulgular	67
4.5. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Branş Dersliklerine İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete, Sınıf Düzeyine, Öğrenim Gördükleri Okullara Göre Farkına İlişkin Bulgular	69
4.6. İdarecilerin Branş Derslik Sistemine Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular	72
BEŞİNCİ BÖLÜM: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	82
5.1. SONUÇ VE TARTIŞMA	82
5.2. ÖNERİLER.....	88
5.2.1. Bulgular ve Sonuçlara Yönelik Öneriler.....	88
5.2.2. Gelecekte Yapılacak Yeni Çalışmalara Yönelik Öneriler	88
KAYNAKÇA.....	90
EKLER	96
ÖZGEÇMİŞ	112

TABLolar LİSTESİ

Tablo No	Sayfa No
1. Sosyal Bilgiler Öğrenme Alanları ve Temel Disiplinler	28
2. Klasik Sistemle Branş Derslik Sisteminin Karşılaştırılması	32
3. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kişisel Bilgileri	43
4. Araştırmaya Katılan Öğrencilere İlişkin Kişisel Bilgiler	44
5. Araştırmaya Katılan İdarecilere İlişkin Kişisel Bilgiler	45
6. Öğretmen ölçeğine ilişkin sayısal veri aralığı	47
7. Öğrenci Ölçeğinin KMO ve Barlett Testi Değerleri	47
8. Döndürülmüş Faktör Matrisi	48
9. Sosyal Bilgiler Branş Dersliklerin Öğretmenlere Mesleki Açından Sağladığı Faydalara İlişkin Öğretmen Görüşleri	53
10. Sosyal Bilgiler Branş Dersliklerinin Eğitim Öğretim Sürecindeki Faydalarına İlişkin Öğretmen Görüşleri	54
11. Sosyal Bilgiler Branş Dersliklerinin İmkan ve Olanaklarına İlişkin Öğretmen Görüşleri	55
12. Sosyal Bilgiler Branş Dersliklerine Yönelik Olumsuz Öğretmen Görüşleri	56
13. Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulanan Branş Derslik Sistemine İlişkin Olumlu Öğretmen Görüşleri	57
14. Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulanan Branş Derslik Sistemine İlişkin Olumsuz Öğretmen Görüşleri	58
15. Sosyal Bilgiler Branş Dersliklerinde İstenilen Fiziksel ve Donanımsal Niteliklere İlişkin Öğretmen Görüşleri	59
16. Ölçek Madde Puan Ortalamalarının Cinsiyete Göre Dağılımı	60
17. Ölçek Madde Puan Ortalamalarının Cinsiyete Göre Farkı	61
18. Ölçek Madde Puan Ortalamalarının Kıdeme Göre Dağılımı	61
19. Ölçek Madde Puan Ortalamalarının Kıdeme Göre Farkı	61
20. Sosyal Bilgiler Branş Dersliklerinin Teknolojik Donanımlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri	62
21. Sosyal Bilgiler Branş Dersliklerinin Fiziki Şartlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri	63
22. Sosyal Bilgiler Branş Dersliklerinin Branşı Temsil Edebilirliğine İlişkin Öğretmen Görüşleri	64
23. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Branş Dersliğinin Oluşturulma Sürecine İlişkin Görüşleri	64
24. Sosyal Bilgiler Branş Dersliklerine Yönelik Olumlu Öğrenci Görüşleri	65

25. Sosyal Bilgiler Branş Dersliklerine İlişkin Öğrenci Görüş ve Beklentileri	66
26. Branş Dersliklerinin Kullanımı Sırasında Yaşanan Sıkıntılara İlişkin Öğrenci Görüşleri	67
27. Sosyal Bilgiler Branş Dersliklerine İlişkin Olumlu Öğrenci Görüşleri	67
28. Sosyal Bilgiler Branş Dersliklerine İlişkin Olumsuz Öğrenci Görüşleri	68
29. Ölçek Madde Puan Ortalamalarının Cinsiyete Göre Dağılımı	69
30. Ölçek Madde Puan Ortalamalarının Cinsiyete Göre Farkı	69
31. Ölçek Madde Puan Ortalamalarının Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı	70
32. Ölçek Madde Puan Ortalamalarının Sınıf Düzeyine Göre Farkı.....	70
33. Ölçek Madde Puan Ortalamalarının Okullara Göre Dağılımı	71
34. Ölçek Madde Puan Ortalamalarının Okullara Göre Farkı	71
35. Sosyal Bilgiler Dersinde BDS Uygulamasına İlişkin Olumlu İdareci Görüşleri	72
36. Sosyal Bilgiler Dersinde BDS Uygulamasına İlişkin Olumsuz İdareci Görüşleri	73
37. BDS' nin Gerekliliğine İlişkin İdareci Görüşleri	74
38. BDS' nin Önemine İlişkin İdareci Görüşleri	75
39. BDS'nin Verimli Bir Şekilde Uygulanabilmesi İçin MEB'e Düşen Görev ve Sorumluluklara İlişkin İdareci Görüşleri	76
40. BDS'nin Verimli Bir Şekilde Uygulanabilmesi İçin Okul Yöneticilerine Düşen Görev ve Sorumluluklara İlişkin İdareci Görüşleri	77
41. BDS'nin Verimli Bir Şekilde Uygulanabilmesi İçin Öğretmenlere Düşen Görev ve Sorumluluklara İlişkin İdareci Görüşleri	78
42. BDS Uygulamasını Sürdürmek İsteyen İdarecilerin Gerekçelerine İlişkin Görüşler ...	79
43. BDS Uygulamasını Sürdürmek İstemeyen İdarecilerin Gerekçelerine İlişkin Görüşler	80
44. İdarecilerin BDS Uygulaması Kapsamında Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinden Beklentilerine İlişkin Görüşleri	81

EKLER LİSTESİ

Ek No	Sayfa No
1. Sosyal Bilgiler Branş Derslik Sistemi Öğretmen Ölçeği	96
2. Sosyal Bilgiler Dersi Branş Dersliği Gözlem Formu	99
3. Sosyal Bilgiler Branş Derslik Sistemi Öğrenci Ölçeği.....	100
4. Sosyal Bilgiler Dersi Branş Derslik Sistemi İdareciler İçin Açık Uçlu Anket Formu ..	103
5. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Öğretmen/Branş Dersliği Uygulaması 17.08.2006 Tarihli Resmi Yazı	105
6. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Öğretmen/Branş Dersliği Uygulaması 15.02.2008 Tarihli Resmi Yazı	107
7. Ortaöğretim Genel Müdürlüğü /Branş Dersliği Uygulaması 23.02.2015 Tarihli Resmi Yazı.....	109
8. Araştırma İzni	110

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

İnsanlar doğdukları günden itibaren bir eğitim süreci yaşarlar. Çoğu zaman farkında olmadıkları bu süreç içerisinde, ilk önce aile fertlerinin desteğiyle öğrenmeler gerçekleştiren bireyin hayatına, okul yaşamının başlamasıyla birlikte dersler, kitaplar, öğretmenler katılır. Aile içerisinde ailenin yaşam tarzına, gelenek göreneklerine ve kültürüne göre yetişen birey okul içerisinde ise devletin öngördüğü hedeflere göre ilerleme kaydetmeye çalışır.

Devletler bireylerin topluma uyumunu sağlamak ve ihtiyaç duyduğu nitelikli bireyleri yetiştirmek için eğitim programları hazırlar. Eğitim bir yaşına ancak 25 yıl sonra girebilmektedir (Varış, 1988, 14). Yani bireyin eğitim-öğretim sürecinin ardından işe yerleşmesi ve topluma kazandırılması, devletlerin ihtiyaç duyduğu ve eğitim-öğretim faaliyetleriyle ortaya çıkan bu çıktı, 25 yıllık bir süreyi kapsamaktadır. Dolayısıyla nitelikli eğitim vermek bütün devletlerin en önemli hedeflerinden biridir. Nitelikli ve eğitilmiş bireyler yetiştirme, toplumların gelişmişlik düzeylerinin de önemli ölçütlerindedir.

Her toplum sürekliliğini sağlamak için gelecek nesillerini en iyi şekilde yetiştirmek ister. Bunu yapmanın en sistemli yolu bireyleri eğitmekten geçer (Akdağ, 2014, 21). Eğitimin vazgeçilmez temel öğeleri ise öğrenci, öğretmen ve eğitim programıdır. Öğretmenler öğrencilere istedik yöndeki davranışları eğitim programları aracılığı ile kazandırır (Özan Boydak, 2014, 7).

Çağımızda gün geçtikçe daha da önem kazanan “Eğitim Teknolojisi”, eğitim programının planlama, uygulama ve değerlendirme safhalarının her birinde göz ardı edilmemesi gerekli bir bilim dalıdır. Daha çok eğitimin yürütülmesine ilişkin süreçlerle ilgili olan Eğitim Teknolojisi, davranışları, eğitim durumlarını belirleme ve yaşantılar kazandırma faaliyetleriyle ilgili olarak eğitim ortamını düzenleme ya da çevreyi ayarlama etkinliklerini kapsamaktadır” (Alkan, 1997, 22).

İlk ve orta öğretim kurumlarında günümüz şartlarında uygulanan ortam düzenlemesinde, öğrenciler sınıf ve şubelere bölünmekte ve branş öğretmenleri bu sınıf ve şubelerde ders dağıtım çizelgesine göre derse girmektedir. Yani ders öğretmeni ders sırası kendine geldiğinde sınıfta yerini almaktadır (Erdoğan, 2009, 30; Kurtkaya, 2010, 41; Ersöz, 2012, 18).

Sınıf, eğitim ve öğretim etkinliklerinin uygulanabilmesi için yapılacak çalışmaların merkezini oluşturur. Çünkü öğrenme öğretme sürecinin büyük bir bölümü burada yürütülmektedir. Buradan hareketle, öğrenme öğretme sürecindeki istendik hedeflere ulaşmada sınıfın özellikleri doğrudan etkilidir. Öğrenciyi merkeze alan uygulamaların yaygınlaşması, sınıf düzeninin öğretilecek konu üzerinde ve öğrenci üzerindeki etkisinin araştırılmasına yol açmıştır. Buradan hareketle, etkili öğrenme için neyin gerekli olduğu sorusunun cevaplarından biri de amaca uygun sınıf ve donanım olmuştur (Özür, K., tarihsiz, 19).

1.1. Problem Durumu

Çağımızda bilim ve teknoloji o kadar çabuk gelişmektedir ki, okulların öğrencilerine yirmi yıl sonra yararlanabilecekleri bilgileri nasıl vermeleri gerektiğini kendilerine sormaları gerekmektedir. Televizyonda bir füzenin atılışını seyreden ve uluslar arası yayınları izleyen öğrenciler sınıfa geldiklerinde kitabi olmaktan çok entelektüel bir dağarcığa ve somut yaşantılara sahip olmaktadır (Alkan, 2011, 5).

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu 17.08.2006 tarihli, 8738 sayılı ve 15.02.2008 tarihli, 1514 sayılı Öğretmen Branş Dersliği Uygulaması konulu yazısı ile okul öncesi eğitim kurumları ile birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okulları hariç olmak üzere örgün eğitim yapan okullarda fiziki kapasite ve öğretmen imkânları dâhilinde Öğretmen Branş Dersliği (matematik, fizik, kimya, biyoloji, fen ve teknoloji, edebiyat, yabancı dil, sosyal bilgiler, coğrafya, tarih dersliği vb.) uygulamasına geçilmesini istemiştir.

Branş Derslik Sistemi, Türkiye’de seyrek bir şekilde uygulanmakta olan, gerek görsel öğrenme gerekse zengin materyal kullanımıyla her dersin kendine özgü özel ortamında işlenmesine dayalı bir eğitim ortamı düzenlemesidir (Ersöz, 2012, 18). Klasik sınıf sisteminde öğretmenler, harita, poster, küre gibi görsel ders araç gereçlerini bir sınıftan diğer sınıfa taşımak zorunda kalmakta, bir video ya da ses kaydı dinletebilmek için öğrencilerini multimedya sınıfına götürmeleri gerekmektedir. Ancak uygulamalar incelendiğinde, bunlar yoruculuğu ve zaman kaybı sebebiyle tercih edilmemektedir (Ersöz, 2012, 6). Teknoloji çağının geliştirmiş olduğu modern araç gereçleri kilitli odalarda tutmak yerine, öğretmenlerin her an yararlanabileceği şekilde hizmete sunmak, eğitimin iyileştirilmesi ve geliştirilmesi adına atılacak her adım için zorunlu hale gelmiştir (Şimşek, 2002, 22).

Ülkemizde 2005 yılında yenilenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile toplumsal olay ve sorunlara duyarlı, olayları farklı açılardan ele alabilen, iletişim gücü yüksek, etkin, üretken, problem çözebilen, özgüveni sağlam, aktif insan tipleri yetiştirmek amaçlanmaktadır. Bu amaçların gerçekleştirilebilmesi için ise modern öğretim araç ve gereçleriyle donatılmış, öğrencilerin aktif olduğu, yaratıcı düşünme becerilerini geliştirici faaliyetlerin yapılabilmesine olanak sağlayan sosyal bilgiler sınıfı (laboratuvar) tarzı öğrenme ortamlarına ihtiyaç duyulmaktadır (Akdağ ve Kaymakçı, 2013, 172).

Literatür incelendiğinde, branş derslik uygulamasına ve sosyal bilgiler dersliklerine yönelik alan yazında yeterli düzeyde araştırma bulunmamaktadır. Uygulamada karşılaşılan eksik ve aksayan yönlerin tespiti ve uygulamanın daha verimli işleyebilmesi adına bu araştırmanın katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Sosyal Bilgiler dersliklerinin mevcut durumlarını ve niteliklerini belirlemek, eksik, aksayan ya da faydalı yönlerini öğretmen, öğrenci ve idareci görüşlerine göre değerlendirmek araştırmanın problem durumunu oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı, Sosyal Bilgiler dersinde branş derslik sistemi uygulaması hakkında öğretmen, öğrenci ve idareci görüşlerini almaktır.

1.2.1. Araştırmanın Alt Amaçları

Genel amaç doğrultusunda Sosyal Bilgiler dersinde branş derslik sistemi uygulamasına ilişkin nicel ve nitel alt amaçlar geliştirilmiştir.

1. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler branş derslik sistemine ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin branş dersliğine yönelik görüşleri cinsiyete ve kıdeme göre farklılaşmakta mıdır?
3. Sosyal Bilgiler branş dersliklerinin mevcut durumu nedir?
4. Sosyal Bilgiler branş dersliklerine ilişkin öğrenci görüşleri nelerdir?
5. Öğrencilerin sosyal bilgiler branş dersliklerine ilişkin görüşleri cinsiyete, sınıf düzeyine, öğrenim gördükleri okullara göre farklılaşmakta mıdır?
6. İdarecilerin branş derslik sistemine ilişkin görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Gün geçtikçe küçülmekte olan dünyada bireylerin toplumların coğrafya ve tarihini anlamaya yönelik ihtiyaçları da giderek artmaktadır. Bu ihtiyacı karşılamayı hedefleyen öğretim programlarından biri de Sosyal Bilgilerdir. Teknolojideki değişim ve gelişim Sosyal Bilgiler öğretiminde yeni arayışlara neden olmakta ve okullarda özel branş dersliklerinin oluşturulabileceği düşünülmektedir (Kaya, 2012, 999).

Günümüzde, Milli Eğitim Bakanlığınca uygulamaya konulan Okul Gelişim Modeli (OGEM) 'nin uygulanmaya başlamasıyla OGEM 'in fiziksel standartları arasında yer alan Resim Odası, Fen (Fizik, Kimya, Biyoloji) Laboratuvarı, Müzik Odası, Spor Salonu, Öğretmen Çalışma Odası, Çok Amaçlı Salon, İş Eğitimi Atölyeleri oluşturma çabaları okullar tarafından gündemlerine alınmakta ve okullar çalışmalarını bu mekânları oluşturma yönünde devam ettirmektedir. Bu mekânların oluşturulması ya da fiziksel şartları uygun olan okullarda uygun bir planlamayla derslerin her derse, branşa ait dersliklerde yani branş dersliklerinde yürütülmesi gereklidir (Kurtkaya, 2010, 46; Erdoğan, 2009, 31).

Ülkemizde sekiz yıllık zorunlu ve kesintisiz eğitimin getirdiği mekan standartları kapsamında Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü'nün ifade etmiş olduğu temel varsayımına göre; 6-8. yıllar arası tüm dersler, ilgili branş öğretmenine tahsis edilmiş özel mekanlarda verilir (Çınar, Çizmeci ve Akdemir, 2007, 195). Literatür incelendiğinde, ülkemizde branş derslik uygulamasına yönelik çok az sayıda çalışma bulunmaktadır. Ayrıca, branş derslik sistemi Sosyal Bilgiler dersliği boyutunda yeterince çalışılmamıştır (Erdoğan, 2009; İbret, Bayraktar ve Kocaman, 2011; Ersöz, 2012; Kaya, 2012; Akdağ ve Kaymakçı, 2013). Ülkemizde yaklaşık on yıldır resmi olarak uygulamada olan branş derslik sistemi uygulamasını değerlendirmeye yönelik araştırmanın ve uygulamanın verimliliğine dönük değerlendirmenin yeterince bulunmadığı görülmüştür. Bu durum çalışmayı özgün kılmaktadır. Yine araştırma kapsamında sınıf gözlem formu hazırlanmış ve Bartın ilindeki okulların sosyal bilgiler dersliklerinin mevcut durumu belirlenmeye çalışılmıştır.

1.4. Sayıtlar

Çalışmanın sayıtları aşağıdaki gibidir.

- Araştırmaya katılan öğretmen, öğrenci ve idareciler nicel ve nitel veri toplama araçlarındaki sorulara, araştırılan konuyla ilgili gerçek durumu yansıtan samimi cevaplar vermişlerdir.

- Araştırmanın sonuçlarının kendinden sonraki araştırmalar için kaynak teşkil edeceği varsayılmıştır.
- Örneklem olarak seçtiğimiz öğretmen grubu evreni temsil edebilecek niteliklere sahiptir.

1.5. Sınırlılıklar

Bu çalışma;

- 2015-2016 Eğitim-öğretim yılı Bartın il sınırlarındaki branş derslik sistemi uygulayan 27 ortaokulun sosyal bilgiler öğretmenleri ve idarecileri ile bu okullar arasından seçilmiş (5, 6, ve 7. sınıf) 764 öğrenciden elde edilen verilerle sınırlıdır.
- Veri toplama araçlarından elde edilen verilerle sınırlıdır.
- Kuramsal çerçeve erişilebilen kaynaklarla sınırlıdır. Bu bölümde çalışma içerisinde geçen bazı tanımlara yer verilmiştir.

1.6. Tanımlar

Eğitim teknolojisi: Eğitimin amaçlarına ulaşılmasını sağlayacak yaşantıları belirleme ve bu yaşantıları kazandıracak eğitim durumlarını seçerek uygulama sürecidir (Çilenti, 1979, 25).

Eğitim ortamı: Eğitsel faaliyetlerin olduğu; personel, araç gereç, tesis, organizasyon gibi öğelerden oluşan çevredir (Alkan, 1979,21).

Branş Derslik Sistemi: Her öğretmenin branşının içeriğine uygun araç-gereç, materyal, donanımı ile dersliğinde bulunduğu, öğrencilerin derslerinde öğretmenlerinin dersliklerini gezdikleri sistemdir (İbret, Bayraktar ve Kocaman, 2011, 125).

Sosyal Bilgiler Laboratuvarı: Sosyal bilgiler dersinin işlenmesi için alana özgü araç gereçlerle donatılmış branşa özel derslik (Tarman, 2011, 138).

1.7. Kısaltmalar

BDS: Branş Derslik Sistemi

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

OGEM: Okul Gelişim Modeli

NCSS: National Council Social Studies

SBS: Sosyal Bilgiler Sınıfı

TDK: Türk Dil Kurumu

İHO: İmam Hatip Ortaokulu

YBO: Yatılı Bölge Ortaokulu

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde sosyal bilgiler ve branş derslik uygulaması ile ilgili kuramsal çerçeve bilgilerine ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1.KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1.1. Sosyal Bilgiler

Sosyal bilgiler kavramı, ilk kez 1916 yılında ABD'de Milli Eğitim Derneğinin Orta Dereceli Okulu Teşkilatlandırma Komisyonu Sosyal Bilgiler Komitesi tarafından kabul edilmiştir. Daha sonraki yıllarda ise kavram bütün ülkelerde yaygın olarak kullanılmaya ve okul programlarında yer almaya başlamıştır (Moffat, 1957, 18; Köstüklü, 1999,9; Çiçek, 2009, 153; Savage ve Armstrong, 2008, 6). Komite bu terimi “ *Mevzuu doğrudan doğruya insan cemiyetinin teşkilatına ve tekamülüne ve bu içtimai birliklerin bir uzvu olması dolayısıyla insana dair olan bilgiler sosyal bilgilerdir*” şeklinde tanımlamıştır (Akt. Moffat, 1957, 18). Ülkemizde bir ders olarak sosyal bilgiler ilk kez 1960'lı yıllarda benimsenmiştir. 1962 programının taslağında ilkokulun amacı "kişisel, insanlık münasebeti, ekonomik ve toplumsal hayat" bakımlarından belirlenmiş, tarih, coğrafya ve yurt bilgisi dersleri birleştirilerek Toplum ve Ülke İncelemeleri dersi olarak okutulmuş, 1968 yılında ise bu ders sosyal bilgiler adını almıştır (Sönmez, 2010, 7; Bilgili, 2009, 20). 2005 yılında geliştirilen yeni sosyal bilgiler öğretim programı ise sosyal bilgiler dersini şu ifadelerle açıklamıştır (MEB, 2005a, 46);

Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir.

Tanımda da ifade edildiği gibi sosyal bilgilerin amacı “bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirme” olarak vurgulanmıştır. Toplumsal var oluş ifadesi bireyin sosyal bir varlık olma noktasına odaklanırken, vatandaşlık kavramı ise daha çok bireye politik bir varlık olarak odaklanmaktadır. Sosyal bilgilerin içerik alanı anlamında tanımda sosyal bilimler belirtilmiş, sanat, edebiyat vb. insanla alakalı diğer tüm bilgiler belirtilmemiştir. Programın etkinlikler bölümünde, sosyal bilimler haricinde farklı bilgi kaynakları da

kullanılmasına karşı, tanımda yalnızca sosyal bilimler üzerinde durulmuştur. Tanım ifadelerinden içeriğin oluşturulmasında disiplinler arası tematik bir anlayışın benimsendiği gözlemlenmektedir. Bu boyutuyla tanımın, çağdaş sosyal bilgiler anlayışını da taşıdığını gözlemlemekteyiz (Doğanay, 2008, 83).

Sosyal Bilgilerin amacı, sınırsız dünyamızda kültürel olarak çeşitli ve demokratik bir toplumun vatandaşları olarak genç insanların kamu yararı için bilgili ve mantıklı kararlar alma yeteneği geliştirmesine yardımcı olmaktır (Parker, 2011, 3).

Sosyal Bilgiler kavramı farklı araştırmacılar tarafından açıklanmaya çalışılmıştır. Sönmez (2010, 3)' e göre "*Sosyal Bilgiler, toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve süreç sonucunda elde edilen dirik bilgilerdir*". Sosyal bilgiler dersi bireyi, toplumu ve bunlarla ilişkisi ışığında çevreyi konu alanı olarak incelemektedir. Öğrencinin, insan-toplum ilişkileriyle ilgili olarak bilgi ve deneyimlerini geliştirmesine fırsat sağlamasının yanında, bireyin kendisini, değerlerini ve düşüncelerini keşfedişinin alt yapısını oluşturan bir ders de olabilmelidir (Kabapınar, 2012, 3). Günümüzde değişen ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı olarak karar alıp, problem çözebilen etkin ve aktif vatandaşlar yetiştirme idealiyle sosyal ve beşeri bilimlerden aldığı bilgi ve yöntemleri kaynaştıran ve kullanan bir öğretim programıdır (Öztürk, 2012, 4). Bütün bu çeşitlilikleriyle yeryüzündeki olayları tanıtan, bunların oluş nedenlerini açıklayan, vatandaşlık hak ve sorumluluklarının neler olduğunu belirten, kısaca insan ve onun sosyal ve fiziki çevresiyle geçmişte, günümüzde ve gelecekteki etkileşimini ortaya koyan bilgilerdir (Akbaşlı, 2004, 45). Parker (2011, 3)' e göre ise sosyal bilgiler, sivil yetkinliği arttırmak için sosyal bilimler ve beşeri bilimlerin bütünleşik çalışmasıdır. Öztürk ve Otluoğlu (2011, 6)' na göre ise Sosyal bilgiler, sosyal bilimlerin verilerini entegre edip öğrencilerin seviyesine göre basitleştiren, bunlardan yararlanarak, öğrencilere, beceri, tutum ve değerleri kazandırmayı hedefleyen bir yurttaşlık eğitim programıdır.

2.1.2. Sosyal Bilgilerin Kapsamı

İlköğretimde iyi ve sorumluluk sahibi vatandaşlar yetiştirmek amacı taşıyan sosyal bilgiler, sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal hayatla ilgili temel, bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırılmaya çalışıldığı bir çalışma alanıdır (Erden, tarihsiz, 8). Sosyal bilgiler denildiği zaman insanların aklına ilk gelen, tarih ve coğrafya dersleri sosyal hayata uyum sağlamada ve sosyal problemlere çözüm üretmede lazım olacak bilgi olmaktadır. Bu düşünce, 2005 yılından itibaren uygulanmakta olan "Sosyal Bilgiler" ders programı ile değiştirilmiştir. Bu değişimle,

"Sosyal Bilgiler" öğrencilerin, toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olmak amacıyla; " Tarih, Coğrafya, Ekonomi, Sosyoloji, Antropoloji, Psikoloji, Felsefe, Uluslararası İlişkiler, Siyaset Bilimi ve Hukuk" gibi Sosyal Bilimleri ve Vatandaşlık Bilgisi konularını yansıtan öğrenme alanlarını, bir ünite adı altında birleştirmiştir (Turan ve Ulusoy, 2013, 139).

Buradan hareketle sosyal bilgilerin yalnızca tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgilerinden oluşan bir ders olmadığına daha iyi aktarılabilmesi için sosyal bilimleri ve sosyal bilgileri oluşturan disiplinleri iyi bilmek önemlidir. Sosyal bilimler alanındaki teorik ve bilimsel ilerlemelerin eğitim sürecinde de vurgulanmasını, toplum içinde gelişmesini ve yetiştirilmesini amaç edinen sosyal bilgiler kavramı, ülkemizde ilköğretim seviyesinde kullanılmaktadır (Keçe ve Merey, 2011, 111-112).

2005 yılında uygulamaya konulan yeni sosyal bilgiler öğretim programıyla Sosyal bilgiler dersinde tarih ve coğrafya derslerinin yoğunluğu azaltılmış; psikoloji, sosyoloji, antropoloji, ekonomi, hukuk, siyasal bilimler ve sosyal psikoloji gibi disiplinlere ağırlık verilmiştir. Sosyal bilimler alanındaki kavram ve yöntemlere dayanan disiplinler arası bir yapı belirlenmiştir. Öğrenciler, bilginin pasif alıcısı olmaktan çıkarılarak, bilgiyi aktif bir şekilde elde eden, eleştirel düşünme becerisine sahip bireyler olarak yetiştirilmek istenmiştir (Aysal, 2012, 11).

2.1.3. Sosyal Bilgileri Oluşturan Disiplinler

2.1.3.1. Tarih

En eski sosyal ilimlerden biri olan tarih, eski Yunan kaynaklarına dayanır. Soru sormak veya sorgulama yaparak öğrenmek anlamına gelen Historie veya Historia kelimelerinden türetilmiştir (Moffat, 1957, 3). Sosyal bilimler arasında ele alınan tarih; geçmişte yaşanmış olaylar veya bunlar hakkındaki belgelerin verileridir. Tarih, geçmişteki olayları, yer, zaman ve failleri göstererek kaynaklara dayalı olarak neden- sonuç ilişkisi içerisinde inceleyen bir bilimdir (Köstüklü, 1999, 11-12). Tarih geçmişteki olayları inceleyen ve kayıt eden bir bilimdir. İnsanoğlunun geçmişte yaptıklarıyla ilgilenir. Tarihçiler geçmişteki olayları açıklamak ve bu olaylarla ilgili sorulara cevap vermek için, olaylarla ilgili bilgi ve kanıt toplar, olguları kayıt altına alır, ulaştığı bilgileri örgütleyerek ve yorumlayarak sunar (Erden, tarihsiz, 36).

Tarih, bireylerin bir topluluğun üyesi olarak yaptıkları işleri, ortaklaşa faaliyet ve gelişmelerini, yer ve zaman çerçevesi dahilinde, olayların neden ve bağlılıklarını göz

önünde bulundurarak belgelere dayandıran, ilmi yöntem bütünlüğü içerisinde tasvir eden ve anlatan bir ilimdir (Koçak, 1998, 5).

Sosyal bilimler arasında en baskın nitelikte olan ve okul düzeyindeki sosyal bilgiler öğretimine temel anlamı veren disiplinlerden biri tarihtir. İnsanın, insanlığın ve kültürlerin belleği olarak da tanımlanan tarih bilimi, insanın ve insanlığın olumlu ya da olumsuz anlamda ortaya koyduklarının anlamlandırıldığı ve eleştirel bir açıdan değerlendirmelerin yapıldığı bir disiplindir (Kabapınar, 2012, 12). Tarihin amacı geçmişteki insan etkinliklerini bilimsel yöntemlerle ortaya koyarak, bugüne ışık tutmak ve geleceğe yön vermektir (Çapa, 2009, 137).

Tarih, vatandaşlık eğitimi açısından çok önemlidir. Çünkü tarih konuları üzerine yapılacak öğrenme- öğretme faaliyetleri sayesinde öğrenciler, hem kendi ülkelerinin hem de başka ülkelerin tarihlerini öğrenme fırsatı elde ederler. Tarih öğretimi, vatandaşlık eğitiminin çok önemli bir amacı olan kültürel mirasın yeni nesillere aktarılmasında da önemli bir yere sahiptir (Öztürk, 2012, 21).

Eğitim sistemimizin vazgeçilmez unsuru olan tarih, 20. yüzyıl boyunca sosyal bilgiler programlarında önemli bir konuma sahip olmuştur. İngiltere gibi tek disiplinli program geleneğinin sürdürüldüğü ülkeler bir yana, disiplinler arası sosyal bilgiler geleneğinin doğduğu ülke olan ABD'de dahi, kültürel mirasın yeni nesile aktarılmasında başrolü oynadığı varsayılan tarih dersi, önemini korumuştur. Bu durum Türkiye için de geçerlidir (Ulusoy, 2014, 302).

2004 yılında uygulamaya konulan yeni sosyal bilgiler ders programında, diğer sosyal bilim dallarına da yer verildiğinden tarih konularında bir sınırlamaya gidilmiştir. Yeni sosyal bilgiler programında "Kültür ve Miras" öğrenme alanı içerisinde tarih konularına yer verilmiştir. 4. sınıftaki "geçmişimi öğreniyorum", "5.sınıftaki adım adım Türkiye", 6. sınıftaki "ipek yolunda Türkler" ve 7. sınıftaki "Türk Tarihine Yolculuk" ünitelerinde tarih konuları bulunmaktadır (Çapa, 2009, 159).

2.1.3.2. Coğrafya

Coğrafya terimi "Geo" (yer, dünya) ve "graphein" (yazarak ve çizerek açıklamak) sözcüklerinin bir araya gelmesi ile oluşmuştur. Aslında, bu iki sözcüğün birleşmesinden meydana gelen bir birleşik sözcük olan coğrafya, terim olarak dünyanın yazarak ve çizerek açıklanması anlamına gelmektedir. Coğrafya, insan ile onun yaşadığı mekan (çevre) arasındaki ilişkileri dağılışı, karşılaştırma ve nedensellik ilkeleri ışığında araştıran ve

sonuçlar ortaya koyan bilimdir (Zeybek, 2009, 111). Coğrafiya, yeryüzü Őekillerinin oluŐumunu, tabii ortam ile insanın karŐılıklı etkileşimini ve bu etkileşim sonucu oluşan faaliyetleri karşılaştırma, nedensellik ilkeleri çerçevesinde inceleyen bir bilim dalıdır (Kabapınar, 2012, 22).

Sosyal bilgiler program ve dersleri temelde iyi birer vatandaş yetiştirmeyi hedef almaktadır. İyi vatandaŐın niteliklerinden biri de toplumla uyum içerisinde yaŐamasıdır. Coğrafiya, başta yakın evre olmak üzere, insanın yaşadığı yeri kendisine tanıtmayı amaçlar. evresini tanıyan bireyler, onunla uyum içerisinde yaşamak için çaba gösterirler (Zeybek, 2009, 156).

Coğrafiya bilgisi öğrencilerin kendi çevreleri hakkında bilgi toplamalarını sağlamaktadır. Öğrenciler yaşadıkları fiziki evre ile ekonomik etkinlikleri, yaşam tarzları arasında iliŐki kurabilir, çevresini tanıır, deniz, gl, nehir gibi coğrafi yapıların önemini kavrar ve korur. Coğrafiya ğretiminin en önemli amaçlarından biri öğrenciye harita kullanmayı öğretmektir. Harita bilgisine sahip bir birey harita kullanarak ilk kez gördüğü yerleri gezebilir, hiç görmediği bir ülkenin iklimini, fiziksel niteliklerini, ekonomik faaliyetlerini, politik açıdan yerinin önemini vb. anlayabilir (Erden, tarihsiz, 39).

İlköğretim 4-7. sınıflarında okutulan sosyal bilgiler dersinin "İnsanlar, Yerler ve çevreler" ğrenme alanı konuları coğrafiya bilimine ait verilerin öğrenimine ayrılmıştır. Bu çerçevede 4.sınıfta "yaşadığımız yer", 5.sınıfta "bölgemizi tanıyalım", 6.sınıfta "yeryüzünde yaşam", 7.sınıfta "lkemizde nüfus" niteleri bulunmaktadır (Zeybek, 2009, 157).

2.1.3.3. Sosyoloji

Sosyoloji (Latince socio + logos); "Toplum Bilimi" ya da "sosyal olayların bilimi" ve ya "sosyal örgütlenme ve sosyal değişimler bilimi" olarak bilinmektedir (iek, 2009, 81). Sosyoloji kavramını ilk kez Auguste Comte kullanmıştır (Duran, 2013, 175; iek, 2009, 85; Fichter, 2004, 1). Comte göre sosyoloji, fizik, kimya ve biyolojiden sonra geliŐecek olan, bütün bilimlerin en önemli ve karmaŐığı olacak en son bilim dalıdır (iek, 2009, 85).

Sosyoloji, toplumsal hayatın düzenliliğini sağlayan sosyal grupları ve toplumsal kurumları ğretir. Toplumsal kontrolün ne olduğunu ve toplumsal g merkezlerini ğretir. Bireyin gelişme kaydettiği ortamı, ortak duygu ve düşüncelerini, davranışlarını ve kültürünü ğretir. Bireye kendisini kontrol etmesini, baŐkalarıyla karşılaştırma yapmasını,

kendisini tanımasını, toplumdaki yerini ve rollerini öğretir. Bireyin hem kendisini hem de içinde yaşadığı dünyayı daha iyi anlayabilmesini sağlar (Çiçek, 2009, 154). Sosyoloji; sosyal hayatın, sosyal değişimin ve bireylerin sosyal davranışlarının sebeplerinin ve sonuçlarının bilimsel yöntemlerle araştırılmasıdır. Sosyolojinin ilgi alanlarının başında, toplumsal ilişkiler, gruplar, toplumların yapısı, toplumsal etkileşim, toplumsal değişim, kültür, toplumsal kurumlar bulunmaktadır (Bahar, 2011, 23). Sosyal bilimleri oluşturan bilim dallarından olan sosyoloji, sosyal bilgiler öğretimine çok önemli katkılarda bulunmuştur. Aile, okul, komşuluk ilişkileri, devlet gibi temel toplumsal kurumlar bu kurumlar içerisindeki statü ve toplumsal roller ilköğretimin birinci kademesinde öğrencilere kazandırılır (Erden, tarihsiz, 40).

Sosyal bilgilerin temel amaçları içerisinde iyi vatandaş, topluma uyum sağlayan bireyler yetiştirme, bireyin içerisinde yaşadığı toplumu tanımasını sağlama ve yaşadığı dünyayı tanıma gibi hedefler bulunmaktadır. Bu doğrultuda sosyal bilgilerde toplum ve toplumsal yapı son derece önemli bir konuma sahiptir. Toplumsal yapının açıklanmasında sosyal bilgiler, sosyolojinin temel kuram ve kavramlarından yararlanmak zorundadır. Bu bağlamda düşünüldüğünde sosyoloji, sosyal bilgilerde toplumun geçmiş, bugün ve gelecek boyutu çerçevesinde, bugünden hareketle geçmiş ve geleceğe yönelik çıkarımlarda bulunulmasına katkı sağlayan ve bireyin yaşadığı toplumu ve çevreyi açıklayan bir bilim dalı olarak düşünülmelidir. 2004 yılında uygulamaya konulan yeni sosyal bilgiler ders programında " Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler" ve " Güç, Yönetim ve Toplum" öğrenme alanları sosyoloji biliminin verilerine dayandırılmaktadır. Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler öğrenme alanında 4. sınıfta "hep birlikte", 5.sınıfta "toplum için çalışanlar", Güç, Yönetim ve Toplum öğrenme alanında 4. sınıfta "insanlar ve yönetim", 5.sınıfta "bir ülke bir bayrak", 6. sınıfta "demokrasinin serüveni" ünitelerinde sosyoloji konuları yer almıştır (Çiçek, 2009, 154-155).

Sosyal bilgiler dersi, kullanmış olduğu kavramlar, ders içeriği ve ünite başlıkları bakımından sosyoloji biliminin kullandığı temel kavramlardan yararlanan bir derstir. Sosyoloji, ilgili konulara bilimsel bir disiplin çerçevesinde yaklaşırken, sosyal bilgiler ilgili konuların temel kavramlarını bir değer olarak öğrencilere benimsetmeyi temel almaktadır (Duran, 2013, 190). Sosyoloji, doğrudan toplumu ve sorunlarını incelemesi nedeniyle sosyal bilgilerin en önemli alt disiplinlerinden biri konumundadır. Öğrenci, sosyal bilgiler dersinde, toplumun yapısına ve özelliklerine ait verileri alıp bunları içselleştirerek toplumla barışık bir insan haline gelebilir (Keçe ve Merey, 2011, 117).

2.1.3.4. Antropoloji

Antropoloji kelimesi, Grekçe "insan" anlamına gelen "anthropos" ile "logos/logia" kelimelerinden türetilmiştir. Kavramın bilimsel bir disipline gönderme yapacak tarzda ilk kullanımının, 16. yüzyılda olduğu bilinmektedir (Özbudun vd., 2006, 9). Antropoloji, eski çağlardan beri insanın sosyal, fiziki ve kültürel gelişimini inceleyen sosyal bilimlerden biridir (Moffat, 1957, 7). İnsanoğlu var olduğundan günümüze kadar pek çok toplumsal problemle karşı karşıya kalmıştır. Bu problemlerin çözümü sürecinde birçok sosyal bilim disiplini doğmuştur. Bu disiplinler içerisinde toplumsal problemlerin anlaşılıp çözümler sunulmasını, insanın kendisinin ve oluşturduğu toplumun anlaşılmasından geçtiğine inanan bir bilim olarak antropoloji doğmuştur. En geniş ve kısa tanımıyla insan bilimi olarak ifade edilen antropoloji, insanların biyolojik ve kültürel çeşitliliklerini, bunun nedenlerine ilişkin bilgi ve verileri sağlamayı amaçlar (Akpınar, 2009, 98). Antropoloji birey olarak insanla ilgilenmemektedir. İlgisi grup içerisinde yaşamını sürdüren insan, bu insanın yaptıkları ve davranışlarıdır (Saran, 1995, 21).

Antropoloji, ilkel kültürlerden başka modern medeniyeti de araştırarak köklerini tespit etmeye çabalar. Diğer kültürlerin çeşitli zıt adetlerini ve bunların milli kimlik üzerine yaptığı etkileri ve modern dünya insanlarını incelemek öğrencinin dünya ve millet sorunlarını daha iyi anlamasına yardım eder. Sosyal bilgiler öğretmeni antropolojiye dair araştırmalardan zevk alacak ve öğrencileri de özellikle Mısır, Hindistan, Alaska ve diğer az bilinen ülkelerin tarih, coğrafya ve sosyolojisi araştırılırken bu çimentodan ürün ve genellikle çok ilgileneceklerdir. Beşeriyetin araştırılması öğrencinin görüşünü genişletir (Moffat, 1957, 8).

Sosyal bilgiler dersinde gerek tarihle ilgili, gerekse yurttaşlık bilgisi ile ilgili konularda Antropoloji biliminin sağladığı bilgilerden yararlanılmaktadır (Erden, tarihsiz, 44). Antropoloji toplumsal hayatla ilgili temel bilgileri kendi disiplin perspektifinden üretmeye çabalayan bu anlamda sosyal bilgilere kaynaklık yapan bir disiplindir (Akpınar, 2009, 155). Sosyal bilgiler vatandaşlık eğitiminde kültür aktarımı sorumluluğunu üstlenmiştir. Kültür aktarımını gerçekleştirebilmek için kültürü tanımak ve nasıl ve ne amaçla bu kültürün aktarılacağını bilmek gerekir. Bu noktada ise eğitim politikalarının dayandığı felsefi temelleri bilmek gereklidir. Kültürleri tanıma, kimlere ait olduğunu tespit etme, toplumlar için ne anlam ifade ettiğini belirleme ve bu verilerden nasıl yararlanılacağını politikalarını oluşturmak antropolojinin ilgi alanına girer. Bu nedenle antropolojik veriler sosyal bilgilerce kullanılır. Nitekim 2004 yılında uygulamaya konulan

Sosyal Bilgiler ders programında "Kültür ve Miras" öğrenme alanında tarih ile birlikte antropoloji konularının öğretimine yer verildiği görülmektedir (Akpınar, 2009, 156).

2.1.3.5. Ekonomi

Ekonomi, Yunanlılar tarafından telaffuz edilen en eski sosyal ilimlerden biridir. Yunancada aile ve köleleri de kapsayan bir birlik anlamına gelen Oikos sözcüğünden gelir. Ekonomi, halkın görüşü ile dünya ihtiyaçlarını karşılayacak insan faaliyetlerini gösteren sistemli bir bilgi bütünüdür (Moffat, 1957, 6).

Ekonomi mallar ve hizmetler ile bunların dağıtım ve tüketimini, dünyadaki sınırlı kaynakların paylaşımını konu almaktadır. Ekonomi konuları üzerine yapılan öğrenme-öğretme faaliyetleri, mallar ve hizmetler, para, takas, arz ve talep ile ekonominin diğer kavram ve ilkelerini kavramada öğrencilere destek olur. İhtiyaçlar ve istekler, iş ve ücretler, kaynakların etkili kullanımına ilişkin karar verme, bu grupta yer alabilecek diğer konular arasındadır (Öztürk, 2012, 20).

Ekonomi, insanların sınırsız tüketim arzularının sınırlı kaynaklarla en iyi nasıl giderileceğini inceleyen sosyal bilim dalıdır (Ertek, 2006, 3; Topoğlu, 2011, 1). İhtiyaçların giderilmesi için hangi mallardan, ne kadar üretileceği ve üretilenlerin ne şekilde paylaşılacağı probleminin çözümü ekonomi biliminin çalışma alanına girer (Gürler, 2013, 2).

Ekonomi toplumsal hayatın vazgeçilmez ve en önemli unsurlarından biridir. Gelişmiş ülkelerde bireyler bir gün boyunca kaçınılmaz olarak birçok ekonomik problemle karşılaşır. Günümüzde çocuklar da küçük yaştan itibaren ekonomik problemlerle karşılaşmaktadırlar. Çocuğun günlük hayatında karşılaştığı bu sorunları anlamlandırabilmesi ve çözebilmesi için, ilkokuldan itibaren ekonomi ile ilgili temel bilgileri kazanması gereklidir (Erden, tarihsiz, 40).

Sosyal bilgiler öğretim programı genel amaçlarında ekonomi konuları ile ilgili maddelere yer verilmiştir. Buna göre (MEB, 2005a, 6) ;

“Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar (8. Madde),

“Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır (9. Madde)”

Yaşamımızın her alanıyla derinden ilgili olan ekonomi disiplininin öğretiminde mühim bir vizyon üstlenmiş olan Sosyal Bilgiler dersi amaçlarında, yukarıda da görüldüğü

gibi ekonomi konuları ile ilgili maddelere yer verilmiştir. Ekonomiyle alakalı konuların, sosyal bilgiler öğretim programının genel amaçlarına ve dersin içeriğine yansımaları, ekonomi öğretimine sosyal bilgiler dersinin verdiği önemi göstermektedir. Sosyal bilgiler dersi kapsamında “Üretim, Dağıtım ve Tüketim”, “Küresel Bağlantılar”, Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanları ekonomi konuları ile ilgilidir (Akhan, 2013, 403).

2.1.3.6. Psikoloji

Psikoloji Yunanca psikologia olarak ifade edilmiş olup, Türkçe karşılığı ruh bilimidir. Günümüzde psikoloji, gözlenmesi ve incelenmesi mümkün olan bütün canlı varlıkların verdikleri tepkileri konu edinmektedir. Bu bilgi ışığında psikoloji, davranış bilimi olarak adlandırılmaktadır. Kısaca psikoloji bilimi, organizmanın davranışlarını incelemektedir (Yılmaz, 2009, 66).

Günümüzde psikoloji biliminin verilerinden çok farklı alanlarda istifade edilmektedir. Eğitim, tıp, endüstri, iş, ekonomi gibi alanlarda psikoloji biliminin elde ettiği bilgiler oldukça dikkate alınmaktadır. Özellikle eğitim alanında, büyüme, gelişme, kabiliyet, ilgi, zeka, motivasyon, düşünme, bellek ve öğrenme ile ilgili edinilen bilgilerden eğitim alanında yararlanılmakta ve alana yeni bakış açıları kazandırmaktadır (Yılmaz, 2009, 66).

Sosyal bilgilerde psikolojinin yeri, özellikle 2005 yılında geliştirilen sosyal bilgiler programından da anlaşılacağı üzere, düşünme becerilerinin öğretilmesinde ve bazı şahsi niteliklerin kazandırılmasında (iyi bir vatandaş olma) karşımıza çıkmaktadır (Kaya, 2013, 194). 2004 yılında uygulamaya konulan yeni sosyal bilgiler programında “Birey ve Toplum” öğrenme alanı içerisine psikoloji bilimi ile ilgili konuları yerleştirilmiştir. Bu öğrenme alanında; 4.sınıfta “kendimi tanıyorum”, 5.sınıfta “haklarımı öğreniyorum”, 6.sınıfta “sosyal bilgiler öğreniyorum”, 7.sınıfta iletişim ve insan ilişkileri” üniteleri içerisinde birçok konu psikoloji biliminin verilerinin öğrenimine ayrılmıştır (Yılmaz, 2009, 157).

2.1.4. Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Önemi

Toplumsal bir varlık olan insanoğlu var olduğundan bu yana dünyayı anlama ve anlamlandırma gayreti içerisinde olmuştur. Günümüzde, dünyanın birçok ülkesinde toplumsal, ekonomik, siyasal, kültürel, bilimsel ve teknolojik vb. alanlarda hızlı değişim ve gelişimler yaşanmaktadır. Teknolojinin süratli bir şekilde ilerlemesi ve gelişmesiyle birlikte dünyadaki olayların maddi ve manevi değişimleri de aynı hızda ilerlemektedir.

Bireyler arası siyasi çatışmalar, kapitalist ülkelerin sömürge arayışları, dini yozlaşma, bireylerin sosyalleşmelerini engellemekle birlikte insanların eğitime olan ihtiyacını da her geçen gün arttırmıştır. Bu açıdan bakıldığında dünyadaki sosyo-ekonomik yapıdaki değişimi anlamaya, anlamlandırmaya çalışan insanoğlu için okul en temel araç olmaktadır. Böylesine ciddi bir sorumluluk yüklenen okulların programlarında sosyal bilgiler dersi ise ayrı bir öneme sahiptir (Duman, 2011,8). Bu bağlamda bakıldığında okulların bir toplumun yapılanmasında, inşasında son derece önemli bir rol üstlendiği söylenilebilir ve bu rolün en büyük aracı ise sosyal bilgilerdir.

Devletler devamlılığını sürdürebilmek amacıyla etkili vatandaş yetiştirmek isterler. "Etkili vatandaş" yetiştirme ise belirli bir plan ve program dahilinde ve formal yollarla gerçekleştirilmektedir. Eğitimin temel amacı olan "etkili vatandaş" yetiştirme görevi ülkemizde sosyal bilgiler dersinin sorumlulukları arasındadır. Bu açıdan sosyal bilgiler dersi stratejik bir önem arz etmektedir (Sarı, 2014, 130).

Milletlerin ve devletlerin geleceğinin belirlenmesinde tarih boyunca, eğitim-öğretim çalışmalarına önemli sorumluluklar yüklenmiştir. Eğitim-öğretim faaliyetleri bu görevleri çeşitli dersler aracılığıyla yerine getirmiştir. Etkin, üretken, hak ve sorumluluklarını bilen, karşılaştığı sorunlara çözüm üretebilen aktif bireyler ve iyi vatandaşlar yetiştirmek ideali bulunan sosyal bilgiler bu derslerden biridir (Akpınar ve Kaymakçı, 2012, 606).

Toplumsal hayata uyum sağlamak, toplumsal yapı içerisinde bulunan birey, grup ve kurumlarla birlikte uyumlu yaşamak oldukça güç bir uğraştır. Toplumsal kurum ve ilişkilerin basit olduğu toplumlarda kişi toplumsal davranışları yaşayarak, çevresinden, ailesinden ve yakınlarından öğrenebilir. Ancak toplumsal kurum ve ilişkilerinin gelişme kaydettiği ve çeşitlendiği günümüz toplumlarında, çocuğun insan ilişkilerini; insanların birbirlerinden farklı olduğunu; toplumdaki formal ve informal gruplar ile bu grupların işlevlerini; aile ile başlayan ve hükümet, devlet gibi geniş örgütlere uzanan toplumsal kurumları ve işlevlerini öğrenmesi gerekmektedir. Öğrencilerin bu bilgi ve becerileri ailesinden öğrenmesi mümkün değildir. Bu nedenle çocuğun toplumsallaşması işlevini eğitim kurumları üstlenmiştir (Erden, tarihsiz, 4). Okulların en önemli sorumluluklarından biri, bireyin yararlı iyi bir vatandaş olarak yetiştirilmesinin yanında sosyal ortama uyum sağlamasına yardımcı olmaktır. Okullarda bu amaca hizmet eden disiplinlerin başında sosyal bilgiler dersi gelmektedir (Aysal, 2012, 6).

Her toplum sürekliliğini sağlamak için gelecek nesillerini en iyi şekilde yetiştirmek ister. Bunu yapmanın en sistemli yolu bireyleri eğitmekten geçer. Bu amaç doğrultusunda toplumlar gerek evrensel gerekse kendilerine has nitelikleri barındıran eğitim programları ile bunu gerçekleştirmeye çalışırlar. Önceleri dar bir alanda ele alınan ve bireysel nitelikler ışığında belirlenen eğitim programları bugün bunların yanı sıra evrensel içerikleri de göz önünde bulundurmaya zorundadır. Bu özellikleri nedeniyle sosyal bilgiler öğretim kademesinde bu amaca yönelik bir ders olarak okutulmaktadır (Akdağ, 2014, 21).

Eğitim kurumlarının en önemli işlevlerinden biri çocuğun sosyalleşmesini sağlamak ve onu iyi bir vatandaş olarak yetiştirmektir. Türkiye'de ilköğretim kurumlarında bu amaca hizmet eden en önemli dersler 1. 2. ve 3. sınıflarda Hayat Bilgisi ve 4.5.6. ve 7. sınıflarda sosyal bilgiler dersidir. Sosyal bilgiler dersi, çocuğun yakın çevresini tanımasına, yurt sevgisini güçlendirmesine, duyu organlarını keskinleştirmesine, olayların sebeplerini anlama ve araştırma kabiliyetinin gelişmesine yardım eder (Meydan, 2013, 160).

Sosyal Bilgiler dersi, demokratik değerleri benimseyen yurttaşlar olarak öğrencilerin içinde yaşadığı topluma uyum sağlamalarını ve öğrencilere sahip oldukları bu bilgi birikimini yaşama aktarabilecek donanımlar kazandırmayı amaç edinmiştir (MEB, 2005a, 45).

2.1.5. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Temel Yaklaşımlar

Sosyal bilgiler öğretimi üzerine çalışan eğitimciler, bu özel öğretim alanının tanımını üzerine uzlaşmamışlardır. Bunun en önemli nedeni, uzmanların, sosyal bilgilerin niteliği ve işlevi hususlarında aynı fikri benimsememeleridir. Bu farklı bakış açıları doğrultusunda üç ayrı sosyal bilgiler öğretim yaklaşımı ortaya çıkmıştır (Erden, tarihsiz, 7; Akt. Öztürk ve Otluoğlu, 2011, 6);

1. Vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler,
2. Sosyal Bilim olarak sosyal bilgiler,
3. Yansıtıcı inceleme olarak sosyal bilgilerdir.

2.1.5.1. Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi

Vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler öğretimi geleneği, sosyal bilgilerin ilk ortaya çıktığı zaman gerçekleştirmek istediği amaca hizmet etmek üzere oluşturulduğu söylenilebilir. Nitekim 1916 yılında ilk kez ABD'de okutulmaya başlanılan sosyal bilgiler dersinin asıl amacının, o dönemde ortaya çıkan toplumsal dönüşümün bunalımından insanları kurtarmak ve bu yolla Amerikan vatandaşlığı kavramını insanlara benimsetmek

olduğu görülmektedir. Bugün ABD vatandaşlarının birçoğu kendi ulusal benliklerini ortaya çıkarmamakta ve kendilerini Amerikalı olarak tanıtmaktadır. Dolayısıyla vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler öğretim geleneğinin ortaya çıkışındaki amaca özellikle ABD'de ulaşıldığını söylemek mümkündür. Etkili vatandaş yetiştirmede gelenek bazı sosyal bilimciler tarafından kabul görmese de, uygulamada tarih, coğrafya bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularıyla birlikte verilmiştir (Tay, 2013, 11-12).

Vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler yaklaşımının felsefi temeli daimicilik ve esasiciliktir. Sosyal bilgiler öğretiminde kullanılan en eski yaklaşımdır (Öztürk ve Otluoğlu, 2011, 78). Genel amaç, toplumdaki temel kurum, değer ve inançların öğretilerinin öğrencilere telkin edilmesiyle, mevcut durumun devamlılığını sağlamaktır. Barr ve arkadaşlarına (1978) göre bu yaklaşımın amacı, kültürel devamlılığı sağlayacak yeni nesiller yetiştirmektir. İçerik yetişkinlerce belirlenmektedir. Geçmiş öğrenme, geçmiş ve geleneklerle gururlanma, sorumluluk alma, uygun tutum ve davranışlarda bulunma ve otoriteye bağlılık, ulaşılmak istenilen hedefler arasındadır. Öğretmen merkezli bir eğitim anlayışını savunur (Öztürk, 2012, 5; Erden, tarihsiz, 7). Bu yaklaşımda sosyal bilgiler öğretiminin amacı, öğrencilere kültürel mirası aktarır, onları iyi birer vatandaş olarak yetiştirmektir. Kültürel miras aktarılırken, öğrencilere, geçmişe ait bilgiler ve olgular, inanç ve değerler, temel toplumsal kurumlar öğretilmeye çalışılır (Öztürk ve Otluoğlu, 2011, 6).

Davranışçı öğrenme kuramı ve bunun Sosyal bilimler ile ilintili derslerdeki izdüşümü olan vatandaşlık aktarımında temel amaç, öğrencinin içinde yaşadığı topluma uyumlu olmasını sağlayan bilgi, tutum ve beceriler geliştirmektir. Birbirine benzer değer yargıları olan, homojen ve aynı paydada birleşen benzer bireyler yetiştirmek bu geleneğin ana iskeletini oluşturur (Kabapınar, 2012, 27).

2.1.5.2. Sosyal Bilim Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi

Bu yaklaşım, sosyal bilimlere ait bilgi, beceri ve değerlerin kazanılmasının etkili vatandaşlık için en iyi hazırlık olduğu varsayımına dayanmaktadır. Yaklaşımına göre öğrenciler, sosyal bilimlerin yapısı (temel kavramları, genellemeleri ve kuramları) ile bilgi toplama ve yorumlama süreçlerini öğrenmelidirler. Bu sebepten dolayı sosyal bilimciler tarafından tanımlanan önemli bulgular, bakış açıları ve sorunlar, sosyal bilgiler programlarının içeriğini oluştururlar. Bu nitelikleri taşıyan öğretme- öğrenme süreçleri, öğrencilerin karmaşık ve çoğu kez iç içe girmiş dünyalarında karşı karşıya kalacakları

problemlerle baş edebilmeleri için gerekli bilgi, beceri ve değerler ile donanmalarını sağlar (Öztürk, 2012, 5).

Sosyal bilim olarak sosyal bilgiler öğretimi yaklaşımı daha çok ilerlemecilik ve yeniden kurmacılık akımlarına dayanır. Sosyal bilim olarak sosyal bilgiler öğretimi yaklaşımında amaç yine iyi vatandaş yetiştirmek ise de, öncelikli hedef öğrencilere, sosyal bilimlerdeki disiplinlere ait bilgi ve becerileri kazandırmaktır. Örneğin, bu yaklaşıma göre tasarlanmış tarih derslerinde öğrencinin rolü, küçük bir tarihçi olmaktır (Öztürk ve Otluoğlu, 2011, 78). Bu yaklaşım genellikle “konu alanı merkezli” programlarda kullanılmaktadır (Öztürk ve Otluoğlu, 2011, 6).

Sosyal bilimler (yöntemi) olarak sosyal bilgiler öğretimi anlayışı, vatandaşlık aktarımının tersine, bir birey olarak öğrenciyi ve öğrencinin psiko-motor, duyuşsal ve bilişsel gelişimini ön planda tutar. Yaklaşım çerçevesinde, Sosyal Bilgiler/ Tarih programlarını düzenleyen devletler/ülkeler yurttaşlarını tektipleştirici anlayışlardan kısmen uzak olup, vatandaşlarının değişik ve farklı bakış açılarına sahip olmasından çekinmemektedir denilebilir. Bu yaklaşım daha demokratik ülke ve rejimlerde hayat bulabilmektedir (Kabapınar, 2012, 31).

Barr, Barth ve Shermis'e göre bu yaklaşım iyi yurttaş yetiştirmek için öğrencilere, sosyal bilimlerle ilgili disiplinlerdeki bilgi, beceri ve değerler kazandırılmalıdır. Bu yaklaşım genel anlamda konu alanı merkezli programlarda kullanılmaktadır (Erden, tarihsiz, 7).

2.1.5.3. Yansıtıcı İnceleme Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi

Barr, Barth ve Shermis'e göre bu yaklaşıma göre, sosyal bilgiler öğretiminin amacı, öğrencilerin bireysel ve toplumsal sorunları tanımlama, analiz etme ve karar verme süreçlerini geliştirmektedir. Yansıtıcı inceleme, öğrencilerde bu becerilerin gelişmesine yardımcı olmaktadır. Bu yaklaşımda, sosyal bilgilerin sınırları belli bir kapsamı yoktur. Çağdaş problemler çalışmanın temelini oluşturmaktadır (Erden, tarihsiz, 7).

Yaklaşıma John Dewey'in düşünceleri temel oluşturmaktadır. Yaklaşımın temel amacı, öğrencilerin problem çözme ve karar alma becerilerini öğrenip uygulamalarını sağlamaktır. Öğrencilerin bireysel ve toplumsal sorunları tanımlayıp analiz edebilecekleri ve bunlara yönelik bilgiye dayalı karar alabilecekleri öğrenme-öğretme süreçlerine önem vermektedir. Önceden belirlenmiş ve kesinlikle uygulanması gerekli bir içerik söz konusu değildir. Yapılması gereken etkinliklerin öğrencileri doğrudan ilgilendiren, etkileyen ve

endişelendiren güncel problem ve konulara odaklanması istenir. Bu yaklaşımda yöntem olarak araştırma-inceleme kullanılmaktadır (Öztürk, 2012, 6).

Yansıtıcı soruşturma olarak sosyal bilgiler yaklaşımı, vatandaşlık öğretimi olarak sosyal bilgiler öğretimi ve sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler yaklaşımlarında olduğu gibi etkin vatandaş yetiştirmeyi amaçlar. Ancak, düşünceye dayalı araştırma yöntemini kullanan öğretmenler için vatandaşlık eğitimi, vatandaşlık aktarımı ve sosyal bilimler yaklaşımını benimseyenlerden farklı bir manaya gelmektedir. Yansıtıcı soruşturma yaklaşımını benimseyenlere göre, ilköğretimde vatandaşlık eğitimi, öğrencilerin toplumsal ve bireysel sorunlar karşısında, makul ve düşünülerek alınmış kararlara varmasını sağlamaya yöneliktir (Barth ve Demirtaş, 1997, 1.10).

Yansıtıcı inceleme alanı olarak sosyal bilgiler öğretimi yaklaşımının amacı, öğrencilerin bireysel ve sosyal problemleri tanımlama, karar verme ve analiz etme becerilerini geliştirmektir. Yansıtıcı incelemeler bu amaç ışığında kullanılır. Bu yaklaşımda dersin içeriği, sosyal bilgilerin tarih, yurttaşlık bilgisi ve coğrafya gibi geleneksel konuları ile sınırlı değildir. Çağdaş dünya problemleri, yerel, ulusal ve evrensel boyutta öğretim sürecinde ele alınmaktadır (Öztürk ve Otluoğlu, 2011, 6).

2.1.6. 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı

Son yıllarda dünyada öğretim programı geliştirme çabaları hız kazanmış ve neredeyse birçok ülke, programlarını radikal ve köklü bir şekilde yeniden incelemeye başlamıştır. Bu değişimler sosyal bilgiler eğitimi anlayışına, programlarına da yansımıştır. Teknolojik yenililer ve küresel sorunlara karşı sergilenecek ortak tutum ve tavırlar sosyal bilgiler programlarının şekillenmesine neden olmuştur (Ata, 2012, 34). 2004 yılında geliştirilen İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Programı, MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından, önceden uygulanan 1968 programının bir uyarlaması olan 1998 programı yerine geliştirilmiştir. 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının geliştirilmesinin temel nedeni, önceden uygulanan 1998 programının birçok açıdan eksik kalması, ihtiyaçları ve beklentileri yeteri kadar karşılayamaması ve gelişen ve değişen dünya şartlarını göz ardı etmesi vb. söylenebilir (Özdemir, 2014, 33).

Milli Eğitim Bakanlığı, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının çalışmaları bünyesinde 2003 yılından itibaren ilköğretim öğretim programlarını yeni bir anlayışla geliştirmek ve revize etmek için çeşitli çalışmalar yapmaya başlamıştır. Bu çalışmalar ışığında geliştirilen öğretim programlarının 2004-2005 öğretim yılında farklı okullarda

pilot olarak uygulaması yapılmış ve 2005-2006 öğretim yılında da tüm ülke kapsamında uygulamaya geçirilmesi sağlanmıştır. Yeni bir anlayışla geliştirilen öğretim programları arasında sosyal bilgiler programı da bulunmaktadır. Sosyal bilgiler öğretim programının diğer ders programlarında olduğu gibi çeşitli temelleri, vizyonu, amaçları ve program yapısı bulunmaktadır. 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programını geliştiren komisyona göre, bugünün dünyasında farklı alanlarda ortaya çıkan değişim ve gelişimlerin ülkemize ve toplumumuza etki ettiği ve bunun da eğitim sistemine yansması gerekliliği şeklinde belirtilmiştir (Özdemir, 2009, 19). 2005 Sosyal bilgiler programının (MEB, 2005a) 'e göre geliştirilme nedeni dünyadaki toplumsal, bireysel ve ekonomik alanlardaki değişim ve gelişimi; ülkemizin demografik yapısında, ailenin niteliğinde, yaşam tarzında, üretim ve tüketim şekillerinde, toplumsal cinsiyet alanında, bilimsellik anlayışında, bilgi teknolojisinde, iş ilişkileri ve iş gücü niteliğinde, yerleşme ve küreselleşme süreçlerinde görmek mümkündür. Bu değişim ve gelişimleri eğitim sistemimize ve programlarımıza yansıtmak bir zorunluluk hâline gelmiştir. Oluşturulmuş olan program, dünyada yaşanan tüm bu değişim ve gelişimlerle beraber, AB normlarını ve eğitim anlayışını, var olan programların değerlendirmelerine ilişkin sonuçları ve ihtiyaç analizlerini dikkate almaktadır.

2.1.6.1. Programın Vizyonu

2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının, daha önceki programlarda üzerinde durulan Atatürkçülük, milli ve manevi değerlerin öğrencilere kazandırılması, demokratik değerlerin benimsenmesi vb. gibi temel özelliklerin yanı sıra, özellikle öğrencilerin zihinsel becerilerini ve duyuşsal özelliklerini geliştirme hedefine yönelik olarak geliştirildiği ifade edilmektedir (Özdemir, 2014, 20). Bu doğrultuda 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının vizyonu programda şu şekilde belirtilmiştir (MEB, 2005a, 45);

21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilkeleri ve inkılablarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı, doğru karar veren), sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmektir.

Talim Terbiye Komisyonun yaptığı vizyon açıklamasında da görüldüğü üzere, "bilgiyi deneyimlerine yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturma, kullanma

ve düzenleme", "sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanma" yeni kavram ve yaklaşımlarla karşı karşıya kalmış durumdayız (Kabapınar, 2012, 42). Bir başka açıdan bakıldığında ise bazı ifadelerin eski programda da olduğu görülmektedir. Özellikle konu alan bilgisinin önemli olduğu ve ezberlenmesinin gerekli olduğu eski programda, "Açıklamalar " bölümünde yer alan bazı ifadeler bir tür iyi niyet dileği gibi durmaktadır. Yeni sosyal bilgiler öğretim programında ise vizyon ifadeleri etkinliklerle, doğrudan verilecek beceri ve değerlerle kazanabilecek ve geliştirilebilecek imkanlara kavuşmaktadır (Ata, 2012, 35).

2.1.6.2. Programın Temel Yaklaşımı

2005 Sosyal Bilgiler Programının temel yaklaşımı, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşını, bilgiyi üretmek ve kullanmak için gereken beceri, kavram ve değerlerle donatarak yetiştirmektir. Programı incelediğimizde öncelikle "sosyal bilgiler" tanımında değişiklik gözlemlenmektedir. Eski yaklaşıma göre sosyal bilgiler; tarih, coğrafya ve vatandaşlık gibi disiplinlerle sınırlı gibi gözlemlenmektedir. Yeni sosyal bilgiler programında ise tarih, coğrafya ve vatandaşlık gibi disiplinlere ek olarak antropoloji, hukuk, felsefe, psikoloji, sosyoloji, ekonomi gibi disiplinler de eklenmiş ve bunları yansıtan öğrenme alanlarına göre üniteler oluşturulmuştur. Sosyal bilgiler dersinin toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ders olduğu ifade edilmiştir (Ata, 2012, 35).

Sosyal Bilgiler Öğretim Programının temel yaklaşımı, 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında açıklanarak ifade edilmiştir. Programda bilginin, insanlık tarihinin her döneminde önemli olduğu, iletişim imkânlarının küçülttüğü yaşadığımız dünyada en önemli etken durumuna geldiği belirtilmiştir. Günümüzde bilgiyi üreten ve bilgiyi kullananların üstün olduğu, bilginin öğrenilmesinde, kullanılmasında ve nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinde en önemli görevin eğitim sistemimize ait olduğu vurgulanmıştır. Gerek Milli Eğitim Şurası gerekse benzeri platformlarda sıkça, öğretim programlarının, öğrencilerin bilgiye ulaşma yollarını öğrenmelerine, sorun çözme ve karar verme yeteneklerini geliştirmelerine imkan sağlayacak biçimde yeniden düzenlenmesine gerek olduğu dile getirilmiştir. Tüm bu gereklilikler ve ihtiyaçlar ışığında dünyada yaşanan değişim ve gelişimlere paralel olarak, öğretim programlarında yeni yaklaşımlar dikkat çeker noktaya gelmiştir. Bu sebeple program, tamamen davranışçı yaklaşımlardan öte, bilginin değerini ve bireyin var olan tecrübelerini dikkate alarak, hayata aktif katılımını, doğru karar verebilmesini, sorun çözümünü destekleyici ve geliştirici bir yaklaşım

doğrultusunda yapılandırmayı önemseyen bir gelişim sergilemektedir. Bu yaklaşımla öğrenci ve etkinlik merkezli, sosyal bilgiler açısından, bilgi ve beceriyi dengede tutan, öğrencinin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak çevreyle etkileşimine imkan tanıyan yeni bir anlayış hayata geçirilmeye çalışılmıştır (MEB, 2005a, 45).

Tüm bu anlayışlar çerçevesinde Sosyal Bilgiler Programı, her bir öğrencinin kendine özgü olduğunu kabul etmiştir. Program, öğrencilerin gelecek yaşantılarını şekillendirmek adına bireylerden beklenen özelliklerin gelişimine karşı duyarlı şekilde hazırlanmıştır. Bilgilerin, kavramların, değerlerin ve becerilerin gelişmesini sağlamayı ve öğrenmeyi öğrenmenin gerçekleşmesini ön planda tutar. Program öğrencileri düşünmeye, görüş alışverişi yapmaya ve soru sormaya özendirilmektedir. Öğrencilerin gerek fiziksel gerekse duygusal açıdan mutlu ve sağlıklı bireyler olarak yetiştirilmesi programın hedefleri arasındadır. Yeni geliştirilen öğretim programı öğrencilerin toplumsal problemlere karşı duyarlı olmasını, haklarını bilen ve kullanan, üzerine aldığı sorumlulukları yerine getiren bireyler olarak yetişmesini önemsemektedir. Program, öğrencilerin öğrenme sürecinde deneyimlerini kullanmasına ve çevreyle etkileşim kurmasına imkan tanır. Ayrıca her öğrenciye ulaşabilmek için öğrenme- öğretim yöntem ve tekniklerindeki çeşitliliği önemser. Program, milli kimliği merkeze alarak, evrensel değerlerin benimsenmesini ve öğrencilerin kendi kültürlerine ait örf, adetleri çerçevesinde sosyal, ahlaki, psikolojik ve kültürel yönlerden gelişmesini hedefler. Öte yandan düzenli olarak, öğrenci çalışma dosyalarının kontrol edilmesiyle öğrenme ve öğretim süreci boyunca değerlendirmeye imkan sağlar (MEB, 2005a, 45)

Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, bilginin taşıdığı kıymeti ve bireyin var olan deneyimlerini göz önünde bulundurarak, yaşama etkin katılımını, doğru karar vermesini, sorun çözmesini destekleyici ve geliştirici bir anlayış ışığında yapılandırmacı eğitimi temele alan bir yaklaşıma sahiptir. Bu yaklaşımda derslerin "aktif öğrenmeye" dayalı, "öğrenci etkinlik merkezli" işlenmesi öngörülmüştür. Bilgi ve beceri eş değerde tutulmuş, öğrencinin yaşantıları ve bireysel farklılıkları önemsenmiştir. Bu doğrultuda öğrencinin çevreyle etkileşimine olanak sağlanmaya çalışılmıştır (Bilgili, 2009, 23).

2.1.6.3. Programın Temel Öğeleri

2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı genel amaçlardan, kavramlardan, değerlerden, becerilerden ve öğrenme alanlarından oluşmaktadır (MEB, 2005a, 4).

Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Genel Amaçları

2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının genel amaçlarını incelediğimizde, önceki programda bulunan benzer amaçları taşımasıyla birlikte, amaçların genel anlamda yapılandırıcılık yaklaşımı ışığında belirlendiği ve daha çok bilişsel ve duyuşsal alanla ilgili olduğu görülmektedir. Sosyal Bilgiler öğretim programı öğrencilere milli ve kültürel değerlerin yanında, evrensel, demokratik ve çağdaş değerler kazandırmayı amaçladığı görülmektedir. Ayrıca, Atatürk ilke ve inkılâplarının sosyal hayatımızdaki yerini ve önemini, bilim ve teknolojinin günlük hayattaki önemi ve bilgi ve iletişim teknolojilerini aktif olarak kullanmayı, ekonomiyle ilgili kavramları anlamayı, Türk kültürünü ve tarihini besleyen ana öğe ve süreçleri kavramayı ve milli bilinç oluşturmayı, bilimsel düşünmeyi, öğrencilerin bireysel özelliklerinin farkına varmalarını ve ülkemizi ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlı olmaları gibi amaçlar belirlenmiştir (Özdemir, 2014, 36). Bu doğrultuda 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki genel amaçlar şu şekilde ifade edilmiştir (MEB, 2005a, 6);

1. Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır.
2. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.
3. Atatürk İlke ve İnkılâplarının, Türkiye Cumhuriyetinin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; lâik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.
4. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.
5. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öğe ve süreçleri kavrayarak, millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.
6. Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.
7. Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.
8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.
9. Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.
10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.

11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.
12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlâkı gözetir.
13. Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.
14. Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürer.
15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, lâiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.
16. Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.
17. İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir.

2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının genel amaçlarını ifade eden maddeleri analiz ettiğimizde amaçların evrensel, ulusal ve bireysel boyut olmak üzere 3 farklı boyutlarda ve başlıklar altında toplandıklarını gözlemlemekteyiz (Akdağ, 2014, 10). Bu açıdan bakıldığında 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının, globalleşen dünyada insanlığın evrensel değerlerine uyum sağlayan ve bu değerleri koruyan, milli değerlerine sahip çıkan ve bu değerleri geliştirme çabası içerisinde olan, bireysel ihtiyaçlarını bilen ve karşılayabilen bireyler yetiştirmeyi amaçladığı söylenebilir. Programın genel amaçlarına bakıldığında, bireyin yaşadığı dünyada hem kendisi, hem ülkesi hem de tüm insanlık için kazanması gerekli amaçlar belirlendiği görülmekte ve bireyin bir bütün olarak gelişimi öngörülmektedir.

Beceriler

Öğrencilerde, öğrenme süreci sırasında kazanılması, geliştirilmesi ve hayata aktarılması planlanan kabiliyetlere beceri denilmektedir. 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, ilköğretim 4 -7. sınıf düzeylerinde diğer derslerle birlikte eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, araştırma, problem çözme, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, gözlem becerilerini kazandırmanın yanında, kendine özgü mekân algılama, zaman ve kronoloji algılama, değişim ve sürekliliği algılama, sosyal katılım ve empati becerilerini kazandırmayı da hedeflemiştir (MEB, 2005a, 47).

Kavramlar

Kavramlar düşünmemizin temel araçları ve unsurlarıdır. 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, öğrencilere bilgi kazandırmaktan ziyade tümevarımsal ve tümdengelsel düşünme yetisini kazandırmayı önemli görmektedir. Program, sosyal bilgileri oluşturan bilimlerden öğrencilere bahsetmeksizin, yapısal kavramlarının öğretimi üzerinde durmaktadır. Örneğin, gider ve gelir, emek, pazar, istek ve ihtiyaçlar ekonomi alanı ile ilgili, göç, kültür, kentleşme, aile, grup gibi kavramlar sosyoloji alanı ile ilgili yapısal kavramlar olarak görülebilir (Ata, 2012, 39).

Sosyal bilimler, ilköğretim seviyesinde disiplinler arası ve bütünleştirilmiş bir formal eğitim programı olarak 'sosyal bilgiler' şeklinde ele alınmaktadır. Sosyal bilgiler dersi içeriği, sosyal bilimler temel alınarak oluşturulduğundan kavramlar açısından oldukça zengindir. Sosyal bilgiler dersinde öğrenciler tarih, coğrafya, antropoloji, sosyoloji, siyaset bilimi, ekonomi vb. ile ilgili birçok kavramla karşılaşmaktadır (Alkış, 2014, 75). Sosyal bilimlerin kendilerine özgü olan kavramları, temel düzenleyici-örgütleyici soyut fikirlerdir ve öğretim programlarındaki içerik, bu soyut fikirler aracılığıyla geliştirilir (Barth ve Demirtaş, 1997, 10. 6).

Kavramlar ilköğretim seviyesindeki öğrencilerin zihinlerindeki ana bilişsel yapıların oluşmasına ve yeni bilgileri anlamlı bir şekilde öğrenmelerine yardımcı olmaktadır. Bu yüzden ilköğretim öğrencilerinin karşılarına çıkabilecek sosyal problemleri çözebilmek için sosyal bilgilerle alakalı temel ilkeleri öğrenmeleri ve temel kavramları anlamaları gerekmektedir (Yel, 2012, 141). Kavramlar, Sosyal Bilgiler Öğretim programının önemli öğelerindedir. Programda kavramın, "olgulardan yola çıkarak geliştirilen bir zihinsel yapı olduğu belirtilmiş ve bu çerçevede kavram, nesnelere, insanların, duyguların ya da fikirlerin ortak özelliklerini tanımlayan ve dil ile ifade edilen yapı" şeklinde tanımlanmıştır (Özdemir, 2014, 22). Sosyal bilgiler öğretim programı incelendiğinde 4. sınıf düzeyinde 93, 5.sınıf düzeyinde 123, 6.sınıf düzeyinde 144, 7.sınıf düzeyinde ise 156 kavrama yer verildiği görülmektedir.

Değerler

Değer, TDK (2014) tarafından bir şeyin önemini yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği, kıymet olarak tanımlanmaktadır. Sosyal bilgiler öğretim programında ise, "bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce,

amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlar" şeklinde tanımlanmıştır. Değerlerin özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz (MEB, 2005a, 89):

- Toplum ve bireyler tarafından benimsenir ve bütünleştiricidir.
- Toplumun ve bireylerin yararına yönelik inanılan ölçütlerdir.
- Bilinç, duygu ve heyecanları içeren yargılardır.
- Bireyin bilincinde olan ve davranışı yönlendirendir.
- Değerler normları içermektedir

Program kapsamında öğrencilere kazandırılmak istenilen, adil olma, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, hoşgörü, misafirperverlik, özgürlük, sağlıklı olmaya önem verme, saygı, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik ve yardımseverlik olmak üzere toplamda 20 değer bulunmaktadır.

Öğrenme Alanları

Öğrenme alanı sözcüğünün Türkçe literatüre 2005 yılında ilköğretim okulları öğretim programlarının yenilenmesiyle birlikte girdiği söylenebilir. Sosyal Bilgiler öğretim programının çerçevesini ve içeriğini oluşturan bu kavram, Amerika Birleşik Devletleri Sosyal Bilgiler müfredatında konu alanı standartlarını oluşturan üç standart tipinden biri olan "Tematik Standartlar" olarak ifade edilmiştir (Öztürk Zayimoğlu, 2011, 30). Programda öğrenme alanı, "*birbiri ile ilişkili beceri, tema, kavram ve değerlerin bir bütün olarak görülebildiği, öğrenmeyi organize eden yapı*" şeklinde tanımlanmıştır. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, Birey ve Toplum, Kültür ve Miras, İnsanlar Yerler ve Çevreler, Üretim, Dağıtım ve Tüketim, Zaman, Süreklilik ve Değişim, Bilim, Teknoloji ve Toplum, Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler, Güç, Yönetim ve Toplum, Küresel Bağlantılar adı altında dokuz öğrenme alanı çerçevesinde yapılandırılmıştır (MEB, 2005a, 98).

Bu öğrenme alanları ilköğretim 4. Sınıftan 7. Sınıfa kadar devam eden sarmal bir yapı göstermektedir. Bu sarmal yapı oluşturulurken yakından uzağa, somuttan soyuta vb. öğretim ilkeleri de göz önünde tutulmuştur (Öztürk Zayimoğlu, 2011, 31). Öğrenme alanları, bir ya da birden fazla akademik disiplini içerebilir. Örneğin; "Birey ve Toplum," psikoloji ve vatandaşlık bilgisini; "Kültür ve Miras", antropoloji, tarih ve vatandaşlık bilgisini; "İnsanlar, Yerler ve Çevreler," coğrafya'yı; "Üretim, Dağıtım ve Tüketim" ekonomi'yi; "Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler" ve "Güç, Yönetim ve Toplum"

sosyoloji'yi; vatandaşlık bilgisini, hukuku içermektedir. “Bilim, Teknoloji ve Toplum” ve “Küresel Bağlantılar” disiplinler arası alanlar olarak programda yer almıştır. Sosyal Bilgiler öğretim programında dokuz öğrenme alanı olmasına karşın, 6. ve 7. Sınıflarda 7’şer ünite vardır. Her iki sınıfta “Zaman, Süreklilik ve Değişim” ve “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” öğrenme alanı diğer öğrenme alanları içinde düşünüldüğü için ayrıca bir ünite oluşturulmamıştır (MEB, 2005a, 98). Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler öğrenme alanı 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler programında Güç Yönetim ve Toplum öğrenme alanı içerisine yerleştirilmiştir (Keçe ve Merey, 2011, 122).

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nı oluşturan öğrenme alanları sosyal bilim disiplinlerinin ürettiği bilgilerin belli bir düzen içerisinde bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Ancak söz konusu dokuz öğrenme alanının her birinde ön plana çıkan yani ağırlıklı olan disiplinler söz konusudur (Öztürk Zayimoğlu, 2011,31).

Tablo 1: Sosyal Bilgiler öğrenme alanları ve temel disiplinler

Öğrenme Alanı	Temel Disiplin
Birey ve Toplum	Psikoloji
Kültür ve Miras	Antropoloji
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Coğrafya
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Ekonomi
Zaman, Süreklilik ve Değişim	Tarih
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Disiplinler Arası
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Sosyoloji
Güç, Yönetim ve Toplum	Siyaset Bilimi / Vatandaşlık
Küresel Bağlantılar	Disiplinler Arası

Kaynak: Öztürk Zayimoğlu, F. (2011). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin ve Öğretmen Adaylarının İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Öğrenme Alanlarına İlişkin Özyeterlik Düzeylerinin İncelenmesi*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Tablo 1’de öğrenme alanları bazı temel disiplinlerle eşleştirilmiştir. “Bilim, Teknoloji ve Toplum” ile “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanlarını oluşturan baskın bir disiplin söz konusu olmadığından, bu alanlar birden fazla temel disiplini içerdiği için disiplinler arası şeklinde ifade edilmiştir (Öztürk Zayimoğlu, 2011, 32).

2.1.7. Branş Derslik Sistemi Uygulaması

Dünyada ve ülkemizde yaşanan ekonomik, sosyal, bilimsel ve teknolojik değişimler ile eğitim alanında ortaya çıkan gelişmeler okullarda uygulanan öğretim programlarının da revizyona girmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Buradan hareketle 2004 yılında geliştirilen Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı 2005-2006 yılından itibaren ilköğretim 4.sınıftan 7.sınıfa kadar kademeli şekilde uygulanmaktadır. Yeni Sosyal Bilgiler Programı, günümüzde çoğu ülkede eğitim sistemleri ve uygulamaları üzerinde etkili olan yapılandırmacılık yaklaşımını temel alarak geliştirilmiştir. Programda, yapılandırmacılık yaklaşımı ile öğrenme-öğretme süreçlerinde öğretmenden öğrenciye, okul yönetiminden velilere kadar öğrenci merkezli bir eğitim anlayışı benimsenmiştir (Özdemir, 2014, 43). Bu nedenle sınıflarında yapılandırmacı yaklaşıma göre düzenlenmesi ve tasarlanması gerekir. Sınıf, öğrenmenin olduğu bir ortam olarak değerlendirildiğinde, öğrenme ancak öğrenmeye elverişli sosyal ve fiziksel bir ortamda gerçekleşebilir. Sınıf, öğrenciye kendi arkadaşlarıyla ve öğretmeniyle rahatça iletişime geçebileceği, bilgiye ulaşma yollarını keşfedebileceği, teknolojik imkânlardan faydalanabileceği, gerçek öğrenme yaşantılarıyla tanışabileceği olanaklar sunmalıdır (Erdoğan, 2009, 2).

Öğrencilerin öğrendiklerini daha iyi kavrayabilmeleri için sınıf ortamında daha çok eğitim aracının işe koşulması da önem arz etmektedir. Günümüz koşullarındaki sınıf ortamında görsel ve işitsel araçlar ön plandadır. Bu anlamda kalıcı öğrenmenin olabilmesi için daha çok duyu organına hitap eden görsel ve işitsel araçlarla oluşturulacak öğrenme ortamları kaçınılmaz bir ihtiyaçtır (Dursun, 2006, 8). Nitekim bilimsel araştırma bulgularına göre, insanlar, öğrendiklerinin %83'unü görme, %11'ini işitme, %3,5 ini koklama, %1,5 ini dokunma, %1,5'ini tat duyularıyla kazanmaktadırlar. Yani öğrendiklerimizin %95'i görsel-işitsel duyularımıza hitap eden öğrenme ortamlarında kazanılmaktadır (Erdoğan, 2009, 20). Bu öğrenme ortamlarından biri de branş derslikleridir.

Branş dersliği her öğretmenin branşının içeriğine uygun araç-gereç, materyal, donanımı ile dersliğinde bulunduğu, öğrencilerin derslerinde öğretmenlerinin dersliklerini gezdikleri sistemdir (İbret, Bayraktar ve Kocaman, 2011, 125). Ersöz (2012, 4)' e göre; Branş Derslik Sistemi, okul binasında her ders veya her öğretmen için dersin ihtiyaçlarına göre şekillendirilmiş ayrı bir dersliğin bulunduğu, öğrencilerin ders programlarına göre farklı dersliklere giderek öğretim gördüğü, zengin araç-gereç kullanımı sağlayarak daha etkili bir öğrenme atmosferinin oluşturulmasının amaçlandığı bir uygulamadır.

Branş dersliği uygulamasının kökeni yapılandırmacılık ve öğrenciyi merkeze alan uygulamaların ortaya çıkışına dayanmaktadır. 1900'lü yıllarda çeşitli uygulamalarla desteklenen bu türdeki çalışmalar günümüze daha da gelişerek gelmiştir. Çağdaş anlamda branş dersliklerinin temelleri ise, Amerika Birleşik Devletleri'nde 1960'lı yıllarda fen bilimleri derslerinde laboratuvar etkinliklerinin başlatılması ile atılmıştır (Demirci, 2008, 59; Akt. Özür Karakaş, Tarihsiz, 21).

Branş Derslik Sistemi ülkemizde Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı 17.08.2006/8738 tarihli genelge ile resmi olarak uygulanmaya başlanan, geleneksel sınıf sisteminden farklı olarak dersliklerin sınıf şubelerine değil, öğretmenlerin branşlarına göre ayrıldığı bir uygulamadır. Branş derslik sistemi; belirli dersler ya da aynı niteliğe sahip ders grupları için belirli mekânlar ayrılarak, öğretmenin ve araç gereçlerin yerleşik, öğrencilerin mekânlar arasında gezici olduğu bir sistem olarak tanımlanmıştır (Sarisözen, 1976 akt. Soylu, 1986, 54). Branş Derslik Sistemini Sarisözen ders dersliği yöntemi olarak ifade ederken Soylu ise; öğretim dalı dersliği yöntemi olarak ifade etmiştir (Soylu, 1986, 82).Literatür incelendiğinde branş dersliği uygulamasına kabinet ismi verildiği de görülmektedir(<http://ttkb.meb.gov.tr/> /Erişim Tarihi: 21.09.2008; Akt. Erdoğan,2009, 28)

2.1.7.1. Branş Derslik Sistemi Uygulamasının Faydaları

Önceden uygulanan eğitim modelinde sınıfta öğrenci, öğretmen ve ders kitabı kapalı bir sistem durumundaydı. Yeni uygulanmaya koyulan eğitim modelinde ise bu kapalı sistem açık bir hale getirilmiştir. Eğitim öğretim sürecinde yeni mekânlar ve zamanlar yerini almıştır. Öğrenciyi merkeze alan yeni bir eğitim modelinin seçilmesi, sınıf içinde ve sınıf dışında farklı yeni eğitim modellerinden faydalanılmasını gündeme getirmiştir. Yeni uygulanmaya başlanan eğitim modelinde öğretmenin kritik önemi daha da artmıştır. Model, hem öğrenciden hem de öğretmenden çok şey beklemektedir. Branş dersliği ya da bir diğer bir deyişle kabinet sistemi öğrenme ortamını geliştirmeyi, öğrenmeyi zenginleştirmeyi, öğrenciyi pasif halden aktif hale geçirmeyi hedeflemektedir. Branş dersliği uygulamasının öğretmenler, öğrenciler ve kurum açısından bir takım faydaları vardır (<http://ttkb.meb.gov.tr/> /Erişim Tarihi: 21.09.2008; Akt. Erdoğan,2009, 28).

Öğretmenler açısından faydalarına bakıldığında; branş dersliği uygulamasının esas uygulayıcısı öğretmen olduğu için sistemin bir kere öğretmene hangi kazanımlar sunduğunu öğretmenlerin iyi bilmesi gerekmektedir. Bu uygulama sayesinde öğretmenler dersleriyle ilgili kaynakları sınıflarında hazır bulundurabileceğinden, istediği kaynağa ders

sırasında çabuk ulaşır. Bu sayede öğretmen aynı zamanda doküman taşıma zahmetinden de kurtulmuş olur. Yine bu sistem sayesinde öğretmenler, sınıflarla öğretmenler odası ve diğer odalar arasında gidip gelerek yorulmayacak buna bağlı olarak verimlilikleri artacaktır. Bu sistemin öğretmene mesleki açıdan sağladığı kazanımlar da vardır. Öğretmen kendine ait derslikte, kişisel ve mesleki gelişimi adına planlama yapabilir ve dersine daha kolay hazırlanabilir. Ayrıca bu sistem öğretmene yeni gelişen eğitim öğretim tekniklerini kullanabilme olanağı da sağlamaktadır. Öte yandan öğretmenin okul içerisinde ayrı bir alana sahip olması mesleki anlamda katkı sağlamanın yanında öğrenci ve velileriyle verimli görüşmeler yapabilmesine de olanak tanır (<http://ttkb.meb.gov.tr/> /Erişim Tarihi: 21.09.2008; Akt. Erdoğan, 2009, 28).

Branş dersliği uygulamasının öğrenciler açısından da faydaları bulunmaktadır. Bu uygulamadan en fazla etkilenecek olan grup öğrencidir. Bu sebeple öğrenciye bu sistem oldukça iyi anlatılarak öğrenci bu uygulamanın gerekliliği konusunda ikna edilmelidir. Bütün bir sene süresince aynı sınıfta aynı sırada ders dinlemek, öğretmene, tahtaya sürekli aynı açıdan bakmak bir monotonluktur. Branş dersliği uygulaması bu monotonluğu ortadan kaldırır. Bu uygulama öğrenciyi pasif halden aktif hale geçirmeyi hedeflemektedir. Bu uygulama ile öğrenciler dersleriyle alakalı pek çok uygulamayı sınıf ortamında yapma olanağına sahip olurlar. Uygulama görsel öğrenmeyi hedeflediği için öğrenci haritadan, fotoğraflardan, görüntülü filmlerden faydalanacak ve öğrenme daha nitelikli seviyede gerçekleşecektir. Öğrencilerin görsel araç gereçlerle iç içe olmaları, birçok malzemeyi inceleyebilmeleri ve kaynak eserlere ulaşabilmeleri daha kalıcı nitelikte öğrenmelerini sağlamaktadır. Öte yandan öğrenciler kullanmış oldukları öğrenci dolaplarının sorumluluğunu alarak sorumluluk sahibi bireyler olarak yetişirler (<http://ttkb.meb.gov.tr/> /Erişim Tarihi: 21.09.2008; Akt. Erdoğan, 2009, 28).

Branş dersliği uygulaması bir kurum olarak okulların ileriki yıllara yönelik hedeflerine ve vizyonuna katkı sağlar. En başta okullar bu sistemle öğretmenlerin kendilerini yetiştirmesine katkı sağlar. Bu sistem öğretmeni teknolojiyi kullanmaya mecbur kılar. Bu da çalıştığı okulun başarısına yansıyan bir durumdur. Dersliklerin öğretmene teslim edilmesi ve öğretmenin sürekli sınıfta olması sebebi ile ders araç gereçleri daha iyi muhafaza edilecek, böylece yıpranma en aza indirgenecektir. Materyaller sürekli gezmediği için korunabilecektir. Branş dersliği uygulaması kurumlar için maliyetli gibi görünse bile dersliklerin donatımında velilerin ve okul-aile birliğinin devreye girmesi bu

maliyeti hafifletecektir (<http://ttkb.meb.gov.tr/> /Erişim Tarihi: 21.09.2008; Akt. Erdoğan, 2009).

2.1.7.2. Geleneksel Sistemle Branş Derslik Sisteminin Karşılaştırılması

Zengin öğrenme ortamları, bireylerin öğrenmesi için gerekli araç ve gereçlerin yer aldığı ve bireyin daha aktif olarak öğrenme sürecine katıldığı ortamlar olarak tanımlanmaktadır. Uyarıcıların yoğun olduğu çoklu ortamlarda, öğrenme daha iyi gerçekleşebilmektedir. Bu tanımın dışında kalan sınıf çevreleri geleneksel sınıflar olarak adlandırılmaktadır (Akt. Ersöz, 2012,18). Geleneksel sınıf sistemi ile branş derslik sistemi arasındaki farklılıklar Tablo 2’ de açıklanmıştır.

Tablo 2: Geleneksel sistemle branş derslik sisteminin karşılaştırılması

Geleneksel Sistem	Branş Derslik Sistemi
Öğrenci tüm derslerini tek derslikte görür.	Öğrenci her dersi o derse ait derslikte görür.
Öğrenci öğretmeni ve dersi pasif bir şekilde bekler.	Derslik değiştirme zorunluluğu ve dersleri takip etme öğrenciyi aktif yapar.
Derslikler standarttır ve derse uygun düzenlenmemiştir.	Derslikler ilgili derse uygun şekilde düzenlenebilir.
Öğretmenlerin tamamı bir dersliğe girdiğinden öğretmenlerin sınıfı ve dersi algılama düzeyinde farklılık olmamaktadır.	Dersliği öğretmen ve öğrenciler birlikte düzenleyeceğinden dersive dersliği algılama düzeyi üst seviyelerdedir.
Öğretmenlerin, öğretmenler odası haricinde özel mekânları bulunmamaktadır.	Öğretmenler, dersliklerini öğrenci ve veli görüşmelerini de yapabileceği bir büro gibi tasarlayabilmektedir.
Öğretmenler ve öğrencilerin proje çalışmalarını yürütecekleri ve bu çalışmalarını muhafaza edecekleri mekânları bulmaları zor olmaktadır.	Öğretmenler ve öğrencilerin proje çalışmaları yapılabilecek ve bu çalışmaların korunacakları yerler bulunmaktadır.

Öğrenci oturduğu sıra ile neredeyse özdeşleşmiş konumdadır. Bu durum öğrenci için sonraki süreçlerde farklı öğrenme ortamlarına girdiği zaman öğrenmesini engelleyecek ortamların oluşmasına neden olabilir.	Öğrenci öğrenmeyi ve yaşamayı farklı ortamlarda gerçekleştirdiğinde sonraki süreçlerde farklı öğrenme ortamlarına girmesinden fazla etkilenmemektedir.
Sürekli aynı ortam içerisinde bulunan öğrenci ve öğretmenler ortamdaki fiziksel olumsuzlukların farkına varmamaktadır.	Sürekli ortam değişikliği yapıldığından ortamlardaki olumsuz fiziksel değişiklikler öğrenci ve öğretmenler tarafından fark edilmektedir.

2.1.7.3. Branş Dersliklerinin Düzenlenmesinde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Eğitim ortamı eğitsel etkinliklerin gerçekleştiği, öğrenme öğretme süreçlerindeki iletişim ve etkileşimin olduğu, personel, araç gereç, tesis, organizasyon gibi öğelerden oluşan çevredir. Eğitimci için bu çevrenin öğrenme öğretme süreci için uygun şekilde düzenlenmesi gerekir (Alkan, 1979, 21). Eğitim öğretim ortamlarının düzenlenmesi eğitim biliminin öncelikli alanlarından biridir. Eğitim ortamlarında, ortamda bulunan kişi sayısından, eğitim ortamının fiziksel şartlarına (ışığın yönü, tahtanın-ekranın bulunacağı yer, eğitim ortamının genişliği ve havalandırma durumu vb.), bulunacak donatım araçlarına ve ekipmanlara kadar planlanması ve dikkate alınması zorunlu faktörler bulunmaktadır. Bu nedenle branş derslikleri düzenlenirken bir takım dikkat edilmesi gereken noktalar bulunmaktadır (<http://ttkb.meb.gov.tr/> /Erişim Tarihi: 21.09.2008; Akt. Erdoğan, 2009);

- Öncelikle binanın derslik olarak kullanılabilir tüm alanları belirlenmelidir.
- Alan tespitinden sonra öğretmen sayısının derslik sayısından fazla olduğu okullarda bazı derslikler ortak kullanılacaktır. Bu planlamanın da iyi yapılması gerekmektedir.
- Dersliklerin yerlerini belirlemede aynı branşları ya da yakın branşları bir araya getirmek gerekmektedir.
- Öğrencilerin derslikler arası dolaşımı göz önüne alınarak ders programları planlanmalı ve öğrencinin çok fazla gezmesi en aza indirilmelidir.

- Derslik ortamının zenginleştirilmesi ve geliştirilmesi, ders kalitesinin artırılması, yeni ders anlatım yöntemlerinin daha iyi uygulanabilmesi için dersliklerde kullanılacak teknik malzemeler belirlenmelidir.

Ülkemizde yapılandırmacı yaklaşıma göre oluşturulan ilköğretim ve ortaöğretim programlarının başarıyla uygulanabilmesi ve sağlıklı sonuçlar elde edilebilmesi için donanımlı sınıf ortamlarına ihtiyaç duyulmaktadır (Erdoğan, 2009, 2). Bu bağlamda her bransa ait eğitim ortamları ve sosyal bilgiler dersine özgü branş derslikleri de önemini korumaktadır.

2.1.8. Sosyal Bilgiler Laboratuvarı (Derslikleri)

Sosyal Bilgiler laboratuvarı kavramı ilk kez 20. yüzyılın ilk çeyreğinde, Amerikalı sosyal bilgiler eğitimcilerinden oluşan bir grup tarafından kullanılmıştır. Zihinlerinde “ Sosyal Bilgiler Laboratuvarı” olarak canlandırdıkları görüntü; hem sosyal bilgiler kavramlarını araştırmak için ayrılmış ayrı bir sınıf, hem de o derse özel bir öğretim yöntemi anlamını kapsıyordu. Sosyal bilgiler laboratuvarı düşüncesi ve daha sonra sosyal bilgilerde laboratuvar yöntemi olarak bilinen şey Prof. Mary Sheldon Barnes’e dayanmakta olup, 1896’ların başında Barnes sosyal bilgiler laboratuvarı ve laboratuvar metodu ilişkisini şu şekilde açıklamıştır :(Barnes, 1896, 44-45; Akt. Tarman, 2011, 139)

“...ve bilim, kendini, dar ders kitapları ve dogmatik öğretmeniyle birlikte basit sınıftan fenomen dünyaya ve çalışma masaları, veriler ve özel aygıtlarla donatılmış özel laboratuvarlara taşırken, tarih de kendi yolunu, aynı ders kitabı ve dogmatik öğretmeniyle birlikte basit sınıftan, insan doğasının olduğu dünyaya ve haritalarla, resimlerle ve kitaplarla, her öğrenci için ayrı çalışma masasıyla donatılmış özel fakültelere taşımıştır, bu bütün öğrenciye kendi kaynaklarına rehberlik eden ve bu kaynakları ona nasıl doğru ve eleştirel bir şekilde yorumlayacağını gösteren bir uzman tarafından sağlanmaktadır”

Çağımızın en etkili silahı olan bilginin, nasıl en etkili şekilde öğretileceği ve kullanılacağı üzerinde durulması gereken bir sorudur. Bilgiye ulaşmayı bilen bireyleri yetiştirmek için derslerde etkin bir şekilde öğretim araç gereçlerinden yararlanmak durumundayız (Çelikkaya, 2013, 45). Öğretim araç gereçlerinden en verimli şekilde yararlanmak her an kullanabilmek ve zamandan tasarruf sağlayabilmek için bransa özel oluşturulan sosyal bilgiler derslikleri (laboratuvarları) önem arz etmektedir.

Sosyal bilgiler laboratuvarları (derslikleri), ortam içerisinde sosyal bilgiler dersiyle ilgili görsel ve yazılı materyalleri barındıran dersin daha etkili bir şekilde işlenebilmesini hedefleyen, özel olarak oluşturulmuş sınıflardır. Genel bir bakış açısıyla laboratuvarlar (özel

sınıflar da diyebiliriz), derste kalıcı öğrenmeler gerçekleştirebilmek için içerisinde projeksiyon, bilgisayar, tepegöz, televizyon ve akıllı tahta gibi teknolojik donanımların bulunduğu görsel açıdan zengin ve eğitimin her kademesinde uygulanabilir sınıflardır (Tarman, 2011, 138). Moffat (1957, 55)'a göre ise; Sosyal bilgiler laboratuvarına “öğrenme atölyesi” demek hiç de yanlış değildir. Sosyal bilgiler laboratuvarı, öğrencilerin yabancılik hissetmeyeceği şekilde rahat aynı zamanda onlara çalışma zevki verebilecek bir yer olmalıdır. Moffat (1957, 56) sosyal bilgiler laboratuvarlarının (derslik) öğrenci ile öğretmen arasındaki sosyal bağı güçlendirici etkisi olduğunu vurgulamaktadır.

Sosyal Bilgiler dersliği, fiziki ve sosyal açıdan sosyal bilgiler öğretim materyalleri ve araç gereçlerinden de yararlanarak dersin farklı düzeydeki kazanımlarını edindirme hedefine yönelik etkinliklerin gerçekleştirilmesine uygun şartları taşıyan dinamik bir ortamdır (Kaya, 2012, 1000).

Sosyal bilgiler sınıfları (laboratuvar) sosyal bilgiler dersinin daha etkili işlenebilmesi için oluşturulmuş içerisinde derste kullanılacak basılı, görsel, işitsel, görsel-işitsel ve tümleşik öğretim araç ve gereçlerinin yer aldığı özel dersliklerdir (Sharpe, 1931; Kohli, 1996; Nas, 2000; Meydan, 2001; Sharma, 2002; Bilen, 2006; Akt. Akdağ ve Kaymakçı, 2013, 172). Artık sosyal bilgiler sınıflarında farklı tiplerde ders kitapları, broşürler, okuma kitapları, farklı türlerde haritalar, küreler, çizelgeler, projeksiyon aletleri ve donanımları ve bülten panolarını görmek olağan dışı bir durum değildir. Bu kadar farklı çeşit ve miktarda malzemenin varlığı Sosyal Bilgiler Laboratuvarı ifadesini gündeme getirmiştir. Ancak, bu ifade, fen bilimlerini çağrıştırması ve sosyal bilgiler dersinde deneysel uygulamaların yapılacağı algısını uyandırması nedeniyle şanssız bir seçim olmuştur (Sharma,2007, 120).

2.1.8.1. Sosyal Bilgiler Dersliğinde Bulunması Gereken Araç ve Gereçler

Sosyal bilgiler derslikleri (laboratuvarları) dersin en etkili şekilde işlenebilmesini hedefleyen içerisinde birtakım araç-gereç ve materyalleri bulunduran özel sınıflardır. Sosyal bilgiler sınıfları (laboratuvarları) basit düzeydeki laboratuvarlar olup bu özel sınıfların asıl amacı öğretim yapmaktır. Bu nedenle sosyal bilgiler laboratuvarlarında bir araştırma laboratuvarındaki gibi karmaşık ve kullanımı uzmanlık gerektiren araç-gereçler bulunmaz (Akgün, 2001, 176- 177 Akt. Akdağ ve Kaymakçı, 2013, 165). Yenilikçi düşünen öğretmenler sosyal bilgiler öğretiminde daha fazla sayıda ve daha iyi materyaller kullanmanın gerektiği konusunda hem fikirdirler ancak, bu ders için özel bir “laboratuvar”a ihtiyaç olup olmadığı konusunda görüş ayrılıkları vardır. Bazıları bu

ifadeye tamamen karşı çıkarken, diğerleri de laboratuvarların sahip olması gereken nitelik ve donanımlar konusunda uzlaşmamaktadır. Bu konudaki literatür araştırmaları laboratuvarların barındırması gereken materyaller konusunda birbirinden farklı görüşlerin olduğunu ortaya koymaktadır. Bazı laboratuvar tasvirleri neredeyse yalnızca kitaplardan oluşmaktayken, bazılarında da kitaplar çok küçük bir yer tutmaktadır. Laboratuvarların hangi materyal ve donanımlara sahip olması gerektiği konusunda ilgili materyalin öğretim sürecindeki değeri ilk göz önüne alınması gereken konu olmalıdır (Sharma,2007,121).

Sosyal bilgiler laboratuvarında hangi materyal ve donanımların olması gerektiği konusunda yapılan literatür taraması neticesinde çok farklı sonuçlara ulaşılmaktadır. Herkesin üzerinde birleştiği ortak noktalara bakıldığında ise öncelikle sınıf alanının öğrencilerin kapladığı alanın bir ila bir buçuk katı kadar fazla olması gerektiği düşüncesinde birleşmiştir. Oturma düzeni için sıraların yerine masalar ve tek kişilik sandalyelerin olması gerektiği; bülten panosu, yazı tahtası, dosya dolapları, alandaki farklı kitaplarla doldurulmuş kitaplıklar, referans kitaplar ve ansiklopediler, sözlükler, atlaslar, haritalar, resimler ve çizelgeler, grafikler, ve mürekkep, kalem ve kurşun kalem gibi kırtasiye malzemeleri bir laboratuvarda olması gereken malzeme listesi içine dahil edilmiştir. Bu konuda en kapsamlı araştırmayı Dr. J.W. Baldwin yapmıştır. Baldwin'in öncelik sırasında oturma düzeni ilk sırada gelmektedir. Sıraların yerine masa ve sandalyelerin olması savunulmaktadır. İkinci sırada bülten panoları ve üçüncü sırada ise yazı tahtası yer almaktadır (Sharma, 2007, 124).

Literatür incelendiğinde sosyal bilgiler laboratuvarında (dersliklerinde) bulundurulması önerilen bazı araç ve gereçler şu şekilde sıralanmaktadır (Tarman, 2011, 142-143):

- Zaman ve mevsim şeritleri
- Bilgisayar ve internet
- Projeksiyon; Tepegöz ve asetatlar, slaytlar
- Televizyon ve video; Dersle ilgili kaset, CD, VCD ve DVD setleri.
- Tahtalar (Akıllı tahta, etkileşimli tahtalar, beyaz yazı tahtası, bülten vb.)
- Haritalar ve atlaslar; Küreler
- Afiş, broşür, resim ve fotoğraflar
- Ders kitapları: Elektronik ve yazılı kitaplar, çalışma yaprakları ve yardımcı kitaplar; ünite dergileri, fasiküller; gazete ve diğer süreli yayınlar

- Temel başvuru kaynakları (Ansiklopediler, koleksiyonlar vb.)
- Bayraklar
- Meteorolojik aletler; Ölçüm araçları (Cetvel, pergel vb.)
- Modeller, maketler; Tablo, grafik ve diyagramlar

2.1.8.2. Sosyal bilgiler dersinde derslik (laboratuvar) kullanımının faydaları

Sosyal bilgiler dersinde derslik (laboratuvar) kullanımının faydaları ise şu şekilde ifade edilmektedir:

- Öğrencilerin herhangi bir konuda bilimsel bilgi öğrenmelerine yarar sağlar.
- Öğrencilerin bilimsel nitelikte bir araştırmanın nasıl yapılacağını öğrenmelerine imkan tanır.
- Sosyal bilgiler öğretiminin etkili ve nitelikli bir şekilde yapılmasını sağlar.
- Derse uygun öğrenme atmosferi sağlar.
- Öğrencilerin gözlem ve hayal gücünün gelişmesine yardımcı olur (Kohli, 1996, 201Akt. Akdağ ve Kaymakçı, 2013, 166).
- Öğrencilerin birinci elden kaynaklarla, yazılı ve görsel dokümanlara ulaşmasını sağlar.
- Dersliğin içinde bulunan materyaller öğrencilerin ilgi ve dikkat düzeyini derse karşı artırır.
- Dersliğe girdikleri andan itibaren öğrencilerin dersle iç içe olmalarını sağlar.
- Öğrencilere teknoloji ve materyal destekli zengin bir öğretim ortamı sunarak öğrencilerin dersi daha iyi kavramalarına yardımcı olur.
- Öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmelerine imkan tanır.
- Öğrencilerin bireysel öğrenmelerine katkı sağlar.
- Öğrencilere anında dönüt verme olanağı sunar (Sharpe, 1931; Nas, 2000; Meydan, 2001; Sharma, 2002; Bilen, 2006Akt. Akdağ ve Kaymakçı, 2013,167).

2.1.8.3. Sosyal Bilgiler Laboratuvarının (dersliğinin) oluşturulma süreci:

Laboratuvar yöntemi öğrencilerin öğrenecekleri bilgileri deney ve gözlem yaparak oluşturdukları, teorik olan bilgileri pratiğe döktükleri bir yöntemdir. Günümüzde fen bilgisi derslerinin yanında sosyal bilgiler dersinde de kullanılmaya başlanan bu yöntem, öğrencilerin el becerilerini geliştirirken, bir yandan yapılacak işi idare yeteneği kazandırmakta, bir yandan da analiz, sentez ve gözlem kabiliyetini arttırmaktadır. Aslında laboratuvar yöntemi öğrencilerin öğretim konularını laboratuvar veya özel donanımlı

sınıflarda bireysel veya gruplar halinde gözlem, deney, yaparak yaşayarak öğrenme ve gösteri gibi tekniklerle araştırarak öğrenmelerinde izledikleri yoldur (Tarman, 2011,138). Her sosyal bilgiler odası gerçek bir laboratuvar haline gelebilmelidir. Her türlü malzeme zaman içerisinde tamamlanabilir. Bazı malzemeler ise okulda ucuz bir maliyetle yapılabilir. Öğrencilerin katkıları ve işbirliği ile çok orijinal ürünler ortaya çıkabilir. Laboratuvar bir bakıma, farklı bireylerin ideal bir öğrenme tarzı ile yetişen mutlu insanları meydana getirdiği bir ortamdır. Laboratuvarın kıymeti bir bakıma öğrencilerin başardıkları işler ile ölçülür. Sosyal bilgiler dersliği bütün sınıflar gibi estetik görünümlü ve aydınlık olmalıdır. Perdeler, tablolar ve panolar bulunmalı, bununla birlikte laboratuvarın asıl maksadı unutulmadan düzenleme yapılmalıdır. Her şeyden önce bir müze yada gösteri yerinden ziyade bir sınıf hissi vermeli, teşhir ve sergi malzemeleri gibi kullanılmayan malzeme ile karma karışık hale gelmemelidir. Bir sınıf laboratuvarı olarak amacı eğitim-öğrenimin amacını oluşturan faaliyetlere yer vermektir. Bu amaç her zaman akılda tutulmalıdır (Moffat, 1957, 59).

2.2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, gerçekleştirilen çalışma kapsamında sosyal bilgiler öğretimi ve branş derslik sistemi ile ilgili erişilebilen araştırmalara yer verilmiştir

2.2.1. Branş Derslik Sistemi İle İlgili Araştırmalar

Yapılandırmacı yaklaşıma göre tasarlanmış sosyal bilgiler sınıfına ilişkin öğrenci görüşlerinin incelenmesi amacıyla Erdoğan (2009) tarafından yapılan çalışmada karma yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini İstanbul Sefaköy ilçesindeki İnönü İlköğretim Okulunda öğrenim gören 18 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma kapsamında nicel veri toplama aracı olarak “Sosyal Bilgiler Dersi İlgili Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada nitel veri toplamak amacıyla yarı yapılandırılmış mülakat formundan yararlanılmıştır. Araştırmada öğrenci görüşlerinden elde edilen bulgular neticesinde; sosyal bilgiler dersliklerinin, öğrenmeye elverişli bir ortam hazırladığını, sosyal bilgiler dersini daha ilgi çekici hale getirdiğini, derslikteki araç gereçlerin ise dersin daha nitelikli işlenilmesini sağladığını, bu gibi durumların da öğrencilerin sosyal bilgiler dersindeki başarıları üzerinde olumlu yönde etki sağladığı görülmektedir.

İlköğretim ikinci kademe branş derslik sistemi uygulamasına ilişkin idareci, öğretmen ve öğrenci görüşlerini incelemek amacıyla Ersöz (2012) tarafından yapılan araştırmada karma yöntem kullanılmış olup, araştırmanın nicel boyutunda, tarama yöntemi,

nitel boyutunda ise durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini, 2011 – 2012 eğitim-öğretim yılında Malatya ve Elazığ ilinde bulunan, yedi resmi ve üç özel ilköğretim okulunda görevli idareciler, ortaokul öğretmenleri ve ortaokul öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın nitel boyutunda idarecilerin görüşlerini almak için yarı yapılandırılmış görüşme formu, nicel boyutunda ise öğretmen ve öğrencilerin görüşlerini almak üzere anket kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular neticesinde, genellikle öğretmenlerin branş derslik sistemine ilişkin daha olumlu düşüncelere sahip olduğu, öğrencilerin branş derslik uygulamasına ilişkin olumsuz düşüncelerinin daha fazla ön plana çıktığı ve devlet okulunda öğrenim gören öğrencilerin, özel okulda öğrenim gören öğrencilere göre branş derslik sisteminin olumsuz yönlerine daha çok vurgu yaptığı ortaya çıkmıştır.

Coğrafya öğretiminde laboratuvar çalışmalarının öğrenci başarısı üzerine etkisini belirlemek amacıyla Dündar (2010) tarafından yapılan çalışmada deneysel yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın deney grubu Kırıkkale ili Karakeçili Çok Programlı Lisesi'nde öğrenim gören 9.sınıf öğrencilerinden oluşurken, kontrol grubu ise Karakeçili İmam Hatip Lisesi 9.sınıf öğrencilerinden oluşmuştur. Rüzgâr Aşındırma ve Biriktirme şekilleri'nin öğretime geçilmeden önce, üniteye ilişkin araştırma testi, gruplara öntest olarak uygulanmıştır. Deney ve kontrol gruplarına farklı yöntemlerle konunun öğretilmesinin ardından, öncesinde uygulanan test son test olarak kullanılmıştır. Elde edilen bulgular ışığında; Coğrafya dersinde laboratuvar kullanımının öğrenci başarısını artırması açısından klasik öğretim yöntemlerine göre daha etkili bir yöntem olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ortaöğretim coğrafya eğitiminde materyal kullanımı ve coğrafya sınıflarının gerekliliği adlı yüksek lisans tez çalışması, coğrafya dersleri için kullanılacak materyaller ile donatılmış coğrafya branş dersliklerinin gerekliliğini ortaya koymak amacıyla Kurtkaya (2010) tarafından hazırlanmıştır. Araştırma tarama modelidir. Araştırmanın örneklemini Kastamonu il merkezindeki ortaöğretim kurumlarında görevli coğrafya öğretmenleri ve okul yöneticileri oluşturmuştur. Araştırma verileri, araştırmacı tarafından hazırlanan, Okul Yöneticileri soru formunda 16; Coğrafya Öğretmeni soru formunda 20 sorudan oluşan iki ayrı anket yardımıyla toplanmıştır. Elde edilen bulgular neticesinde okul yöneticilerinin %78'i okullarda coğrafya branş dersliklerinin olmama sebebini fiziki yetersizlik olarak ifade etmekte ve bu yöneticilerin %92'si okullarda materyallerle donatılmış coğrafya sınıflarının öğrenci başarısı üzerinde etkili olacağına inanmaktadır. Coğrafya öğretmenlerinin tamamı okullarda tam donanımlı coğrafya branş

derslikleri kurulursa bunun öğrenci başarıları üzerinde etkili olacağına ve bu öğretmenlerin %94'ü de mesleki açıdan verimliliklerinin de artacağına inanmaktadır.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin branş dersliğine ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik araştırmada İbret, Bayraktar ve Kocaman (2011) nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz kullanmışlardır. Araştırma kapsamında, Kastamonu ilinde görev yapan ve okullarında branş dersliği uygulaması olan 30 sosyal bilgiler öğretmeni araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırmada elde edilen veriler, araştırmacı tarafından oluşturulan görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular neticesinde görüşmeye katılan öğretmenlerin tamamının branş dersliği uygulaması olan bir okulda çalışmak istediği, branş dersliklerinin amacına uygun olarak düzenlenmediği ve dersliklerin araç-gereç ve materyal açısından eksik olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İlköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler öğrenme ortamına ilişkin beklentilerini belirleme amacıyla Kaya (2012) tarafından yapılan çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırma kapsamında amaçlı örnekleme çeşitlerinden benzeşik örnekleme tekniği kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz yapılmıştır. Öğrencilerin beklentileri arasında Sosyal Bilgiler öğrenme ortamının sosyal ve fiziki boyutuna ilişkin görüşler yer almıştır. Öte yandan dersliklerdeki elektronik, grafik, üç boyutlu, gösterim ve basılı araç-gereçlere ilişkin öğrenci beklentileri de aktarılmıştır. Öğrenci görüşleri ışığında, Sosyal Bilgiler öğrenme ortamı, özellikle olay yeri, canlandırma ve simülasyon çalışmalarıyla yaşanılarak öğrenilen bir ortam olmalıdır sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretiminde sosyal bilgiler dersliği kullanımına ilişkin öğretmen görüşlerini belirleme amacıyla Kaya (2012) tarafından yapılan çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmanın örnekleme grubunu Eskişehir il merkezindeki 18 okulda görev yapan ve sosyal bilgiler dersine giren sınıf öğretmenleri ve sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Elde edilen bulgular neticesinde okullarda sosyal bilgiler dersliği düzenlemesinin uygun olacağı, sosyal ve fiziki ortamın taşınması gereken özellikler, dersliklerde elektronik, üç boyutlu, grafik, gösterim ve basılı araç-gereçlere yer verilmesi konusunda öğretmenlerin görüşlerinin yoğunlaştığı görülmüştür.

Sosyal bilgiler öğretiminde harita ve grafik kullanımının eğitimi destekleme düzeyini belirleme amacıyla Göksel (2007) tarafından hazırlanan araştırmada tarama

yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Manisa'nın Demirci , Gördes , Akhisar , Soma , Kırkağaç ve Köprübaşı ilçelerindeki ilköğretim kurumlarında okuyan öğrenciler ile bu kurumlarda görevli sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmada verileri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan anket kullanılmıştır. Ulaşılan bulgular neticesinde örnekleme giren okullarda sosyal bilgiler dersi için hazırlanmış özel bir sınıfın genel olarak mevcut olmadığı görülmüştür. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin %70'i okullarında sosyal bilgiler laboratuvarının bulunmadığını belirtirken , öğretmenlerin %27'si ise okullarında sosyal bilgiler laboratuvarının olduğunu belirtmiştir.

Sosyal Bilgiler Laboratuvarlarının (Sınıflarının) Sosyal Bilgiler Öğretiminde Etkililiği Üzerine Bir Çalışma yürüten Akdağ ve Kaymakçı (2013) araştırmalarında deneysel yöntemin ön test-son test-kontrol gruplu desenini kullanmıştır. Sosyal Bilgiler dersliklerinin diğer bir ifadeyle laboratuvarlarının öğrencilerin akademik başarılarına etkisini ortaya koyma amacı taşıyan bu araştırmaya, 2008–2009 eğitim öğretim yılında Konya İlinde yer alan Meram Mehmet Karacığanlar İlköğretim Okulu ve Selçuklu Mareşal Mustafa Kemal İlköğretim Okulu 7. sınıf öğrencileri katkı sağlamıştır. Araştırma bulguları neticesinde sosyal bilgiler laboratuvarlarının (dersliklerinin) klasik dersliklere nazaran öğrencilerin sosyal bilgiler dersindeki başarıları üzerinde daha etkili olduğu saptanmış, sosyal bilgiler dersliğinde öğrenim gören deney grubundaki öğrencilerin klasik sınıf ortamında öğrenim gören kontrol grubu öğrencilerine göre Türk Tarihi'nde Yolculuk adlı üniteye verilen bilgileri daha iyi kavradıkları görülmüştür. Araştırma kapsamında sosyal bilgiler laboratuvarları ve bu laboratuvarların kullanımına ilişkin araştırmalara yüksek lisans ve doktora düzeyinde daha fazla yer verilmesi ve araştırmaların nitelik ve nicelik açısından artırılması önerisinde bulunulmuştur.

Literatür araştırması çerçevesinde, Türkiye'de yaklaşık on yıldır uygulanmakta olan branş derslik sistemine ilişkin yeterince araştırma olmadığı görülmektedir. Branş dersliklerinin farklı branşlar bazında incelenmesi ve değerlendirilmesi adına bu araştırmanın katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve veri analizine ilişkin açıklayıcı bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada Sosyal Bilgiler dersinde branş derslik sistemi uygulamasını öğretmen, öğrenci ve idareci görüşlerine göre değerlendirmek için nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı “karma” yöntem kullanılmıştır. Karma yöntem, nicel ve nitel araştırma yöntemlerini birleştirme gücüyle beraber her iki yaklaşımın sınırlılıklarını en aza indirmesi sebebiyle tercih edilir (Creswell, 2014, 218). Bu araştırmada, Creswell ve Clark (2014)’nin sınıflandırmasındaki karma yöntem desenlerinden “yakınsayan paralel desen” kullanılmıştır. Bu desen, araştırmacının nitel ve nicel aşamaları araştırma sürecinin bir aşamasında eş zamanlı (yaklaşık aynı zamanlarda başlayıp biten) olarak uygulamasıyla oluşur (Creswell, 2014, 219). Yakınsayan yaklaşımda bulgular kısmında nitel ve nicel veriler analiz edilirken tartışma bölümünde nitel ve nicel verileri yorumlama ve karşılaştırma yer alır (Creswell, 2014, 223).

Araştırmanın nicel boyutunda, Sosyal bilgiler dersinde branş derslik sistemi uygulamasını öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirmek amacıyla tarama modeli kullanılmıştır. Tarama (survey) modeli; *“olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğunu betimleye, açıklamaya çalışan bir model”*dir (Kaptan, 1998, 58). Karasar (2013, 77) tarama modelini *“geçmişte ya da halen var olan durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımdır”* şeklinde tanımlarken, Büyüköztürk vd. (2013, 177) ise *“bir konuya ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek, tutum vb. özelliklerinin belirlendiği genellikle diğer araştırmalara göre görece daha büyük örneklemeler üzerinde yapılan araştırmalar”* şeklinde tanımlamıştır.

Araştırmanın nitel boyutunda ise Sosyal Bilgiler dersinde branş derslik sistemi uygulamasına ilişkin idareci görüşlerini belirlemek amacıyla durum çalışması deseni kullanılmıştır. Nitel durum çalışmasının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır. Yani bir duruma ilişkin etkenler (ortam, bireyler, olaylar, süreçler, vb.) bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, 36).

3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi/ Çalışma Grubu

3.2.1. Nicel Veriler için Evren ve Örneklem

Araştırmanın nicel boyutundaki evrenini, 2015-2016 eğitim öğretim yılı içerisinde Bartın ilinde branş derslik sistemi uygulayan 27 ortaokuldaki; sosyal bilgiler öğretmenleri ve bu ortaokullarda öğrenim gören 5. 6. ve 7. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında branş derslik sistemini uygulayan 27 ortaokuldaki 36 sosyal bilgiler öğretmenin tamamına ulaşılmış olup örneklem alınmamıştır. Tablo 3’ te araştırmaya katılan öğretmenlerin kişisel bilgilerine yer verilmiştir.

Tablo 3: Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kişisel bilgileri

		<i>f</i>	%
Cinsiyet	Kadın	16	44,4
	Erkek	20	55,5
Atamaya Esas Branş	Sosyal Bilgiler	32	88,8
	Tarih	3	8,3
	Coğrafya	1	2,7
Mesleki Kıdem	0-5 yıl	10	27,7
	6-10 yıl	8	22,2
	11-15 yıl	9	25,0
	16-20 yıl	5	13,8
	21 yıl ve üzeri	4	11,0

Tablo 3 incelendiğinde, araştırmaya katılan 36 Sosyal Bilgiler öğretmenin 16’ sı (%44,4) kadın, 20’ si (%55,5) erkek öğretmenlerden oluşmaktadır. Öğretmenlerin atamaya esas branşları; 32 (%88,8) Sosyal Bilgiler, 3 (%8,3) Tarih ve 1 (%2,7) coğrafya branşından oluşmaktadır. Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine bakıldığında, 0-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin sayısı 10 (%27,7), 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin sayısı 8 (%22,2), 11-15 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin sayısı 9 (%25,0), 16-20 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin sayısı 5 (%13,8), 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenlerin sayısının ise 4 (%11,0)’ dür.

Branş derslik sistemi uygulayan 27 ortaokul arasından amaçlı örneklem alma yoluyla seçilmiş 11 ortaokuldaki 5. 6. ve 7. sınıf öğrencileri ise araştırmanın öğrenci çalışma evrenini oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında 8. Sınıf öğrencileri TEOG sınavına hazırlık sürecinde olmalarından dolayı örneklem grubuna alınmamıştır. Amaçlı örneklem yaklaşımının temel amacı, araştırma konusunu oluşturan olay, kişi ya da durumla ilgili ve belirli bir amaca yönelik olarak derinlemesine bilgi toplamaktır (Maxwell, 1996, 71). Amaçlı örneklemede araştırmacının amaçlarına en uygun yanıtı verebilecek birey ve

objeler arasından örneklem seçimi yapılır (Aziz, 2011, 55). Amaçlı örneklem seçimi sürecinde ilk olarak Bartın İl Milli Eğitim Müdürlüğü ziyaret edilerek branş dersliği uygulayan okullar tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında branş derslik sistemi uygulayan 27 ortaokul arasından, öğrenci verilerini toplamak amacıyla, araştırmanın amacına hizmet edecek nitelikte, her ilçeden en az iki ortaokul olmak üzere 11 ortaokul seçilmiştir. Araştırma kapsamında her ilçeden donanımı yeterli nitelikte okulların seçilmesine özen gösterilmiştir. Okulların belirlenmesinin ardından, her sınıf düzeyinde birer tane şube, rastgele örneklem yoluyla belirlenerek öğrenci örneklem grubu oluşturulmuştur. Araştırmanın örneklem grubunu, devlet okullarında öğrenim gören, 5. 6. ve 7. sınıfta, 350 kız ve 414 erkek olmak üzere toplam 764 öğrenci oluşturmaktadır. Tablo 4’ te araştırmaya katılan öğrencilerin kişisel bilgilerine yer verilmiştir.

Tablo 4: Araştırmaya katılan öğrencilere ilişkin kişisel bilgiler

		<i>f</i>	%
Cinsiyet	Kız	350	45,8
	Erkek	414	54,2
Sınıf Düzeyi	5. Sınıf	256	33,5
	6.Sınıf	259	33,9
	7.Sınıf	249	32,6

Tablo 4’ de de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlere göre dağılımı incelendiğinde 764 öğrencinin 350’ si (%45,8) kız, 414’ ü (%54,2) erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre dağılımı incelendiğinde, 256’sı (%33,5) 5.sınıf, 259’ u (%33,9) 6.sınıf ve 249’u (%32,6) 7.sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır.

3.2.2. Nitel Veriler İçin Çalışma Grubu

Sosyal bilgiler dersinde branş derslik sistemi uygulamasını öğretmen, öğrenci ve idareci görüşlerine göre değerlendirme amacı taşıyan araştırmanın nitel boyuttaki çalışma grubunu, Bartın ilinde branş derslik sistemi uygulaması yapan 27 ortaokuldaki 52 idareci, 36 Sosyal Bilgiler öğretmeni ve 27 ortaokul arasından amaçlı örnekleme yoluyla seçilmiş 11 ortaokuldaki 764 5. 6. ve 7.sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Öğretmenlerin ve idarecilerin seçiminde ayrıca örneklem alma yoluna gidilmemiş, tamamına ulaşılmaya çalışılmış ancak araştırma, gönüllülük esaslı yapıldığı için 3 idareci araştırmaya katılmak istememiştir. Tablo 5’ te araştırmaya katılan idarecilerin kişisel bilgilerine yer verilmiştir.

Tablo 5: Araştırmaya katılan idarecilere ilişkin kişisel bilgiler

		<i>f</i>	<i>%</i>
Cinsiyet	Kadın	4	7,7
	Erkek	48	92,3
İdari Pozisyon	Müdür	26	50,0
	Müdür Yardımcısı	26	50,0
Branş	Sosyal Bilgiler	14	26,9
	Fen ve Teknoloji	6	11,5
	Sınıf	6	11,5
	Türkçe	5	9,6
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	5	9,6
	Beden Eğitimi	4	7,7
	Diğer	12	23,1
Mesleki Kıdem	1-5 yıl	7	13,5
	6-10 yıl	11	21,2
	11-15 yıl	10	19,2
	16-20 yıl	9	17,3
	21 -25 yıl	9	17,3
	26-yıl ve üzeri	6	11,6

Tablo 5’ te de görüldüğü gibi idarecilerin cinsiyetlere göre dağılımı incelendiğinde 52 idarecinin 4’ü (%7,7) kadın, 48’ i (%92,3) erkeklerden oluşmaktadır. İdari pozisyonlarına göre dağılımı incelendiğinde, 26’ sı (%50) müdür, 26’ sı (%50) müdür yardımcılarında oluşmaktadır. İdarecilerin branşlarına göre dağılımı incelendiğinde 14’ ü (%26,9) Sosyal Bilgiler, 6’ sı (%11,5) Fen ve Teknoloji, 6’sı (%11,5) Sınıf, 5’i (%9,6) Türkçe, 5’ i (%9,6) Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, 12’ si ise (%23,1) diğer branşlardan oluşmaktadır. Kıdemlerine göre dağılım incelendiğinde 7’ si (% 13,5) 1-5 yıl arası kıdeme, 11’ i (%21,2) 6-10 yıl arası kıdeme, 10’ u (%19,2) 11-15 yıl arası kıdeme, 9’ u (%17,3) 16-20 yıl arası kıdeme, 9’ u (%17,3) 21-25 yıl arası kıdeme, 6’ sı (%11,6) 26 yıl ve üzeri kıdeme sahiptir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmanın bu bölümünde nicel ve nitel veri toplama araçlarından ve özelliklerinden bahsedilmiştir.

3.3.1. Nicel Veri Toplama Araçları

Araştırmada nicel veri toplama araçları olarak Sosyal Bilgiler Branş Derslik Sistemi Öğretmen Değerlendirme Ölçeği (EK-1), Sosyal Bilgiler Dersi Branş Dersliği Gözlem

Formu (EK-2), Sosyal Bilgiler Branş Derslik Sistemi Öğrenci Değerlendirme Ölçeği (EK-3), kullanılmış olup bu ölçekler aşağıda tanıtılmıştır.

3.3.1.1. Sosyal Bilgiler Branş Derslik Sistemi Değerlendirme Ölçeği (Öğretmen)

Araştırmada Sosyal bilgiler dersinde branş derslik sistemi uygulamasını öğretmen görüşlerine göre değerlendirmek amacıyla 26 maddeden oluşan 3'lü likert tipi Sosyal bilgiler branş derslik sistemi değerlendirme ölçeği (öğretmen) geliştirilmiştir. Ölçeğin geliştirilmesi aşamasında Ersöz (2012)' ün "İlköğretim İkinci Kademe Branş Derslik Sistemi Uygulamasına İlişkin İdareci, Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri" adlı araştırmasında kullanmış olduğu 3'lü likert tipi anket formu gerekli izinler alınarak kullanılmış ve ölçek Sosyal Bilgiler branşına uyarlanmıştır.

Pilot uygulama kapsamında Bartın İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı ortaokullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin (36) görüşleri alınarak güvenilirlik çalışması yapılmış Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı $\alpha = .92$ olarak bulunmuştur. Örneklem sayısı, faktör analizi için yetersiz olduğu için (36) faktör analizi yapılamamış, maddeler araştırmacı tarafından 4 grupta incelenerek yorumlanmıştır. Birinci grupta Sosyal Bilgiler branş dersliklerinin mesleki açıdan öğretmenlere sağladığı faydalara ilişkin 6 madde, ikinci grupta Sosyal Bilgiler branş dersliklerinin eğitim öğretim sürecindeki faydalarına ilişkin 8 madde, üçüncü grupta Sosyal Bilgiler branş dersliklerinin öğretmenlere sunduğu imkan ve olanaklara ilişkin 9 madde, son olarak dördüncü grupta ise Sosyal Bilgiler branş dersliklerinin olumsuz yanlarına ilişkin 3 madde yer almıştır.

Veri toplama amacıyla kullanılan ölçek üç bölümden oluşmaktadır. Ölçeğin birinci bölümünde araştırmanın uygulanacağı öğretmenlerin kişisel bilgilerini içeren sorular yer almaktadır. İkinci bölümde Sosyal Bilgiler dersinde branş derslik sistemi uygulamasının öğretmenler tarafından değerlendirileceği 3'lü likert tipi derecelendirme formundan oluşan 26 adet ölçek maddesi yer almaktadır. Katılımcılardan her maddenin karşısında bulunan "katılıyorum", "ortadayım" ve "katılmıyorum" seçeneklerinden birinin işaretlenmesi istenmektedir. Veri toplama araçları şu şekilde derecelendirilmiştir: Katılıyorum (3), Ortadayım (2), Katılmıyorum (1). Verilere ilişkin sayısal değerler aşağıda gösterilmektedir.

Tablo 6: Öğretmen ölçeğine ilişkin sayısal veri aralığı

İfade	Puan	Puan Aralığı
Katılıyorum	3	2,34-3,00
Ortadayım	2	1,67-2,33
Katılmıyorum	1	1,00-1,66

Veri toplama aracının üçüncü bölümü ise öğretmenlere ait nitel verilerin toplandığı açık uçlu üç sorudan oluşmaktadır. Bu bölümde öğretmenlerden sosyal bilgiler dersinde branş derslik sistemi uygulamasının olumlu, olumsuz yönlerini ve branş dersliklerinin fiziksel ve donanımsal olarak nasıl olmasını istediklerine yönelik beklentilerini yazmaları istenmiştir.

3.3.1.2. Sosyal Bilgiler Branş Derslik Sistemi Değerlendirme Ölçeği (Öğrenci)

Araştırmada Sosyal bilgiler dersinde branş derslik sistemi uygulamasını öğrenci görüşlerine göre değerlendirmek için 15 maddeden oluşan 3'lü likert tipi Sosyal bilgiler branş derslik sistemi öğrenci değerlendirme ölçeği geliştirilmiştir. Ölçeğin geliştirilmesi aşamasında Ersöz (2012)'ün "İlköğretim İkinci Kademe Branş Derslik Sistemi Uygulamasına İlişkin İdareci, Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri" adlı araştırmasında kullanmış olduğu 3'lü likert tipi öğrenci ölçek formu gerekli izinler alınarak kullanılmış ve ölçek Sosyal Bilgiler branşına uyarlanmıştır.

Sosyal Bilgiler dersinde branş derslik sistemi uygulamasını öğrenci görüşlerine göre değerlendirmeye yönelik veri toplama aracının güvenilirliğini sağlamak için, gerekli izinler alındıktan sonra, Bartın ilinde branş dersliği uygulayan bir okulda öğrenim gören 165 öğrenciye pilot uygulama için ölçek uygulanmıştır. Uygulama sonrası ölçeğin Cronbach's Alpha güvenirlik katsayısı $\alpha = .75$ olarak bulunmuştur.

Verilerin faktör analizi için uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi ve Barlett testi ile sınanmıştır. Elde edilen analiz sonuçları Tablo 4'de sunulmuştur.

Tablo 7: Öğrenci ölçeğinin kmo ve barlett testi değerleri

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliği		.761
	Ki-Kare Değeri	538.274
Barlett Testi	sd	105
	p	.000*

*p<.001

Bu araştırmada Tablo 4’te görüldüğü gibi KMO değeri .761 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar örneklemenin ota düzeyde yeterliliğe sahip olduğunu göstermektedir. Verilerin faktör analizi için uygun olup olmadığına karar vermek amacıyla kullanılan bir diğer ölçüt de Barlett testinin istatistiksel açıdan anlamlılığıdır. Tablo 4’te görüldüğü gibi Barlett testi de istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p < .001$). Verilerin faktör analizine uygun olduğunun belirlenmesinin ardından ölçeğin faktör analizi yapılmış ve bunun sonucunda 14 numaralı ölçek maddesi faktör yükü düşük olduğu için ölçekten çıkarılmıştır. Ölçekte binişik madde bulunmamıştır. Ölçeğe ait faktör yükleri Tablo 5’de görüldüğü gibidir.

Tablo 8: Döndürülmüş faktör matrisi

Madde	Faktör		
	1	2	3
6. Sosyal bilgiler dersliği sayesinde ğretmenimiz dersimizle ilgili her türlü araç ve gereci rahatlıkla kullanabilir.	,785		
3.Sosyal bilgiler dersliğindeki eğitim araçları ve materyaller ilgimi çekiyor.	,684		
12.Sosyal bilgiler dersinde yaptığımız çalışmalarımız ve projelerimiz dersliğimizde sergilenir.	,669		
5.Sosyal bilgiler dersliği, öğretmenime daha kolay ulaşabilmeme katkı sağlıyor.	,626		
7.Sosyal bilgiler dersliği sosyal bilgiler dersine olan ilgimi arttırıyor.	,571	,421	
9.Sosyal bilgiler dersliğinde ders işlemek dersi verimli geçirmemizi sağlıyor.	,533	,368	
4.Sosyal bilgiler dersliğindeki panolar ve görsel materyaller bu dersi daha iyi anlamama katkı sağlıyor.	,508	,347	
2.Sosyal bilgiler dersi için sınıf değiştirmek beni yoruyor.		,797	
15.Bütün derslerimi tek bir sınıfta işlemek istiyorum.		,677	
8.Sosyal bilgiler dersliği sosyal bilgiler dersindeki başarımı arttırıyor.		,518	-,391
11.Sosyal bilgiler dersinde branş derslik sistemi uygulanmasını istemiyorum.		,457	
1.Sosyal bilgiler dersinin sosyal bilgiler sınıfında işlenmesinden hoşlanıyorum.	,321	,446	
10.Ders zili çaldığında gideceğimiz derslik kilitli ise sıkıntı yaşıyoruz.			,638
13. Sınıf değiştirirken sürekli kargaşa yaşanıyor.		,418	,560
14.Derslik kilitli olduğunda ders çalışabileceğimiz alanlar olmalıdır.			-,487

Veri toplama amacıyla kullanılan ölçek  bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünde öğrencilerin kişisel bilgilerini içeren sorular yer almaktadır. İkinci bölümde Sosyal Bilgiler dersinde branş derslik sistemi uygulamasının öğrenciler tarafından değerlendirileceği 3’l likert tipi derecelendirme formundan oluşan 15 adet soru yer almaktadır. Öğrencilerden her maddenin karşısında bulunan ‘‘katılıyorum’’, ‘‘ortadayım’’ ve

“ katılmıyorum” seçeneklerinden birini işaretlemesi istenmektedir. Veri toplama araçları şu şekilde derecelendirilmiştir: Katılıyorum (3), Ortadayım (2), Katılmıyorum (1).

Veri toplama aracının üçüncü bölümü ise öğrencilere ait nitel verilerin toplandığı açık uçlu iki sorudan oluşmaktadır. Bu bölümde öğrencilerden sosyal bilgiler dersinde branş derslik sistemi uygulamasının olumlu ve olumsuz yönlerini ifade etmeleri istenmiştir.

3.3.1.3. Sosyal Bilgiler Derslik Sistemi Gözlem Formu (Öğretmen)

Araştırmada Sosyal bilgiler derslikleriyle ilgili mevcut durumu belirleyebilmek adına, araştırmacı tarafından 22 maddeden oluşan 3’lü likert tipi “Sosyal Bilgiler Dersi Branş Dersliği Gözlem Formu” geliştirilmiştir. Ölçeğin geliştirilmesi aşamasında literatür taraması yapılmış ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinden yararlanılmıştır.

Gözlem formu okullarda Sosyal Bilgiler dersinde uygulanmakta olan Branş Derslik Sistemi ile ilgili olarak sınıfların olanakları, donanımları ve standardı belirleyebilmek adına oluşturulmuştur. Öğretmenlerimizin alanlarına özgü olarak kullandıkları dersliklerinin niteliklerini ve mevcut durumunu belirleme amacı taşımaktadır. Gözlem formu tek bölümden oluşmakta olup öğretmenlerden 22 maddenin her birini “Evet”, “hayır” ve “kısmen” şeklinde cevaplandırması istenmektedir. Araştırmada dersliklerin sahip olduğu imkanlarla ilgili durum tespiti yapılması hedeflenmiştir ve öğretmenlerden evet /hayır cevabının alınması yeterli görülmüştür ancak bazı fiziksel olanakların tam zamanlı ve tam kapasite ile kullanıma hazır olmamasından dolayı kısmen seçeneği de eklenmiştir. Veri toplama araçları şu şekilde derecelendirilmiştir: Evet (3), Kısmen (2), Hayır (1).

3.3.2. Nitel Veri Toplama Araçları

Araştırmada nitel verileri toplamak amacıyla öğrenci ve öğretmen boyutunda açık uçlu sorular kullanılırken, idareci boyutunda açık uçlu anket formu kullanılmıştır. Branş Derslik Sistemi Açık Uçlu Anket Formu (İdareci), (EK-4) aşağıda tanıtılmıştır.

3.3.2.1. İdarecilere Uygulanan Açık Uçlu Anket Formu

Araştırmada, nitel verileri toplamak; idarecilerin branş derslik sistemine ilişkin görüşlerini almak için açık uçlu 5 sorudan oluşan anket formu geliştirilmiştir. Ölçeğin geliştirilmesi aşamasında Ersöz (2012)’ün “İlköğretim İkinci Kademe Branş Derslik Sistemi Uygulamasına İlişkin İdareci, Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri” adlı araştırmasında

idareciler için kullanmış olduğu görüşme formu gerekli izinler alınarak kullanılmış ve yeniden düzenlenmiştir.

Nicel ve nitel veri toplama araçlarının geliştirilmesi aşamasında, her bir ölçme aracı Eğitim Programları ve Öğretim (2), Ölçme Değerlendirme (1), Rehberlik (1), Fen Bilimleri(2) ve Sosyal Bilgiler (1) alanlarında görevli akademisyenlere ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine (2) gösterilmiş, uzman görüşü doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra son halini almıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Çalışmanın bu bölümünde nicel ve nitel veri toplama araçlarının uygulanması ve verilerin toplanması süreçlerinden bahsedilmiştir.

3.4.1. Nicel Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan ölçeklerin uygulamaları 2015-2016 eğitim öğretim yılında Ocak, Şubat ve Mart ayları içinde yapılmıştır. Uygulama öncesinde ilgili kurumlardan gerekli izinler alınmış, okul idarecileriyle ön görüşmeler yapıp belirlenen tarih ve saatlerde okullar ziyaret edilmiştir. Uygulamaya katılacak olan öğrenciler her sınıf düzeyinde sınıf mevcutları cinsiyete göre dengeli dağılan şubelerden belirlenmiş ve okul idaresinin uygun gördüğü zaman dilimlerinde uygulama gerçekleştirilmiştir. Ölçekler dağıtılmadan öğretmenlere ve öğrencilere uygulama hakkında açıklama yapılarak araştırmanın önemi vurgulanmıştır. Ölçeklerin cevaplama süresi yaklaşık 20 dakika almıştır.

3.4.2. Nitel Verilerin Toplanması

Araştırmaya ilişkin verilerin toplanmasında kullanılmak üzere geliştirilen ölçme aracının uygulaması 2015-2016 eğitim-öğretim yılı Ocak, Şubat ve Mart ayları içinde gerçekleştirilmiştir. Uygulama öncesinde ilgili makamlardan gerekli izinler alınmıştır. Okul idarecileriyle ön görüşmeler yapılarak okullar randevulu bir şekilde ziyaret edilmiştir. Uygulamalar için araştırma ile ilgili bilgi verildikten sonra örnek açık uçlu anket formu ve araştırmanın gerçekleşebilmesi için gerekli olan izin onayı ilgililere verilmiştir. Ölçme aracı araştırmacı tarafından bizzat uygulanmış, uygulama sırasında idareciler soruları yazılı bir şekilde cevaplandırmıştır. Cevaplandırılan ölçme aracı genellikle aynı gün idarecilerden toplanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Çalışmanın bu bölümünde nicel ve nitel verilerin analizinden ve veri çözümleme süreçlerinden bahsedilmiştir.

3.5.1. Nicel Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında Bartın İlinde branş derslik sistemini uygulayan okullarda görev yapan 36 Sosyal Bilgiler Öğretmenine ölçek uygulanmıştır. Elde edilen verilerin analizi SSPS 22 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Bu çalışmada kullanılan “Sosyal Bilgiler Dersi Branş Derslik Sistemi Değerlendirme Ölçeği (Öğretmen)”nin Cronbach’s Alpha güvenirlik katsayısı $\alpha = .92$ olarak bulunmuştur. Veriler istatistik programı aracılığı ile yüzde (%) ve frekans(f) kullanılarak çözümlenmiştir. Ölçekteki verilerin normallik dağılımını incelemek için Shapiro-Wilk-W ve Kolmogorov Smirnov testleri uygulanmış $p \leq .01$ değeri elde edildiği için dağılımın normal olmadığı sonucuna varılmıştır. Öğretmenlere uygulanan ölçekten elde edilen verilerin normal dağılım göstermemesi nedeniyle verilerin analizinde nonparametrik testlerden Kruskal Wallis-H (KWH) ve Mann Whitney U (MWU) testi kullanılmıştır. Öğretmenlerin ölçek maddelerine vermiş oldukları cevapların, cinsiyetleri, mesleki kıdemleri, branşlarına göre farklılık gösterip göstermediğine bakılmıştır. Analiz edilen veriler daha sonra tablolar oluşturularak açıklanmış ve yorumlanmıştır.

Araştırma kapsamında Bartın İlinde branş derslik sistemini uygulayan okullarda 5. 6. ve 7.sınıfta öğrenim gören 764 öğrenciye ölçek uygulanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde SSPS 22 paket programı kullanılmıştır. Araştırma kapsamında kullanılan “Sosyal Bilgiler Dersi Branş Derslik Sistemi Öğrenci Değerlendirme Ölçeği”nin Cronbach’s Alpha güvenirlik katsayısı $\alpha = .75$ olarak bulunmuştur. Veriler istatistik programı aracılığı ile standart sapma (Ss), frekans(f), aritmetik ortalama (\bar{X}) kullanılarak çözümlenmiştir. Ölçekteki verilerin dağılımını incelemek için için Shapiro-Wilk-W ve Kolmogorov Smirnov testleri uygulanmış $p \leq .01$ değeri elde edildiği için dağılımın normal olmadığı sonucuna varılmıştır. Öğrencilere uygulanan ölçekten elde edilen verilerin normal dağılım göstermemesi nedeniyle verilerin analizinde nonparametrik testlerden Kruskal Wallis-H (KWH) ve Mann Whitney U (MWU) testi kullanılmıştır.

3.5.2. Nitel Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında idareci, öğretmen ve öğrencilerin Sosyal Bilgiler branş dersliklerine ilişkin mevcut görüş ve düşünceleri betimsel analiz yapılarak belirlenmeye çalışılmıştır. Betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türüdür. Bu analiz türünde araştırmacı görüştüğü ya da gözlemiş olduğu bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtabilmek amacıyla doğrudan alıntılara sıkça yer verebilmektedir. Bu analiz türünde temel amaç elde edilmiş olan bulguların okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2003, 139).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen bulgular ve yorumlara yer verilmiştir. Bu doğrultuda, alt problemler çerçevesinde elde edilen bulgular tablolaştırılmış ve yorumlanmıştır.

4.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Branş Dersliklerine Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular

Sosyal Bilgiler branş dersliklerine ilişkin öğretmen görüşleri, nicel ve nitel boyutlarda ayrı başlıklar altında incelenmiştir. Nicel boyutta branş dersliklerinin öğretmenlere mesleki gelişim ve eğitim öğretim sürecinde sağladığı faydalar, branş dersliklerinin öğretmenlere sağladığı imkan ve olanaklar, branş dersliklerine yönelik olumsuz öğretmen görüşleri tablolaştırılmış ve devamında yorumlanmıştır. Nitel boyutta ise Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin branş derslik uygulamasına ilişkin olumlu ve olumsuz görüşleri ile Sosyal Bilgiler branş dersliklerinde istenilen fiziksel ve donanımsal niteliklere ilişkin öğretmen görüşleri tablolaştırılmış ve devamında yorumlanmıştır.

4.1.1. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Branş Dersliklerine Yönelik Görüşlerine İlişkin Nicel Bulgular

Sosyal Bilgiler dersinde uygulanan branş derslik sisteminin öğretmenlere mesleki açıdan sağladığı faydalara ilişkin öğretmen görüşleri alınmış ve değerlendirilmiştir. Aşağıda öğretmenlerin bu sorulara verdiği cevaplar tablo halinde özetlenmiş ve devamında yorumlanmıştır. Öğretmenlerin değerlendirmelerinden ortaya çıkan frekans ve yüzde değerleri aşağıdaki Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9: Sosyal Bilgiler branş dersliklerin öğretmenlere mesleki açıdan sağladığı faydalara ilişkin öğretmen görüşleri

Ölçek Maddeleri	N	Katılıyorum		Ortadayım		Katılmıyorum	
		f	%	f	%	f	%
2.Sosyal bilgiler dersinde uyguladığım branş derslik sistemi öğretme motivasyonumu artırır.	36	34	94,4	2	5,6	0	0
5. Sosyal bilgiler dersinde uyguladığım branş derslik sistemi kendimi mesleki olarak geliştirme konusunda beni teşvik eder.	36	34	94,4	1	2,8	1	2,8
7.Okulda kendime ait dersliğimin olması okula olan bağlılığımı ve okulda geçirdiğim zamanı artırır.	36	28	77,8	7	19,4	1	2,8

18.Sosyal bilgiler dersinde uyguladığım branş derslik sistemi sayesinde öğrencilerle iletişimim ve etkileşimim arttı.	36	27	75,0	8	22,2	1	2,8
21. Sosyal bilgiler dersliğim öğrenci merkezli yaklaşımları etkili şekilde uygulamama imkân tanıyor.	36	31	86,1	4	11,1	1	2,8
25.Sosyal bilgiler dersliği eğitim programının oluşturduğu zaman sıkıntısını aşmamda katkı sağlar.	36	20	55,6	13	36,1	3	8,3

Tablo 9'dan da anlaşıldığı gibi, sosyal bilgiler dersliklerinin mesleki açıdan öğretmenlere sağladığı faydalara ilişkin görüşler incelendiğinde öğretmenler, özellikle öğretme motivasyonlarını arttırma ve mesleki gelişimlerini teşvik etme noktasında sosyal bilgiler branş dersliklerini faydalı bulmuşlardır. Bunların haricinde öğrenci merkezli yaklaşımları etkili şekilde uygulama, öğretmenlerin okula bağlılığını ve okulda geçirdikleri zamanı arttırma, öğrencilerle etkileşimi ve iletişimi arttırma noktasında sosyal bilgiler branş derslikleri öğretmenler tarafından mesleki açıdan faydalı bulunan yönler arasındadır. Öğretmenlerin bu boyutta en az katıldıkları görüş ise branş dersliklerinin eğitim programının oluşturduğu zaman sıkıntısını aşma konusunda sağladığı faydayı belirten yirmi beşinci madde olmuştur.

Araştırmanın alt amacı kapsamında branş derslik sisteminin sosyal bilgiler öğretmenlerine eğitim öğretim sürecinde sağladığı faydalara ilişkin öğretmen görüşleri alınmıştır. Aşağıda öğretmenlerin bu sorulara verdiği cevaplar tablo halinde özetlenmiş ve devamında yorumlanmıştır. Öğretmenlerin değerlendirmelerinden ortaya çıkan frekans ve yüzde değerleri Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10: Sosyal Bilgiler branş dersliklerinin eğitim öğretim sürecindeki faydalarına ilişkin öğretmen görüşleri

Ölçek Maddeleri	N	Katılıyorum		Ortadayım		Katılmıyorum	
		f	%	f	%	f	%
3.Sosyal bilgiler dersinde uyguladığım branş derslik sistemi monotonluğu engeller.	36	32	88,9	4	11,1	0	0
4. Sosyal bilgiler dersinde uyguladığım branş derslik sistemi öğrencinin derse ilgisini artırır.	36	33	91,7	3	8,3	0	0
6. Sosyal bilgiler dersinde uyguladığım branş derslik sistemi sayesinde, ders için gerekli görselleri öğrencilerime kolaylıkla gösteririm.	36	34	94,4	1	2,8	1	2,8

10. Sosyal bilgiler dersinde uyguladığım branş derslik sistemi sayesinde sınıf içi disiplin problemleri azaldı.	36	26	72,2	8	22,2	2	5,6
13.Sosyal bilgiler dersine ait öğrenci çalışmalarını ve projelerini dersliğimde sergilerim.	36	30	83,3	4	11,1	2	5,6
16. Sosyal bilgiler dersinde branş derslik sistemiyle daha verimli ders işlerim.	36	35	97,2	0	0	1	2,8
20.Sosyal bilgiler dersinde uyguladığım branş derslik sistemi öğrenci başarısını ve motivasyonunu artırır.	36	32	88,9	4	11,1	0	0
26. Öğrenciler, sosyal bilgiler branş dersliği sayesinde sosyal bilgiler dersine karşı olumlu bakış açısı geliştirdi.	36	28	77,8	7	19,4	1	2,8

Tablo 10'dan da anlaşıldığı gibi, sosyal bilgiler dersliklerinin eğitim öğretim açısından öğretmenlere sağladığı faydalara ilişkin görüşler incelendiğinde öğretmenler, daha verimli ders işleme, ders için gerekli görselleri öğrencilere kolayca gösterme ve öğrencilerin derse olan ilgisini arttırma noktasında sosyal bilgiler branş dersliklerini faydalı bulmuşlardır. Bunların haricinde monotonluğu engelleme, öğrenci başarısını ve motivasyonunu arttırma, öğrenci çalışmalarını ve projelerini derslikte sergileme ve öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı olumlu bakış açısı geliştirmesi noktasında sosyal bilgiler branş derslikleri öğretmenler tarafından eğitim öğretim sürecinde faydalı bulunmuştur. Öğretmenlerin bu boyutta en az katıldıkları görüş ise branş dersliklerinin sınıf içi disiplin problemlerini azalttığını belirten onuncu madde olmuştur.

Araştırmanın alt amacı kapsamında Sosyal Bilgiler dersinde uygulanan branş derslik sisteminin öğretmenlere sunduğu imkan ve olanaklara ilişkin öğretmen görüşleri alınmıştır. Aşağıda öğretmenlerin bu sorulara verdiği cevaplar tablo halinde özetlenmiş ve devamında yorumlanmıştır. Öğretmenlerin değerlendirmelerinden ortaya çıkan frekans ve yüzde değerleri Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11:Sosyal Bilgiler branş dersliklerinin imkan ve olanaklarına ilişkin öğretmen görüşleri

Ölçek Maddeleri	N	Katılıyorum		Ortadayım		Katılmıyorum	
		f	%	f	%	f	%
1.Sosyal bilgiler dersinde uyguladığım branş derslik sistemini yararlı buluyorum.	36	35	97,2	1	2,8	0	0
8.Dersliğimde branşım ile ilgili araç-gereç ve görsel dokümanlar yeterlidir (poster, resim,	36	18	50,0	12	33,3	6	16,7

tablo vb.)							
9.Dersliğimi daha iyi dizayn etmek için araştırmalar yaparım.	36	30	83,3	6	16,7	0	0
11. Sosyal bilgiler dersinde uyguladığım branş derslik sistemi sayesinde araç ve gereçlerin taşınmadan kaynaklanan yıpranması azaldı.	36	34	94,4	2	5,6	0	0
14. Sosyal bilgiler dersliğimde farklı oturma düzenleri (U tipi, yarım daire gibi.) uyguladım.	36	17	47,2	13	36,1	6	16,7
15.Veli grşmelerimi ve bazı ğrenci toplantılarımı dersliğimde yaparım.	36	28	77,8	8	22,2	0	0
19. Dersliğim ğrenciler tarafından benimsenip, korunur.	36	26	72,2	7	19,4	3	8,3
23.Gerektiğinde dersliğimin ihtiyaçlarını okul idaresine gitmeden kendim karşılıyorum.	36	23	63,9	10	27,8	3	8,3
24. Sosyal bilgiler dersliğimin teknolojik donanımı yeterlidir.	36	15	41,7	14	38,9	7	19,4

Tablo 11’den de anlaşıldığı gibi, sosyal bilgiler dersliklerinin imkan ve olanakları açısından öğretmenlere sağladığı faydalara ilişkin görüşler incelendiğinde öğretmenler, araç gereçlerin taşınmadan kaynaklı yıpranmasının azalması, dersliğini dizayn etmek için araştırmalar yapabilmesi, veli görüşmeleri ve ğrenci toplantılarını dersliğinde yapabilmesi noktasında sosyal bilgiler branş dersliklerini sağladığı imkan ve olanaklar açısından faydalı bulmuşlardır. Öğretmenlerin bu boyutta en az katıldıkları görüş ise teknolojik donanımın yeterli olduğunu belirten yirmi dördüncü madde olmuştur.

Araştırmanın alt amacı kapsamında Sosyal Bilgiler dersinde uygulanan branş derslik sisteminin olumsuz yönlerine ilişkin ğretmen görüşleri alınmıştır. Aşağıda ğretmenlerin bu sorulara verdiği cevaplar tablo halinde özetlenmiş ve devamında yorumlanmıştır. Öğretmenlerin değerlendirmelerinden ortaya çıkan frekans ve yüzde değerleri Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12: Sosyal Bilgiler branş dersliklerine yönelik olumsuz ğretmen görüşleri

Ölçek Maddeleri	N	Katılıyorum		Ortadayım		Katılmıyorum	
		f	%	f	%	f	%
12.Sosyal bilgiler dersinde branş derslik sisteminin uygulanmasını istemiyorum.	36	0	0	3	8,3	33	91,7
17.Branş derslik sistemi öğretmenler arası iletişimi azaltır.	36	3	8,3	6	16,7	27	75,0

22. Branş derslik sisteminin kendi branşım için uygun olduğunu düşünmüyorum.	36	1	2,8	0	0	35	97,2
---	----	---	-----	---	---	----	------

Tablo 12’den de anlaşıldığı gibi, sosyal bilgiler branş dersliklerine ilişkin olumsuz öğretmen görüşleri incelendiğinde öğretmenlerin çoğunluğunun olumsuz görüşlere katılmadığı anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin en fazla katıldıkları olumsuz görüş ise branş derslik sisteminin öğretmenler arası iletişimi azalttığını belirten 17.maddedir.

4.1.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Branş Dersliklerine Yönelik Görüşlerine İlişkin Nitel Bulgular

Sosyal bilgiler dersinde uygulanan branş derslik sisteminin öğretmenler açısından olumlu yanlarını tespit edebilmek için öğretmenlere “Sosyal bilgiler dersinde uygulanan branş derslik sisteminin size göre olumlu yanları nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Aşağıda öğretmenlerin bu sorulara verdiği cevaplar tablo halinde özetlenmiş ve devamında yorumlanmıştır.

Tablo 13: Sosyal Bilgiler dersinde uygulanan branş derslik sistemine ilişkin olumlu öğretmen görüşleri

Açık Uçlu Sorular	f
Ders için gerekli araç-gerece anında ulaşma, taşıma zahmetinden ve yıpranmasından kurtarma ve zamanı verimli kullanma	27
Öğretmenin derse hazırlığını kolaylaştırma	22
İlgili branşa ait, öğrencilerle birlikte özelleştirme imkanı sunması ve sınıfı benimsemeyi sağlaması	20
Öğrencilerin branşa ait ortamlarda farklı yöntemlerle ders işleme imkanı olması ve ilgi,motivasyon ve dikkatinin artması	19
Öğrencilerin kalıcı ve verimli öğrenmeler gerçekleştirebileceği görsel açıdan zengin öğrenme ortamı sağlaması	11
Sınıfta daha fazla zaman geçirme isteği uyandırması ve öğretmenin motivasyonunu arttırması	10
Öğrenci çalışmalarının sergilenebilmesi	7

Tablo 13’de de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin genel itibariyle birbirlerine benzer ve destekleyici yorumlarda birleştiği görülmüştür. Branş dersliği uygulamasının olumlu yönleri konusunda en çok dile getirilen görüş öğretmenlerin, ders için gerekli araç-gerece anında ulaşmaları, taşıma zahmetinden kurtulmaları, araç gereçlerin yıpranmasının önlenmesi ve bunların sonucu olarak zamanı verimli kullanmaları olarak ifade edilmiştir. Buna ek olarak öğretmenlerin çoğunluğunun dile getirdiği başka bir

görüş ise branş derslik kullanmanın öğretmenlerin derse hazırlığını kolaylaştırması olmuştur. Özellikle birinci maddede de vurgulanan araç gerece anında ulaşma ve araç gerecin taşınma zahmetinden kurtulması öğretmenlerin derse hazırlıklarını kolaylaştırdıkları ve zamandan tasarruf sağladıkları söylenebilir.

Öğretmenlerin kendi branşlarına özel bir sınıfa sahip olmaları bu sınıfı benimsemeleri yine öğretmenlerin sıkça dile getirdiği diğer bir görüş olmuştur. Branş dersliklerinin öğrencilerin o derse ait eğitim ortamlarında farklı yöntemlerle ders işlemelerine imkan sağlaması ve sosyal bilgiler dersine özel oluşturulmuş bir sınıfın öğrencilerin derse karşı ilgi, motivasyon ve dikkatlerini arttırması birçok öğretmenin katıldığı yine en çok dile getirilen görüşlerden biri olmuştur. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaklaşık üçte birinin hem fikir olduğu diğer bir durum branş dersliklerinin öğrencilerin kalıcı ve verimli öğrenmeler gerçekleştirebileceği görsel ortam sağlamasıdır. Hemen hemen aynı sayıda öğretmenin ortak görüş belirttiği diğer bir husus da öğretmenlerin sınıfta daha fazla zaman geçirme isteklerinin ve çalışma motivasyonlarını arttırması olmuştur. Yukarıda verilen açık uçlu soru kapsamında araştırmada yer verilen son öğretmen görüşü ise branş dersliklerinin öğrenci çalışmalarına olanak sağlaması olmuştur. Burada belirtilen görüşlerin haricinde sosyal bilgiler dersinde branş derslik uygulamasına yönelik olarak öğretmenlerin farklı görüşleri de vardır ancak ilgili görüşe katılan öğretmen sayısı çok az olduğu için burada yer verilmemiştir.

Sosyal bilgiler dersinde uygulanan branş derslik sisteminin öğretmenler açısından olumsuz yanlarını tespit edebilmek için öğretmenlere “Sosyal bilgiler dersinde uygulanan branş derslik sisteminin size göre olumsuz yanları nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Aşağıda öğretmenlerin bu sorulara verdiği cevaplar tablo halinde özetlenmiş ve devamında yorumlanmıştır.

Tablo 14: Sosyal Bilgiler dersinde uygulanan branş derslik sistemine ilişkin olumsuz öğretmen görüşleri

Açık Uçlu Sorular	f
Herhangi bir olumsuz yanı yok	16
Sınıf değiştirmek öğrenci için yorucu olabilir	6
Öğrencilerin derslikleri ve materyalleri sahiplenip korumamaları	4
Sınıfta araç-gereç, donanım yetersizliği ve temininin güçlüğü	4
Öğrencilerin ağır çantaları koyacak dolapları olmaması nedeniyle çantalarını taşımak zorunda kalmaları	3

Tablo 14’de de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin yaklaşık yarısı sosyal bilgiler branş dersliği uygulamasının olumsuz bir yanı olmadığını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin branş dersliğine yönelik olumsuz görüşleri daha çok öğrenciye dönük olup, en fazla sınıf değiştirmenin öğrenciler için yorucu olduğu düşüncesinde hemfikir oldukları gözlemlenmiştir. Ayrıca öğretmenlerin bir kısmı sosyal bilgiler dersi branş dersliklerinin araç-gereç ve donanım yetersizliği yine bunların temininde güçlük yaşamalarından ötürü branş derslik sistemine yönelik olumsuz görüş belirtmişlerdir. Buna ek olarak öğrencilerin var olan derslikleri ve materyalleri benimseyip korumamaları öğretmenlerin olumsuz değerlendirmeleri arasında yer almaktadır. Bu görüşler haricinde bazı öğretmenlerimiz sınıfların değişimi sırasındaki kargaşayı olumsuz olarak değerlendirirken bazıları ise öğrencilerin kendilerine ait dolapları olmadığı için ağır çantaları taşımak zorunda kalmalarını olumsuz olarak değerlendirmiştir. Bu görüşlerin haricinde sosyal bilgiler dersinde branş derslik uygulamasının olumsuz yanlarına yönelik öğretmenlerin farklı görüşleri de vardır ancak ilgili görüşe katılan öğretmen sayısı çok az olduğu için burada yer verilmemiştir.

Sosyal Bilgiler branş derslik sistemi uygulayan öğretmenlere “Branş dersliğinizin fiziksel ve donanımsal olarak hangi niteliklere sahip olmasını isterdiniz? sorusu yöneltilmiş, bu doğrultuda öğretmenlerin arzu ettikleri sınıfın nitelikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Aşağıda öğretmenlerin soruya verdikleri cevaplar tablo halinde özetlenmiş ve devamında yorumlanmıştır.

Tablo 15: Sosyal Bilgiler branş dersliklerinde istenilen fiziksel ve donanımsal niteliklere ilişkin öğretmen görüşleri

Açık Uçlu Sorular	f
Görsel olarak öğrencinin dikkatini, ilgisini ve motivasyonunu arttıracak nitelikte gerekli materyallerle donatılmış, zenginleştirilmiş bir ortam	17
Öğretmenlerin kendilerine ait yazıcı ve bilgisayar, akıllı tahta teknolojik donanımı yeterli sınıf	16
Değişik oturma düzenlerine müsait genişlikte bir ortam	6
Dersliğim yeterli	4
Branşa uygun renkte boyanması ve temiz olması	3
Öğrencilere ait dolapların ve sıraların olması	3

Tablo 15’i incelediğimizde araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısı, sınıflarının görsel olarak öğrencinin dikkatini ve ilgisini çekecek nitelikte yine öğrencilerin motivasyonunu arttıracak materyallerle donatılmış olmasını, fiziksel ve donanımsal olarak zenginleştirilmiş bir eğitim ortamı olmasını istemektedirler. Öğretmenlerin yaklaşık yarısının hemfikir olduğu diğer bir konu ise özellikle teknolojik donanım ile ilgilidir. Öğretmenler kendilerine ait yazıcı, bilgisayar, akıllı tahta gibi teknolojik donanımın yeterli olduğu sosyal bilgiler dersliklerine sahip olmak istemektedirler. Araştırmaya katılan öğretmenlerin bir kısmı dersliklerini fiziksel ve donanımsal açıdan yeterli bulurken bir kısmı ise değişik oturma düzenlerine müsait genişlikte bir sınıf arzu etmektedirler. Yine öğretmenlerin belirttiği bir diğer görüş branşa uygun renklerde sınıfların boyanması ve sınıfların boyalarının temiz olması olmuştur. Ayrıca öğretmenlerimiz sınıflarında öğrencilere ait dolapların ve tekli sıraların olmasını da istemektedirler. Bu görüşler haricinde öğretmenlerimizin sosyal bilgiler dersinde branş derslik uygulamasına yönelik olarak donanımsal ve fiziksel açıdan sahip olmak istedikleri farklı görüşleri de olmuştur fakat ilgili görüşe katılan öğretmen sayısı çok az olduğu için burada yer verilmemiştir.

4.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Branş Dersliğine Yönelik Görüşlerinin Cinsiyete ve Kıdeme Göre Farkına İlişkin Bulgular

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Branş derslik uygulamasına ilişkin görüşlerini almak için 26 maddeden oluşan 3’lü likert tipi derecelendirme ölçeği 36 öğretmene uygulanmıştır. Öğretmenlere ait verilerin cinsiyete göre ortalama puanları aşağıda verilmiştir.

Tablo 16: Ölçek madde puan ortalamalarının cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	f	\bar{X}	Ss
Kadın	16	2,63	0,19
Erkek	20	2,49	0,29

Tablodan da görüldüğü gibi kadın ve erkek öğretmenlerin madde ortalama puanları kadınların lehine farklıdır. Kadınların madde ortalama puanları erkeklerin puanından yaklaşık 0,14 puan daha yüksektir ve erkeklerin standart sapma puanları da kadınlarınkinden daha yüksektir. Buradan hareketle, erkeklerin ölçekteki maddelere ilişkin görüşleri konusunda kadınlar kadar benzer fikirlere sahip olmadıkları söylenebilir. Kadın ve erkek öğretmenler arasındaki puan farkının anlamlı olup olmadığını tespit etmek için Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Bu testin sonuçları aşağıda yer almaktadır.

Tablo 17: Ölçek madde puan ortalamalarının cinsiyete göre farkı

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kadın	16	23,75	380,00	76,0	0,007*
Erkek	20	14,30	286,00		

*P<0.05

Tablo 17 incelendiğinde, ölçekten elde edilen ortalama puanların cinsiyete göre kadın öğretmenlerin lehine anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (p<0.05). Bu verilerden hareketle, kadın öğretmenlerin branş derslik sistemi konusunda erkek öğretmenlere oranla daha olumlu bir görüşe sahip olduğu söylenebilir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Branş derslik uygulamasına dönük görüşlerini almak için 26 maddeden oluşan 3'lü likert tipi derecelendirme ölçeği 36 öğretmene uygulanmıştır. Öğretmenlere ait verilerin kıdeme göre ortalama puanları aşağıda verilmiştir.

Tablo 18: Ölçek madde puan ortalamalarının kıdeme göre dağılımı

Kıdem	f	\bar{X}	Ss
0-5 yıl	10	2,47	0,04
6-10 yıl	8	2,65	0,07
11-15 yıl	9	2,61	0,15
16-20 yıl	5	2,50	0,12
21 yıl ve üzeri	4	2,49	0,29

Öğretmenlerin kıdemlerine göre ortalama puanlarını incelediğimizde 6-15 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerin ortalama puanlarının, 0-5 yıl ile 16- 20 yıl üzeri kıdeme sahip öğretmenlere göre yüksek olduğu görülmektedir. Tablodan da görüldüğü gibi öğretmenlerin kıdemlerine göre madde ortalama puanları farklıdır. Bu farklılığın anlamlı olup olmadığını tespit etmek için Kruskal-Wallis testi yapılmıştır. Bu testin sonuçları aşağıda yer almaktadır.

Tablo 19: Ölçek madde puan ortalamalarının kıdeme göre farkı

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sd	X^2	p
0-5 yıl	10	18,60	4	4,09	0.39*
6-10 yıl	8	21,88			
11-15 yıl	9	20,67			
16-20 yıl	5	10,80			
21 yıl ve üzeri	4	16,25			

*P>0.05

Tablo 19 incelendiğinde, ölçekten elde edilen ortalama puanların kıdeme göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0.05$). Bu verilerden hareketle, farklı kıdeme sahip öğretmenlerin branş derslik sistemine ilişkin görüşlerinin benzer olduğu söylenebilir.

4.3. Sosyal Bilgiler Branş Dersliklerinin Mevcut Durumuna İlişkin Bulgular

Araştırmanın alt amacı kapsamında sosyal bilgiler branş dersliklerinin teknolojik donanımlarına ilişkin mevcut durumunu tespit edebilmek amacıyla branş derslik sistemi uygulayan okullardaki sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır. Öğretmenlerin değerlendirmelerinden ortaya çıkan frekans ve yüzde değerleri aşağıdaki Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20: Sosyal Bilgiler branş dersliklerinin teknolojik donanımlarına ilişkin öğretmen görüşleri

Ölçek Maddeleri	n	Evet		Kısmen		Hayır	
		f	%	f	%	f	%
1.Sosyal bilgiler dersliğinde çalışır durumda bilgisayar bulunur.	35	19	54,3	2	5,7	14	40,0
2. Sosyal bilgiler dersliğinde internet bağlantısı mevcuttur.	35	13	37,1	5	14,3	17	48,6
3. Sosyal bilgiler dersliğinde çalışır durumda projeksiyon cihazı vardır.	35	14	40,0	4	11,4	17	48,6
4. Sosyal bilgiler dersliğinde çalışır durumda akıllı tahta bulunur.	35	20	57,1	3	8,6	12	34,3
5. Sosyal bilgiler dersliğinde çalışır durumda yazıcı bulunur.	35	4	11,4	0	0	31	88,6
6. Sosyal bilgiler dersliğinde çalışır durumda hoparlör ya da ses sistemi bulunur.	35	13	37,1	5	14,3	17	48,6

Tablo 20’den de anlaşıldığı gibi, dersliklerin donanımsal durumu incelendiğinde öğretmenlerin birçoğu bilgisayar ve akıllı tahta teknolojisine sahiptir fakat internet bağlantısı, projeksiyon cihazı, yazıcı, hoparlör ve ses sistemi gibi teknolojik donanıma birçoğunun sahip olmadığı anlaşılmaktadır.

Araştırmanın alt amacı kapsamında sosyal bilgiler branş dersliklerinin fiziki şartlarına ilişkin mevcut durumu tespit edebilmek amacıyla branş derslik sistemi uygulayan okullardaki sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır. Öğretmenlerin

değerlendirmelerinden ortaya çıkan frekans ve yüzde değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 21: Sosyal Bilgiler branş dersliklerinin fiziki şartlarına ilişkin öğretmen görüşleri

Ölçek Maddeleri	n	Evet		Kısmen		Hayır	
		f	%	f	%	f	%
7. Sosyal bilgiler dersliğinde farklı oturma düzenleri (U tipi, yarım daire vs.) uygulanmaktadır.	35	12	34,3	10	28,6	13	37,1
8. Sosyal bilgiler dersliği farklı oturma düzenleri (U tipi, yarım daire vs.) için yeterli genişliğe sahiptir.	35	17	48,6	10	28,6	8	22,9
9. Sosyal bilgiler dersliğinin sıraları tekli sıralardan oluşur.	35	10	28,6	1	2,9	24	68,6
11. Sosyal bilgiler dersliğinin boyası temiz ve bakımlıdır.	35	28	80,0	6	17,1	1	2,9
14. Sosyal bilgiler dersliği estetik açıdan göze hitap eder.	35	13	37,1	20	57,1	2	5,7
15. Sosyal bilgiler dersliğinde perde bulunur.	35	32	91,4	0	0	3	8,6
16. Sosyal bilgiler dersliğinin perdesi projeksiyonla ders işlemeye uygundur.	35	25	71,4	3	8,6	7	20,0
17. Sosyal bilgiler dersliğinde ısınma problemi yoktur.	35	31	88,6	3	8,6	1	2,9

Tablo 21'den de anlaşıldığı gibi dersliklerin fiziki şartları incelendiğinde öğretmenlerin farklı oturma düzenleri uygulama noktasında farklı ve birbirine yakın frekanslarda görüş belirtmiştir. Buradan hareketle sınıflarında farklı oturma düzeni uygulayan, kısmen uygulayan ve uygulamayan öğretmenler bulunmaktadır. Bunun yanında, dersliklerin bir çoğunun farklı oturma düzenlerine imkan tanıyacak genişlikte olduğunu, dersliklerinin genelinin tekli sıralardan oluşmadığını, dersliklerin çoğunluğunun boyasının temiz ve bakımlı olduğunu, sınıfların kısmen estetik açıdan göze hitap ettiğini, sınıfların çoğunda perde sıkıntısı olmadığını ve projeksiyonla ders işlemeye uygun nitelikte perdeler olduğunu ve sınıflarda ısınma problemi olmadığını söyleyebiliriz.

Araştırmanın alt amacı kapsamında sosyal bilgiler branş dersliklerinin branşı temsil edebilirliğine ilişkin mevcut durumu belirlemek amacıyla branş derslik sistemi uygulayan okullardaki sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır. Öğretmenlerin değerlendirmelerinden ortaya çıkan frekans ve yüzde değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir. Öğretmenlerin değerlendirmelerinden ortaya çıkan frekans ve yüzde değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 22: Sosyal Bilgiler branş dersliklerinin branşı temsil edebilirliğine ilişkin öğretmen görüşleri

Ölçek Maddeleri	n	Evet		Kısmen		Hayır	
		f	%	f	%	f	%
10. Sosyal bilgiler dersliğinde alana özgü harita, küre, tarih şeridi gibi materyaller mevcuttur.	35	24	68,6	9	25,7	2	5,7
12. Sosyal bilgiler dersliğinde sosyal bilgiler dersine özgü kitap ve dergilerden oluşan kütüphane mevcuttur.	35	13	37,1	14	40,0	8	22,9
13. Sosyal bilgiler dersliğinin kapısı dersime uygun şekilde dizayn edilmiş, tasarlanmıştır.	35	13	37,1	4	11,4	18	51,4
22. Sosyal bilgiler derslik uygulaması kapsamında öğrencilerin teneffüslerde çanta taşımamaları için, kendilerine ait dolapları bulunur.	35	3	8,6	2	5,7	30	85,7

Tablo 22'den de anlaşıldığı gibi dersliklerin branşı temsil edebilirliği incelendiğinde, çoğu derslikte alana özgü harita, küre, tarih şeridi gibi materyaller mevcut iken, alana özgü kitap ve dergilerden oluşan kütüphane kısmen mevcuttur. Öte yandan çoğu sınıfın kapısının dersliğe uygun tasarlanmadığı ve yine branş dersliklerinin bir gereği olan öğrenci dolaplarının çoğu okulda bulunmadığı görülmektedir.

Araştırmanın alt amacı kapsamında sosyal bilgiler branş dersliklerinin oluşturulma sürecinde öğretmenlere katkı sağlayanları belirlemek amacıyla branş derslik sistemi uygulayan okullardaki sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır. Öğretmenlerin değerlendirmelerinden ortaya çıkan frekans ve yüzde değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 23: Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin branş dersliğinin oluşturulma sürecine ilişkin görüşleri

Ölçek Maddeleri	n	Evet		Kısmen		Hayır	
		f	%	f	%	f	%
18. Sosyal bilgiler dersliğini oluştururken öğrenciler katkı sağlamıştır	35	16	45,7	10	28,6	9	25,7
19. Sosyal bilgiler dersliğini oluştururken okul idaresi katkı sağlamıştır.	35	23	65,7	10	28,6	2	5,7
20. Sosyal bilgiler dersliğini oluştururken çevre ve veli ilişkilerim katkı sağlamıştır.	35	2	5,7	16	45,7	17	48,6
21. Sosyal bilgiler dersliğini kendi imkânlarım ve çabalarım ile oluştururdum.	35	5	14,3	16	45,7	14	40,0

Tablo 23’den de anlaşıldığı gibi dersliklerin oluşturulma süreci incelendiğinde, çoğunlukla okul idaresinin katkısıyla oluşturulduğunu görmekteyiz. Öte yandan öğrenciler de dersliklerin oluşturulma sürecine katkı sağlamıştır. Fakat öğretmenin veli ve çevre ilişkileri ve kendi imkânları bu noktada sınırlı katkı sağlamıştır.

4.4. Sosyal Bilgiler Branş Dersliklerine Yönelik Öğrenci Görüşlerine İlişkin Bulgular

Sosyal Bilgiler branş dersliklerine ilişkin öğrenci görüşleri nicel ve nitel boyutlarda ayrı başlıklar altında incelenmiştir. Nicel boyutta sosyal bilgiler branş dersliğine ilişkin olumlu öğrenci görüşleri, branş dersliklerine dönük öğrenci görüş ve beklentileri, branş dersliğinin kullanımı sırasında yaşanan sıkıntılara ilişkin görüşler tablolaştırılmış ve yorumlanmıştır. Nitel boyutta ise öğrencilerin Sosyal Bilgiler branş derslik uygulamasına ilişkin olumlu ve olumsuz görüşleri tablolaştırılmış ve yorumlanmıştır.

4.4.1. Sosyal Bilgiler Branş Dersliklerine Yönelik Öğrenci Görüşlerine İlişkin Nicel Bulgular

Araştırmanın alt amacı kapsamında sosyal bilgiler branş dersliklerine ilişkin olumlu öğrenci görüşleri alınmıştır. Bartın ilinde branş derslik sistemi uygulaması olan 11 ortaokulda öğrenim gören 5. 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin branş dersliklerine ilişkin olumlu görüşleri ortalama ve standart sapma puanlarını gösteren dağılım ile tablo 24’de gösterilmiştir.

Tablo 24: Sosyal Bilgiler branş dersliklerine yönelik olumlu öğrenci görüşleri

Dersliğe yönelik olumlu öğrenci görüşleri	N	X	Ss
4.Sosyal bilgiler dersliğindeki panolar ve görsel materyaller bu dersi daha iyi anlamama katkı sağlıyor.	764	2,76	0,53
6. Sosyal bilgiler dersliği sayesinde öğretmenimiz dersimizle ilgili her türlü araç ve gereci rahatlıkla kullanabilir.	764	2,65	0,60
3.Sosyal bilgiler dersliğindeki eğitim araçları ve materyaller ilgimi çekiyor.	764	2,63	0,63
9.Sosyal bilgiler dersliğinde ders işlemek dersi verimli geçirmemizi sağlıyor.	764	2,60	0,63
5.Sosyal bilgiler dersliği, öğretmenime daha kolay ulaşabilmeme katkı sağlıyor.	764	2,60	0,62
7.Sosyal bilgiler dersliği sosyal bilgiler dersine olan ilgimi arttırıyor.	764	2,55	0,67
12.Sosyal bilgiler dersinde yaptığımız çalışmalarımız ve projelerimiz dersliğimizde sergilenir.	764	2,51	0,69

Sosyal Bilgiler branş dersliklerine yönelik olumlu öğrenci görüşleri Tablo 24’de görülmektedir. Bu boyutta en yüksek düzeyde ortalamaya sahip madde 2,76 ortalama ile Sosyal bilgiler dersliğindeki panolar ve görsel materyallerin dersi daha iyi anlamaya katkı sağladığını belirten 4.madde olmuştur. İkinci sırada 2,65 ortalama ile dersliğin öğretmenlere ilgili her türlü araç ve gereci rahatlıkla kullanımını sağladığını belirten 6. madde gelmektedir. Yine öğrencilerin üzerinde yoğunlaştığı ifadeler arasında 2,63 ortalama ile derslikteki eğitim araçları ve materyallerin öğrencilerin ilgisini çektiğini belirten 3. madde olmuştur. Tablodan da anlaşıldığı gibi öğrencilerin üzerinde yoğunlaştığı maddeler ders araç gereçleri ile ilgili olan maddelerdir. Bu boyutta en düşük düzeyde ortalamaya sahip madde derslikte yapılan çalışmaların ve projelerin sergilendiğini belirten 12. madde olmuştur.

Araştırmanın alt amacı kapsamında sosyal bilgiler branş dersliklerine ilişkin öğrenci görüş ve beklentileri alınmıştır. Bartın ilinde branş derslik sistemi uygulaması olan 11 ortaokulda öğrenim gören 5. 6.ve 7. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler branş dersliklerine ilişkin görüş ve beklentileri ortalama ve standart sapma puanlarını gösteren dağılım ile Tablo 25’ de gösterilmiştir.

Tablo 25: Sosyal Bilgiler branş dersliklerine ilişkin öğrenci görüş ve beklentileri

Sosyal Bilgiler Branş dersliklerine dönük öğrenci görüş ve beklentileri	N	X	Ss
1.Sosyal bilgiler dersinin sosyal bilgiler sınıfında işlenmesinden hoşlanıyorum.	764	2,70	0,61
8.Sosyal bilgiler dersliği sosyal bilgiler dersindeki başarıyı artırıyor.	764	2,57	0,62
*14. Bütün derslerimi tek bir sınıfta işlemek istiyorum.	764	1,99	0,91
*2.Sosyal bilgiler dersi için sınıf değiştirmek beni yoruyor.	764	1,91	0,85
*11.Sosyal bilgiler dersinde branş derslik sistemi uygulanmasını istemiyorum.	764	1,80	0,85

*Olumsuz maddeler

Sosyal Bilgiler branş dersliklerine yönelik öğrenci görüşleri ve beklentileri Tablo 25’ de görülmektedir. Bu boyutta en yüksek düzeyde ortalamaya sahip madde 2,70 ortalama ile sosyal bilgiler dersinin branş dersliğinde işlenmesinden hoşlanıldığını belirten 1.madde olmuştur. İkinci sırada 2,57 ortalama ile sosyal bilgiler dersliğinin sosyal bilgiler dersindeki başarıyı arttırdığını belirten 8.madde olmuştur.

Olumsuz maddeler kendi içerisinde değerlendirildiğinde bu boyutta en düşük ortalamaya sahip madde 1,80 ortalama ile sosyal bilgiler dersinde branş derslik sistemi uygulamasını istemediklerini belirten 11. Madde olmuştur. İkinci sırada 1.91 ortalama ile

sosyal bilgiler dersi için sınıf değiştirmenin yorucu olduğunu belirten 2. madde olmuştur. Olumsuz maddeler arasında en yüksek ortalamaya sahip madde 1,99 ortalama ile bütün derslerin tek sınıfta işlenilmesini belirten 14.madde olmuştur.

Araştırmanın alt amacı kapsamında sosyal bilgiler branş dersliklerinin kullanımı sırasında yaşanan sıkıntılara ilişkin ğrenci görüşleri alınmıştır. Bartın ilinde branş derslik sistemi uygulaması olan 11 ortaokulda öğrenim gören 5. 6.ve 7. sınıf ğrencilerinin branş derslik kullanımı sırasında yaşadıkları sıkıntılara ilişkin frekans, ortalama ve standart sapma puanlarını gösteren dağılım Tablo 26’ da gösterilmiştir

Tablo 26: Branş dersliklerinin kullanımı sırasında yaşanan sıkıntılara ilişkin ğrenci görüşleri

Öğrencilerin derslik kullanımında yaşadıkları sıkıntılara ilişkin görüşler	N	X	Ss
13. Sınıf değiştirirken sürekli kargaşa yaşanıyor.	764	2,18	0,85
10.Ders zili çaldığında gideceğimiz derslik kilitli ise sıkıntı yaşıyoruz.	764	2,11	0,87

Sosyal Bilgiler branş dersliklerinin kullanımı sırasında öğrencilerin yaşadıkları sıkıntılara ilişkin Tablo 26 incelendiğinde bu boyutta en yüksek düzeyde ortalamaya sahip madde 2,18 ortalama ile sınıf değiştirirken sürekli kargaşa yaşandığını belirten 13. madde olmuştur. İkinici sırada 2,11 ortalama ile ders zili çaldığında gidilecek dersliğin kilitli olması durumunda yaşanan sıkıntıları belirten 10. Madde olmuştur.

4.4.2. Sosyal Bilgiler Branş Dersliklerine Yönelik ğrenci Görüşlerine İlişkin Nitel Bulgular

Araştırma kapsamında BDS uygulanan okullardaki ğrencilerin Sosyal bilgiler dersinde uygulanan BDS hakkındaki bakış alarını belirleyebilmek için BDS uygulamasına dönük olumlu ğrenci görüşleri alınmıştır. Öğrencilerin BDS uygulamasına dönük olumlu görüşleri tablo halinde özetlenmiş ve devamında yorumlanmıştır.

Tablo 27: Sosyal Bilgiler branş dersliklerine ilişkin olumlu ğrenci görüşleri

Açık Uçlu Sorular	f
Görsel açıdan ve teknolojik olarak eğitim öğretime hazır temiz ortam	257
Görsel açıdan zenginliğin öğrenmelere katkı sağlaması	187
Branş dersliğinde dersin daha verimli ve iyi işlenmesi	157
Dersin daha eğlenceli ve zevkli geçmesi	94
Görsel açıdan zenginliğin derse ilgiyi ve katılımı arttırması	75

Tablo 27’de de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilere “Sosyal bilgiler dersi branş dersliği uygulaması hakkındaki olumlu düşüncelerinizi, sevdiğiniz yönlerini yazınız.” ifadesi doğrultusunda öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde BDS uygulamasına ilişkin görüşleri alınmak istenilmiştir. Bu doğrultuda öğrencilerin birçoğu Sosyal bilgiler dersliklerini “görsel açıdan ve teknolojik olarak eğitim-öğretime hazır temiz bir ortam” şeklinde nitelendirerek olumlu görüş ifade etmişlerdir. Ayrıca öğrenciler derslikteki görsel zenginliğin öğrenmelerine katkı sağladığını düşünmektedirler. Öğrenciler branş dersliklerinde sosyal bilgiler dersini daha verimli ve iyi işlediklerini düşünmektedirler. Öğrencilerin yine sıklıkla ifade ettiği görüşlerden birisi branş dersliklerinde dersin daha eğlenceli ve zevkli geçtiğidir. Ayrıca dersliklerde yer alan görsel zenginliğin derse olan ilgiyi ve katılımı arttırması da olumlu ifade edilen görüşler arasındadır.

Tüm bu görüşlerin yanında öğrencilerin ifade ettiği farklı olumlu görüşler de vardır. Öğrencilerin bazıları öğretmene ulaşma, başarılı olma, sınıf değiştirmekten hoşlanma, projelerin sınıfta sergilenebilmesi ve sosyal bilgiler sınıfını sevme gibi olumlu görüşler ifade etmişlerdir.

Araştırma kapsamında BDS uygulanan okullardaki öğrencilerin Sosyal bilgiler dersinde uygulanan BDS hakkındaki bakış açılarını belirleyebilmek için, BDS uygulamasına dönük olumsuz öğrenci görüşleri alınmıştır. Öğrencilerin BDS uygulamasına dönük olumsuz görüşleri tablo halinde özetlenmiş ve devamında yorumlanmıştır.

Tablo 28: Sosyal Bilgiler branş dersliklerine ilişkin olumsuz öğrenci görüşleri

Açık Uçlu Sorular	f
Olumsuz düşüncem yok	267
Sınıf değişikliği sırasındaki hareketliliğin oluşturduğu yorgunluk	141
Sınıf değişikliği sırasında oluşan kargaşa	113

Tablo 28’de de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilere “Sosyal bilgiler dersi branş dersliği uygulaması hakkındaki olumsuz düşüncelerinizi, sevmediğiniz yönlerini yazınız.” sorusu yöneltilmiş, bu doğrultuda öğrencilerin çoğunluğu olumsuz görüşleri olmadığını ifade etmişlerdir. Bunun yanında uygulamaya dönük öğrencilerin sıklıkla ifade ettiği olumsuz görüş ise sınıf değişikliği sırasında yaşanan hareketliliğin yorgunluk oluşturması ve sınıf değişikliği sırasında oluşan kargaşa olmuştur. Buradan

hareketle öğrencilerin branş dersliği uygulamasına dönük olumsuz görüşleri sınıf değişikliği sırasında oluşan sıkıntılarda yoğunlaşmıştır diyebiliriz.

Bunların haricinde, öğrencilerin bir kısmı sınıf değişikliğinden hoşlanmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum ise sınıf değişikliği sırasında yaşanan olumsuz durumlardan kaynaklanabilir. Bazı öğrenciler ise branş dersliklerini bakımsız bularak uygulamayı olumsuz değerlendirmiş, bazıları ise dersliğin araç-gereç ve donanım yetersizliğini olumsuz değerlendirmiştir. Yine öğrencilerin olumsuz değerlendirmeleri arasında derslik değişimi sırasında eşyaların sınıflarda unutulması, kaybolması ya da zarar görmesi; sınıfların zaman zaman kilitli olması ve teneffüslerin ihtiyaçları gidermede yetersiz kalması şeklindeki ifadeler yer almıştır.

4.5. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Branş Dersliklerine İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete, Sınıf Düzeyine, Öğrenim Gördükleri Okullara Göre Farkına İlişkin Bulgular

Ortaokul öğrencilerinin branş derslik uygulamasına dönük görüşlerini almak için 14 maddeden oluşan 3'lü likert tipi derecelendirme ölçeği 764 öğrenciye uygulanmıştır. Öğrencilere ait verilerin cinsiyete göre ortalama puanları aşağıda verilmiştir.

Tablo 29: Ölçek madde puan ortalamalarının cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	f	\bar{X}	Ss
Kız	350	2,43	0,69
Erkek	414	2,37	0,72

Tablodan da görüldüğü gibi kız ve erkek öğrencilerin madde ortalama puanları kızların lehine farklıdır. Bu farklılığın anlamlı olup olmadığını tespit etmek için Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Bu testin sonuçları aşağıda yer almaktadır.

Tablo 30: Ölçek madde puan ortalamalarının cinsiyete göre farkı

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kız	350	400,60	140211,50	66113,5	.036
Erkek	414	367,19	152018,50		

*P<0.05

Tablo 30 incelendiğinde öğrencilerin ortalama puanları arasında cinsiyete göre kız öğrencilerin lehine anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0.5$). Buradan hareketle, kız öğrencilerin ortalama puanlarının erkek öğrencilerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu söylenebilir.

Ortaokul öğrencilerinin branş derslik uygulamasına dönük görüşlerini almak için 14 maddeden oluşan 3'lü likert tipi derecelendirme ölçeği 764 öğrenciye uygulanmıştır. Öğrencilere ait verilerin sınıf düzeyine göre ortalama puanları aşağıda verilmiştir.

Tablo 31: Ölçek madde puan ortalamalarının sınıf düzeyine göre dağılımı

Sınıf Düzeyi	f	\bar{X}	Ss
5	256	2,44	0,68
6	259	2,38	0,72
7	249	2,37	0,72

Tablodan da görüldüğü gibi farklı sınıf düzeylerindeki öğrencilerin madde ortalama puanları farklıdır. Bu farklılığın anlamlı olup olmadığını tespit etmek için Kruskal-Wallis testi yapılmıştır. Bu testin sonuçları aşağıda yer almaktadır.

Tablo 32: Ölçek madde puan ortalamalarının sınıf düzeyine göre farkı

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sd	X^2	p
5	256	418,77	2	11,314	.003
6	259	372,89			
7	249	355,21			

($p<0.1$)

Tablo 32 incelendiğinde, ölçekten elde edilen ortalama puanlarda sınıf düzeyine göre 5.sınıfların lehine anlamlı fark tespit edilmiştir ($p<0.01$). Bu verilerden hareketle, farklı sınıf düzeylerindeki öğrencilerin branş derslik sistemine ilişkin görüşlerinin anlamlı düzeyde farklı olduğu söylenebilir.

Ortaokul öğrencilerinin branş derslik uygulamasına dönük görüşlerini almak için 14 maddeden oluşan 3'lü likert tipi derecelendirme ölçeği 764 öğrenciye uygulanmıştır. Öğrencilere ait verilerin okullara göre ortalama puanları aşağıda verilmiştir.

Tablo 33: Ölçek madde puan ortalamalarının okullara göre dağılımı

Okullar	f	\bar{X}	Ss
Okul 1	61	2,37	0,38
Okul 2	67	2,39	0,22
Okul 3	62	2,32	0,31
Okul 4	165	2,48	0,23
Okul 5	87	2,36	0,26
Okul 6	63	2,42	0,20
Okul 7	70	2,42	0,25
Okul 8	39	2,33	0,23
Okul 9	58	2,30	0,22
Okul 10	56	2,46	0,19
Okul 11	36	2,36	0,14

Tablodan da görüldüğü gibi branş derslik sistemini uygulayan okulların madde ortalama puanları farklıdır. Bu farklılığın anlamlı olup olmadığını tespit etmek için Kruskal-Wallis testi yapılmıştır. Bu testin sonuçları aşağıda yer almaktadır.

Tablo 34: Ölçek madde puan ortalamalarının okullara göre farkı

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sd	X^2	p
Okul 1	61	396,79			
Okul 2	67	365,64			
Okul 3	62	321,49			
Okul 4	165	449,46			
Okul 5	87	350,56			
Okul 6	63	397,15	10	42,15	.000
Okul 7	70	416,31			
Okul 8	39	310,50			
Okul 9	58	295,71			
Okul 10	56	424,40			
Okul 11	36	326,29			

*P<0.01

Tablo 34 incelendiğinde, ölçekten elde edilen ortalama puanlarda branş derslik sistemini uygulayan okullara göre anlamlı fark tespit edilmiştir (p<0.01). Bu verilerden hareketle, farklı okullarda okuyan öğrencilerin branş derslik sistemine ilişkin görüşlerinin anlamlı düzeyde farklı olduğu söylenebilir.

4.6. İdarecilerin Branş Derslik Sistemine Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular

BDS uygulamasının Sosyal Bilgiler dersi için olumlu yönlerini, idarecilerin bakış açısıyla belirleyebilmek için “BDS’ nin Sosyal Bilgiler dersi için olumlu/ faydalı yönleri nelerdir?” sorusu yöneltmiştir. Aşağıda idarecilerin soruya verdikleri cevaplar tablo halinde özetlenmiş ve devamında yorumlanmıştır.

Tablo 35: Sosyal Bilgiler dersinde BDS uygulamasına ilişkin olumlu idareci görüşleri

Açık Uçlu Sorular	f
Öğrencilerin ilgi ve motivasyonlarını uyarıcı görsellikte zengin öğrenme materyali ve ortamı sunarak kalıcı öğrenme sağlaması	34
Öğretmenin derse hazırlığını kolaylaştırması ve ders sırasında istediği materyale (harita, küre vs.) anında ulaşabilmesi	20
Öğretmene esnek, düzenlenebilir ve benimseyebileceği nitelikte çalışma ortamı sunarak öğretmenin çalışma motivasyonunu artırması	17
Öğrencilerin ders araç ve gereçlerini etkin kullanarak, yaparak yaşayarak öğrenme gerçekleştirebilmeleri	10
Sınıf içi etkinliklerde verimliliği sağlaması ve bunların sergilenebilmesi	6
Araç gereç taşıma zahmetini ortadan kaldırarak zamandan tasarruf sağlaması ve araç gereçlerinin taşınmadan kaynaklı yıpranmasının önüne geçilmesi	5

Tablo 35’te de görüldüğü gibi araştırmaya katılan idarecilere “BDS’ nin Sosyal Bilgiler dersi için olumlu/ faydalı yönleri nelerdir?” sorusu yöneltmiş, idarecilerin genel itibariyle birbirlerine benzer ve destekleyici nitelikte yorumlarda bulunduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan idarecilerin yarısından fazlasının birleştiği olumlu görüşe göre, Sosyal bilgiler branş derslikleri öğrencilerin ilgi ve motivasyonlarını uyarıcı görsellikte, zengin öğrenme materyali ve ortamı sunarak kalıcı öğrenme sağlaması noktasında faydalı bulunmuştur. Buna ek olarak, idarecilerin yaklaşık yarısının dile getirdiği başka bir görüş ise öğretmenin derse hazırlığını kolaylaştırması ve ders sırasında istediği materyale (harita, küre vs.) anında ulaşabilmesi olmuştur. Buna ek olarak idarecilerin sıkça dile getirdikleri, sosyal bilgiler branş dersliklerine yönelik bir başka olumlu görüş ise, sosyal bilgiler dersliklerinin, öğretmene esnek, düzenlenebilir ve benimseyebileceği nitelikte çalışma ortamı sunarak öğretmenin çalışma motivasyonunu artırması olmuştur.

Öğrencilerin ders araç ve gereçlerini etkin kullanarak, yaparak yaşayarak öğrenme gerçekleştirebilmeleri sosyal bilgiler branş derslik uygulamasına yönelik olumlu idareci görüşleri arasında yerini almıştır. İdarecilerin bir bölümü sosyal bilgiler branş dersliklerini sınıf içi etkinliklerde verimliliği sağlaması ve bunların sergilenebilmesi konusunda yararlı

bulurken bir bölümü ise araç gereç taşıma zahmetini ortadan kaldırarak zamandan tasarruf sağlaması ve araç gereçlerinin taşınmadan kaynaklı yıpranmasının önüne geçilmesi konusunda yararlı bulmuştur.

BDS uygulamasının Sosyal Bilgiler dersi için olumsuz yönlerini ve yaşanan sıkıntıları idarecilerin bakış açısıyla belirleyebilmek için “BDS’ nin Sosyal Bilgiler dersi için olumsuz yönleri ve yaşanan sıkıntılar nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Aşağıda idarecilerin soruya verdikleri cevaplar tablo halinde özetlenmiş ve devamında yorumlanmıştır.

Tablo 36: Sosyal Bilgiler dersinde BDS uygulamasına ilişkin olumsuz idareci görüşleri

Açık Uçlu Sorular	f
Herhangi bir olumsuz yön ya da yaşanan bir sıkıntı yoktur	15
Teneffüslerde sınıf değişikliği nedeniyle kargaşa oluşması	15
Öğrencilerin derslikleri benimsememesi ve sahip çıkmaması sonucu ders araç gereçleri yıpranması	9
Öğretmenin yeterince dersliğini benimsememesi ve ilgilenmemesi sonucu dersliğin branşı temsil edebilirliğinin düşük olması	7
Öğrencilerin teneffüs sürelerinin sınıf değişikliği nedeniyle kısılması ve bunun sonucu olarak dinlenmeden sonraki dersin başlaması	6
Öğrenci dolabının yetersizliği ve/veya olmaması	6

Tablo 36’da da görüldüğü gibi araştırmaya katılan idarecilere “BDS’ nin Sosyal Bilgiler dersi için olumsuz yönleri ve yaşanan sıkıntılar nelerdir?” sorusu yöneltilmiş, idarecilerin bir kısmı herhangi bir olumsuz yön ya da yaşanan bir sıkıntı bulmazken, bir kısmı ise teneffüslerde yaşanan sınıf değişikliğinin kargaşa oluşturmasını olumsuz görüş olarak ifade etmiştir. Araştırmaya katılan idarecilerin belirtmiş olduğu diğer bir olumsuz görüş ise öğrencilerin derslikleri benimsememesi ve sahip çıkmaması sonucu ders araç gereçlerinin yıpranması olarak ifade edilmiştir. Öte yandan bir kısım idarecinin hemfikir olduğu olumsuz görüş ise öğretmenin yeterince dersliğini benimsememesi ve ilgilenmemesi sonucu dersliğin branşı temsil edebilirliğinin düşük olması şeklinde ifade edilmiştir. Buradan hareketle, hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin derslikleri benimsememeleri idareciler tarafından ifade edilen olumsuz görüşlerdir. Öğrencilerin teneffüs sürelerinin sınıf değişikliği nedeniyle kısılması ve bunun sonucu olarak dinlenmeden sonraki dersin başlaması ve yine öğrenci dolabının yetersizliği ve/veya olmaması idareciler tarafından belirtilen olumsuz görüşler arasındadır.

İdarecilerin BDS' nin gerekliliğine dair görüşlerini belirlemek için BDS uygulayan okullardaki idarecilere “BDS ’nin gerekliliğine dair düşünceleriniz nelerdir? sorusu yöneltilmiştir. Aşağıda idarecilerin soruya verdikleri cevaplar tablo halinde özetlenmiş ve devamında yorumlanmıştır.

Tablo 37: BDS' nin gerekliliğine ilişkin idareci görüşleri

Açık Uçlu Sorular	f
Öğretmenin branşı açısından gerekli olan eğitim ortamı düzenlemesini sağlar.	18
Dersin verimliliğini, dersi öğrenme ve kavrama yeteneğini ve beraberinde kalıcılığı artırır.	16
Öğrencilerin derse ilgi ve merakını, derse konsantre olmasını ve motivasyonunu artırır.	12
Öğretmenin ve öğrencinin dersliği sahiplenmesini sağlar.	9
Dersi planlamanın ve öğrenci hazır bulunuşluğunun kolaylıkla sağlanmasına imkan tanır.	8
Gerekli değildir.	4

Tablo 37’de de görüldüğü gibi araştırmaya katılan idarecilere “BDS’ nin gerekliliğine dair düşünceleriniz nelerdir? sorusu yöneltilmiş, bu doğrultuda idarecilerin bir çoğu öğretmene branşı açısından gerekli olan eğitim ortamı düzenlemesini sağlaması bakımından branş derslik sistemini gerekli görürken bir kısmı ise dersin verimliliğini, dersi öğrenme ve kavrama yeteneğini ve beraberinde kalıcılığı artırması bakımından BDS uygulamasını gerekli görmüştür. İdarecilerin BDS’ nin gerekliliğine dönük olarak sıklıkla ifade ettiği diğer bir görüş ise BDS’ nin öğrencilerin derse ilgi ve merakını, konsantrasyonunu ve motivasyonunu artırması olmuştur. Öte yandan, öğretmenin ve öğrencinin dersliği sahiplenmesi, dersi planlamanın ve öğrenci hazır bulunuşluluğunun kolaylıkla sağlanabilmesi açısından idarecilerin bir kısmı BDS’ ni gerekli görmüştür. Genel anlamda idarecilerin büyük bir bölümü BDS’ ni çeşitli nedenlerden ötürü gerekli görürken çok az bir kısmı gereksiz olarak ifade etmiştir.

İdarecilerin BDS’ nin önemine dair görüşlerini belirlemek için BDS uygulayan okullardaki idarecilere “BDS’ nin önemine dair düşünceleriniz nelerdir? sorusu yöneltilmiştir. Aşağıda idarecilerin soruya verdikleri cevaplar tablo halinde özetlenmiş ve devamında yorumlanmıştır.

Tablo 38: BDS' nin önemine ilişkin idareci görüşleri

Açık Uçlu Sorular	f
Öğrenci ilgisi, hazır bulunuşluluğu ve motivasyonu kolaylıkla sağlanır	16
Görsel materyaller bakımından zengin ve kalıcı öğrenmenin gerçekleştirilebileceği bir ortam sunar	15
Öğrenmenin niteliğini, verimliliğini ve öğrenme düzeyini artırır	15
Öğretmenin derse hazırlığını kolaylaştırır ve istedikleri kaynaklara anında ulaşabilmelerini sağlar.	8
Planlayıcılar ve uygulayıcılar tarafından etkili uygulanırsa faydalıdır.	7

Tablo 38'de de görüldüğü gibi araştırmaya katılan idarecilere "BDS' nin önemine dair düşünceleriniz nelerdir?" sorusu yöneltilmiş ve bu doğrultuda idarecilerin büyük bir bölümü BDS' nin önemine dair bazı görüşlerde birleşmişlerdir. İdareciler tarafından BDS' nin önemine dair en fazla dile getirilen görüş öğrenci ilgisinin, hazır bulunuşluluğunun ve motivasyonunun kolaylıkla sağlanması olarak ifade edilmiştir. Yine idarecilerin BDS' nin önemine dair sıklıkla belirttiği görüşler arasında, BDS' nin görsel materyaller bakımından zengin ve kalıcı öğrenmenin gerçekleştirilebileceği ortam sunması ve öğrenmenin niteliğini, verimliliğini ve öğrenme düzeyini artırması yer almıştır. Öte yandan, idarecilerin bazıları ise öğretmenin derse hazırlığını kolaylaştırması ve istedikleri kaynaklara anında ulaşabilmelerini sağlaması bakımından BDS uygulamasını önemli görmüşlerdir. Bunların haricinde bazı idareciler ise BDS' ni planlayıcılar ve uygulayıcılar tarafından etkili uygulandığı ölçüde faydalı ve önemli görmektedirler.

BDS uygulanan okullardaki idarecilere BDS' nin verimli bir şekilde uygulanabilmesi için MEB'e düşen görev ve sorumluluklar nelerdir? sorusu yöneltilmiş ve idarecilerin bu noktadaki görüşleri alınmak istenmiştir. Aşağıda idarecilerin soruya verdikleri cevaplar tablo halinde özetlenmiş ve devamında yorumlanmıştır.

Tablo 39: BDS' nin verimli bir şekilde uygulanabilmesi için MEB'e düşen görev ve sorumluluklara ilişkin idareci görüşleri

Açık Uçlu Sorular	f
Branş derslik uygulamasının sağlıklı işleyebilmesi için gerekli alt yapı eksiklerini gidermeli, teknolojik donanımları ve branşa özgü materyalleri sağlamalıdır.	43
Okul binaları BDS'ye uygun tasarlanmalı ve okullarda fazla derslik bulunmalıdır.	14
Uygulamaya geçmek isteyen okullara gerekli rehberlik sağlanarak teşvik edilmeli ve uygulama yaygınlaştırılmalıdır.	9
Derslik sistemi uygulayıcılarına yönelik kılavuz-yönerge ve hizmet içi eğitim hazırlanıp sorumluluk açısından ilgili mevzuat açığı kapatılmalıdır.	5
Branşlara özel model sınıflar oluşturarak dersliklerin standartları belirlenmelidir.	4

Tablo 39'da da görüldüğü gibi araştırmaya katılan idarecilere "BDS' nin verimli bir şekilde uygulanabilmesi için MEB'e düşen görev ve sorumluluklar nelerdir?" sorusu yöneltilmiş bu doğrultuda idarecilerin büyük bir çoğunluğunun birleştiği ortak görüş, branş derslik uygulamasının sağlıklı işleyebilmesi için gerekli alt yapı eksiklerinin giderilmesi, teknolojik donanımları ve branşa özgü materyallerin temini şeklinde ifade edilmiştir. Buradan hareketle BDS uygulaması kapsamında, idarecilerin MEB'e yükledikleri sorumluluklardan hareketle en fazla teknolojik donanım, branşa özgü materyal ve alt yapı konusunda tıkanıklık yaşamış olabileceklerini düşünülebilir. İdarecilerin üzerinde durduğu diğer bir görüş ise okul binalarının BDS' ne uygun tasarlanması ve okullarda fazla derslik bulunması olarak ifade edilmiştir. Bu kapsamda okulların BDS' ne geçerken fiziki olarak zorlandıklarını, sınırlandıklarını ya da geçtikten sonraki dönemlerde derslik ihtiyacı doğmuş olabileceği yorumu yapılabilir. Öte yandan, idarecilerin MEB'e yükledikleri sorumluluklar arasında, uygulamaya geçmek isteyen okullara gerekli rehberliğin sağlanarak okulların teşvik edilmesi ve uygulamanın yaygınlaştırılması noktasında olmuştur. Buradan hareketle okulların BDS' ne geçiş sürecinde sıkıntılar yaşamış olabileceklerini ve desteğe ihtiyaç duydukları söylenebilir. Buna ek olarak, idareciler derslik sistemi uygulayıcılarına yönelik kılavuz-yönerge ve hizmet içi eğitim hazırlanıp sorumluluk açısından ilgili mevzuat açığının kapatılmasını ve branşlara özel model sınıflar oluşturarak dersliklerin standartlarının belirlenmesini MEB'in görevleri arasında görmüşlerdir.

BDS uygulanan okullardaki idarecilere BDS' nin verimli bir şekilde uygulanabilmesi için okul yöneticilerine düşen görev ve sorumluluklar nelerdir? sorusu

yöneltilmiş ve idarecilerin bu noktadaki görüşleri alınmak istenmiştir. Aşağıda idarecilerin soruya verdikleri cevaplar tablo halinde özetlenmiş ve devamında yorumlanmıştır.

Tablo 40: BDS’ nin verimli bir şekilde uygulanabilmesi için okul yöneticilerine düşen görev ve sorumluluklara ilişkin idareci görüşleri

Açık Uçlu Sorular	f
İdareciler, sisteme gereken önemi vererek öğretmenlerin ihtiyaçları doğrultusunda gerekli işbirliklerini de yaparak branş dersliklerinin materyal ve donanım eksikliklerinin tamamlanmasına yardımcı olmalıdır.	37
Okul yöneticileri uygulamayı benimsemeli ve BDS’ nin verimliliğine dönük araştırma yaparak uygulamanın düzenli takipçisi olmalı, dersliklerin amaca uygun düzenlenmesini sağlamalıdır.	26
Öğretmene branş dersliği uygulaması konusunda gerekli rehberliği ve desteği göstermelidir.	11
Uygulamanın sağlıklı ilerleyebilmesi için öğrenci, öğretmen ve velilerin görüşlerini belli aralıklarla almalıdırlar	10
Derslik kullanımını, öğrencilerin ders ve teneffüs saatlerini planlamada dinlenme ve bir sonraki derse hazırlanmalarına imkan tanıyacak nitelikte düzenlemeliler.	5

Tablo 40’da da görüldüğü gibi araştırmaya katılan idarecilere “BDS’ nin verimli bir şekilde uygulanabilmesi için okul yöneticilerine düşen görev ve sorumluluklar nelerdir?” sorusu yöneltilmiş bu doğrultuda idarecilerin büyük bir bölümü, sisteme gereken önemin verilmesini, öğretmenlerin ihtiyaçları doğrultusunda gerekli işbirliklerinin de yapılarak branş dersliklerinin materyal ve donanım eksikliklerinin tamamlanmasına yardımcı olunmasını görevleri olarak ifade etmişlerdir. İdarecilerin yine yarısının ifade ettiği görüşe göre okul yöneticileri uygulamayı benimseme ve BDS’ nin verimliliğine dönük araştırma yaparak uygulamanın düzenli takipçisi olma, dersliklerin amaca uygun düzenlenmesini sağlama noktasında kendilerini sorumlu görmektedirler. Öte yandan idarecilerin BDS’ nin verimli uygulanması noktasında kendilerinde gördükleri sorumluluklar arasında öğretmene branş dersliği uygulaması konusunda gerekli rehberliği ve desteği göstermek ve uygulamanın sağlıklı ilerleyebilmesi için öğrenci, öğretmen ve velilerin görüşlerini belli aralıklarla almak olarak ifade edilmiştir. Bunlar haricinde derslik kullanımını, öğrencilerin ders ve teneffüs saatlerini planlamada dinlenme ve bir sonraki derse hazırlanmalarına imkan tanıyacak nitelikte düzenleme yapmayı da idareciler kendi görevleri arasında görmektedirler.

BDS uygulanan okullardaki idarecilere BDS’ nin verimli bir şekilde uygulanabilmesi için öğretmenlere düşen görev ve sorumluluklar nelerdir? sorusu

yöneltilmiş ve idarecilerin bu noktadaki görüşleri alınmak istenmiştir. Aşağıda idarecilerin soruya verdikleri cevaplar tablo halinde özetlenmiş ve devamında yorumlanmıştır.

Tablo 41: BDS'nin verimli bir şekilde uygulanabilmesi için öğretmenlere düşen görev ve sorumluluklara ilişkin idareci görüşleri

Açık Uçlu Sorular	f
Öğretmenler görsel materyaller bakımından zengin ve güncellenebilir şekilde branşlarına yönelik sınıflar tasarlamalı	32
Dersliğin ve derslikteki materyal ve eşyaların, temiz ve düzenli bir şekilde kullanımı konusunda gerekli önlemleri almalı bu konuda öğrencilere rehberlik etmeli	19
Gerek özgün ve kalıcı materyaller hazırlayarak gerekse dersliğinde yer alan materyalleri etkin kullanarak öğrencilerin derse aktif katılımını sağlamalı	16
Öğretmenler, BDS uygulamasını benimseyerek sınıflarına sahip çıkmalı ve uygulamanın yararlılığına inanarak sınıflarını amaca uygun kullanmalı	14
Öğretmenler çevre (öğrenci, idareci, veli vs.) ile sağlıklı iletişim kurarak araç gerecin temini konusunda işbirliği sağlamalı	10
Öğretmenler kendini yenilemeli ve gelişime açık olmalı	8

Tablo 41'de de görüldüğü gibi araştırmaya katılan idarecilere "BDS' nin verimli bir şekilde uygulanabilmesi için öğretmenlere düşen görev ve sorumluluklar nelerdir?" sorusu yöneltilmiş bu doğrultuda idarecilerin büyük bir bölümü, öğretmenlerin görsel materyaller bakımından zengin ve güncellenebilir şekilde branşlarına yönelik sınıflarını tasarlamasını ifade etmişlerdir. Bu görüş, öğretmenler sınıflarını branşlarına uygun nitelikte tasararlama noktasında idarecilerin nazarında sorumludur şeklinde yorumlanabilir. İdarecilerin bu konuda sahip oldukları diğer bir görüş ise dersliğin ve derslikteki materyal ve eşyaların, temiz ve düzenli bir şekilde kullanımı konusunda gerekli önlemlerin alınması ve bu konuda öğrencilere rehberlik edilmesidir. Yine idarecilerin sıklıkla ifade ettiği görüşlerinden biri de gerek özgün ve kalıcı materyaller hazırlayarak gerekse dersliğinde yer alan materyalleri etkin kullanarak öğrencilerin derse aktif katılımının sağlanması şeklinde ifade edilmiştir.

Öğretmenler, BDS uygulamasını benimseyerek sınıflarına sahip çıkmalı ve uygulamanın yararlılığına inanarak sınıflarını amaca uygun kullanmalı şeklinde ifade edilen idareci görüşlerinden hareketle öğretmenler arasında BDS' yi benimsemeyen ve yeterince özümsememiş olanlar olduğu anlaşılmaktadır. Buradan hareketle idarecilerin yaklaşık üçte biri BDS' nin verimli uygulanması noktasında öğretmeni sorumlu görmüşlerdir. Öğretmenlerin çevre (öğrenci, idareci, veli vs.) ile sağlıklı iletişim kurarak

araç gerecin temini konusunda işbirliği sağlamaları idarecilerin bazılarının ifade ettiği görüşler arasındadır. Buradan hareketle, araç gereç ve materyal temini noktasında idareciler öğretmenlerinden çaba beklemektedir yorumu yapılabilir. BDS’ nin verimli uygulanması için öğretmenlerden beklenen diğer bir görüş ise öğretmenlerin kendilerini yenilemeleri ve gelişime açık olmaları olmuştur.

BDS uygulanan okullardaki idarecilere “BDS uygulamasının okulunuzdaki devamı konusunda düşünceleriniz nelerdir? Evet, devam etmesini istiyorum, çünkü...” sorusu sorularak yanıtlamaları istenmiştir. Aşağıda idarecilerin soruya verdikleri cevaplar tablo halinde özetlenmiş ve devamında yorumlanmıştır.

Tablo 42: BDS uygulamasını sürdürmek isteyen idarecilerin gerekçelerine ilişkin görüşler

Açık Uçlu Sorular	f
Eğitimde verimliliği, başarıyı ve öğrenmelerin kalıcılığını arttırması.	25
Öğretmenlerin şube sistemine nazaran derslik sisteminde sınıflarını daha çok benimsemeleri	11
Zengin görsel ve materyal kullanımıyla öğrenme öğretme ortamını monotonluktan kurtararak, hazır bulunuşluluğu sağlayıcı eğitim ortamı sunması	11
Dersliklerin öğretmenlerin motivasyonunu arttırması	7
Branşlar bazında okulun ihtiyaçlarını belirlemenin ve gidermenin kolaylaşması	4

Tablo 42’de de görüldüğü gibi araştırmaya katılan idarecilere BDS uygulamasının okulunuzdaki devamı konusunda düşünceleriniz nelerdir? Evet, devam etmesini istiyorum, çünkü...” sorusu yöneltilmiş bu doğrultuda idarecilerin büyük bir bölümünün uygulamanın devamından yana olduğu görülmüştür. Devam etmesini isteyen idarecilerin gerekçeleri arasında en fazla hemfikir oldukları görüş BDS’ nin eğitimde verimliliği, başarıyı ve öğrenmenin kalıcılığını arttırması şeklindedir. Öte yandan öğretmenlerin şube sistemine nazaran derslik sisteminde sınıflarını daha çok benimsemeleri idarecilerin BDS uygulamasının devamına dönük gerekçeleri arasında olduğu görülmüştür. Yine zengin görsel ve materyal kullanımıyla öğrenme öğretme ortamını monotonluktan kurtararak, hazır bulunuşluluğu sağlayıcı eğitim ortamı sunması BDS uygulamasının devamlılığına dönük idareci gerekçeleri arasında yerini almaktadır. Bunların yanında dersliklerin öğretmenlerin motivasyonunu arttırması idarecilerin BDS uygulamasını okullarında devam ettirme gerekçeleri olarak ifade edilmiştir. Son olarak ifade edilen idareci görüşü ise branşlar bazında okulun ihtiyaçlarını belirlemenin ve gidermenin kolaylaşması olmuştur.

Buradan hareketle idarecilerin, sınıfları ve eksiklikleri takipleri açısından işlerini kolaylaştırıcı olan BDS uygulamasının devamlılığında yana oldukları anlaşılmaktadır.

Araştırma kapsamında branş derslik sistemi uygulanan okullardaki idarecilere “BDS uygulamasının okulunuzdaki devamı konusunda düşünceleriniz nelerdir? Hayır, devam etmesini istemiyorum, çünkü...” sorusunu yanıtlaması istenmiştir. Aşağıda idarecilerin soruya verdikleri cevaplar tablo halinde özetlenmiş ve devamında yorumlanmıştır.

Tablo 43: BDS uygulamasını sürdürmek istemeyen idarecilerin gerekçelerine ilişkin görüşler

Açık Uçlu Sorular	f
Teneffüsteki öğrenci hareketliliğinin kargaşa ve gürültü oluşturması	6
Öğrenciye teneffüste dinlenme zamanı kalmaması	2
Öğrencilerin derslikleri benimsememeleri	2
Etkileşimli tahtaların branş dersliğinin yerini tutması	2
Öğretmenlerin dersliklerini benimsemeyerek dersliklerine gereken özeni göstermemesi	2

Tablo 43’de de görüldüğü gibi araştırmaya katılan idarecilere BDS uygulamasının okulunuzdaki devamı konusunda düşünceleriniz nelerdir? Hayır, devam etmesini istemiyorum, çünkü...” sorusu yöneltilmiş bu doğrultuda idarecilerin çok az bir kısmının devam etmesini istemediği görülmüştür. İdarecilerin BDS uygulamasını devam ettirmek istememe nedenleri arasında en fazla ifade ettikleri görüş teneffüsteki öğrenci hareketliliğinin kargaşa ve gürültü oluşturması olmuştur. Öte yandan öğrenciye teneffüste dinlenme zamanı kalmaması, öğrencilerin derslikleri benimsememeleri, etkileşimli tahtaların branş dersliğinin yerini tutması, öğretmenlerin dersliklerini benimsemeyerek dersliklerine gereken özeni göstermemeleri BDS uygulamasını devam ettirmek istemeyen idarecilerin gerekçeleri arasındadır.

Araştırma kapsamında BDS uygulanan okullardaki idarecilere “Branş dersliği uygulaması kapsamında Sosyal Bilgiler öğretmeninizden beklentileriniz nelerdir?” sorusu sorularak idarecilerin bu noktadaki görüşleri alınmak istenmiştir. Aşağıda idarecilerin soruya verdikleri cevaplar tablo halinde özetlenmiş ve devamında yorumlanmıştır.

Tablo 44: İdarecilerin BDS uygulaması kapsamında sosyal bilgiler öğretmenlerinden beklentilerine ilişkin görüşleri

Açık Uçlu Sorular	f
Öğretmenler dersliklerini branşlarına özgü şekilde, nitelikli ve görsel açıdan zengin, dinamik ve güncellenebilir şekilde dizayn etmeli	32
Öğretmenler dersliklerini benimsemeli, araç gereçlerin ve dersliğin kullanımı konusunda öğrencilere rehberlik ederek dersliğin amaca yönelik kullanımını sağlamalı	14
Öğretmenler mesleklerini severek, tarihini ve kültürünü özümsemiş iyi birer vatandaş ve başarılı öğrenciler yetiştirme gayretinde, idealist olmalı	13
Dersiyile ilgili materyallerini temin etmeye çalışmalı ve bu konuda idare ile işbirliği içerisinde olmalı	9
Ders materyallerinden ve sahip olduğu donanımdan yararlanarak öğrencilerin düzeyine uygun etkinliklerle derse aktif katılımını sağlayarak derse olan ilgiyi arttırmalı	8

Tablo 44’de de görüldüğü gibi araştırmaya katılan idarecilere “Branş dersliği uygulaması kapsamında Sosyal Bilgiler öğretmeninizden beklentileriniz nelerdir? sorusu yöneltilmiş bu kapsamda idarecilerin büyük çoğunluğu öğretmenlerin dersliklerini branşlarına özgü şekilde nitelikli ve görsel açıdan zengin dinamik ve güncellenebilir şekilde dizayn etmeleri görüşünü ifade etmişlerdir. Buradan hareketle idarecilerin geneli Sosyal bilgiler öğretmenlerinden sosyal bilgiler dersliği oluşturmalarını beklemektedirler diyebiliriz. İdareciler tarafından ifade edilen bir diğer görüş ise öğretmenlerin dersliğini benimseyerek araç gereçlerin ve dersliğin kullanımı konusunda öğrencilere rehberlik ederek dersliğin amaca yönelik kullanımını sağlamaları olmuştur. Yine idareciler sosyal bilgiler öğretmenlerinden BDS uygulaması kapsamında idealist mesleğini seven ve bu doğrultuda üst öğrenime başarılı öğrenciler yetiştiren, tarihini ve kültürünü özümsemiş iyi birer vatandaş yetiştirmelerini beklemektedirler. Bunların haricinde idarecilerin sosyal bilgiler öğretmenlerinden beklentileri arasında dersiyile ilgili materyallerini temin etmeye çalışmalı ve bu konuda idare ile işbirliği içerisinde olmalı ve ders materyallerinden ve sahip olduğu donanımdan yararlanarak öğrencilerin düzeyine uygun etkinliklerle derse aktif katılımı ve derse olan ilgiyi arttırmalı şeklinde görüşler de ifade edilmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulgularından hareketle ulaşılan sonuçlar açıklanmış; bu sonuçlar kuramsal çerçeve incelemesi sonucu erişilen kaynaklarla ilişkilendirilerek tartışılmıştır. Ayrıca bu bölüm içerisinde bulgu ve sonuçlardan yola çıkılarak öneriler sunulmuştur.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu tez çalışmasında sosyal bilgiler dersinde branş derslik sistemi uygulaması öğretmen, öğrenci ve idareci görüşlerine göre incelenmiştir. Araştırma kapsamında öğretmen, öğrenci ve idarecilerin genel anlamda sosyal bilgiler dersinde branş derslik sistemi uygulamasına karşı olumlu görüş ifade ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal Bilgiler dersinde branş derslik sistemi uygulamasını öğretmenlerin büyük çoğunluğu çok gerekli görmektedir. İdareci görüşleri de öğretmenlerin görüşlerini destekler niteliktedir. İdarecilerin birçoğu öğretmene branşına ait eğitim ortamı sunması bakımından BDS gerekli görürken bir kısmı ise dersin verimliliğini, dersi öğrenme ve kavrama yeteneğini ve beraberinde kalıcılığı arttırması açısından BDS uygulamasını gerekli görmüştür. Polat (2006), Sosyal Bilgiler öğretiminde öğretmenlerin kullandıkları yöntemlere ve karşılaştıkları problemlere ilişkin yaptığı çalışmada, sosyal bilgiler öğretmenleri, sosyal bilgiler dersliğinin okulda olmamasını bir sorun olarak değerlendirmiş ve öğretmenlerin eğitim öğretim açısından sosyal bilgiler dersliklerini gerekli buldukları sonucuna ulaşmıştır. Sönmez (2010) ise yaptığı çalışmada özel okulların ders araç-gereçleri bakımından sahip olduğu imkânların devlet okullarında da sağlanması ve içerisinde her çeşit harita araç ve gereçlerinin yer aldığı bir sosyal bilgiler sınıfının oluşturulmasının gerekliliğinden söz etmiştir.

Sosyal bilgiler branş derslikleri öğretmen ve idareciler tarafından, öğretmenlerin çalışma motivasyonlarını arttırması noktasında mesleki açıdan faydalı bulunmuştur. Öğretmenler, öğretme motivasyonlarını arttırma ve mesleki gelişimlerini teşvik etme noktasında sosyal bilgiler branş dersliklerini faydalı bulurken, idareciler de Sosyal bilgiler dersliklerini, öğretmene esnek, düzenlenebilir ve benimseyebileceği nitelikte çalışma ortamı sunması ve öğretmenin çalışma motivasyonunu arttırması bakımından faydalı bulunmuştur.

Sosyal bilgiler branş derslikleri eğitim öğretim sürecinde verimli ders işleme imkanı tanınması açısından öğretmen, öğrenci ve idareciler tarafından faydalı bulunmuştur. Öğretmenler verimli ders işleme imkanı tanıdığı için yararlı bulurken, idareciler de verimli ders işlemeye imkan tanınması açısından branş dersliğini gerekli görmüştür. Öğrenciler ise sosyal bilgiler dersini branş dersliklerinde daha verimli ve iyi işlediklerini ifade etmişlerdir. Erdoğan (2009), yapılandırmacı yaklaşıma göre tasarlanmış Sosyal Bilgiler sınıfına ilişkin öğrenci görüşlerini incelediği araştırmasında kendisi de derslik sisteminde eğitim veren bir öğretmen olarak BDS' nin çok yararlı olduğunu belirtmiş, dersin farklı sınıfta kendisine özgü araç-gereçlerle işlenmesinin dersin verimli bir ortamda anlatılmasını sağladığını savunmuştur.

Sosyal bilgiler branş derslikleri eğitim öğretim sürecinde ders için gerekli materyallere kolaylıkla ulaşım sağlanması açısından öğretmen, öğrenci ve idareciler tarafından faydalı bulunmuştur. Öğretmenler, ders ile ilgili görselleri öğrencilere kolayca gösterme ve öğrencilerin derse olan ilgisini artırma noktasında sosyal bilgiler branş dersliklerini faydalı bulmuşlardır. Ayrıca öğretmenlerin branş dersliğine ilişkin nitel görüşleri de bu bulguyu destekler niteliktedir. Öğretmenler nitel boyutta, ders için gerekli olan araç gereçlere anında ulaşabilme açısından branş dersliklerini olumlu değerlendirmişlerdir. Öğrenciler ise dersliğin öğretmenlere ilgili her türlü araç ve gereci rahatlıkla kullanımını sağlaması bakımından branş dersliğine ilişkin olumlu görüş belirtmişlerdir. İdareciler ise, öğretmenlerin derse olan hazırlığını kolaylaştırması ve ders sırasında istedikleri materyale (harita, küre vs.) anında ulaşabilmesi açısından olumlu görüş belirtmişlerdir. Öte yandan, idarecilerin bazıları ise öğretmenin derse hazırlığını kolaylaştırması ve istedikleri kaynaklara anında ulaşabilmelerini sağlaması bakımından BDS uygulamasını önemli görmüşlerdir.

Sosyal bilgiler branş derslikleri sağladığı imkan ve olanaklar açısından araç gereçlerin taşımadan kaynaklı yıpranmasının azalması noktasında öğretmen ve idareciler tarafından faydalı bulunmuştur. Öğretmenler araç gereçlerin taşımadan kaynaklı yıpranmasının azalması, dersliğini dizayn etmek için araştırmalar yapabilmesi, veli görüşmeleri ve öğrenci toplantılarını dersliğinde yapabilmesi noktasında sosyal bilgiler branş dersliklerini sağladığı imkan ve olanaklar açısından faydalı bulmuşlardır. Ayrıca araç gereçlerin taşımadan kaynaklı yıpranmanın azalması noktasında nitel öğretmen görüşleri de nicel bulguları desteklemektedir. İdareciler ise araç gereç taşıma zahmetini ortadan

kaldırarak zamandan tasarruf sağlaması ve araç gereçlerinin taşınmadan kaynaklı yıpranmasının önüne geçilmesi noktasında sosyal bilgiler branş dersliklerini yararlı bulmuşlardır.

Sosyal bilgiler dersliklerinin teknolojik donanımlarına ilişkin mevcut durum, öğretmenlerin birçoğunun bilgisayar ve akıllı tahta teknolojisine sahip olduğunu fakat internet bağlantısı, projeksiyon cihazı, yazıcı, hoparlör ve ses sistemi gibi teknolojik donanımlara sahip olmadığı sonucunu ortaya çıkarmıştır. Buradan hareketle öğretmenlerin teknolojik donanımlarının iyileştirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Sosyal bilgiler dersliklerinin sahip olduğu mevcut fiziki şartlar incelendiğinde öğretmenlerin, farklı oturma düzenleri uygulama noktasında farklı görüşlere sahip olduğu, bunun yanında dersliklerin bir çoğunun farklı oturma düzenlerine imkan tanıyacak genişlikte olduğu, dersliklerin genelinin tekli sıralardan oluşmadığı, çoğunluğunun boyasının temiz ve bakımlı olduğu, kısmen estetik açıdan göze hitap ettiği, çoğunda perde sıkıntısı olmadığı ve projeksiyonla ders işlemeye uygun nitelikte perdeler olduğu ve dersliklerde ısınma problemi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Toklu (1997), İzmir ili araştırmasında sosyal bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunların beş faktörde yoğunlaştığını bu faktörlerden birinin de fiziksel ortamdan kaynaklanan problem olduğunu ifade etmiştir. Akmeahmetoğlu (2014)'nin okulların fiziki donanımının (araç gereç, materyal, sosyal bilgiler sınıfı vb.) dersin verimli şekilde işlenmesi için yeterli olup olmadığını sorguladığı araştırmasında ulaştığı sonuçlar araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Araştırmada branş dersliğinin bulunduğu okullarda görev yapan öğretmenlerin, okullarını fiziki donanım açısından yeterli bulduğu; branş dersliğinin bulunmadığı okullarda görev yapan öğretmenlerin ise okullarını fiziki donanım açısından yetersiz bulduğu sonucuna ulaşmıştır.

Öğretmenlerin, sosyal bilgiler dersliklerinde istedikleri fiziksel ve donanımsal nitelikler incelendiğinde sınıflarının görsel olarak öğrencinin dikkatini ve ilgisini çekecek nitelikte yine öğrencilerin motivasyonunu arttıracak materyallerle donatılmış olmasını, fiziksel ve donanımsal olarak zenginleştirilmiş bir eğitim ortamı olmasını istedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Akşit (2011) yaptığı çalışmada Sosyal bilgiler sınıfının dersi verimli ve etkili bir şekilde işleyebilmeleri için yeterli ders araç ve gereçlerine sahip olmadığını belirtmişlerdir. Buradan hareketle BDS' nin verimli bir şekilde uygulanabilmesi için idarecilerin de ifade ettiği gibi MEB'e düşen görev ve sorumluluklar bulunmaktadır. Branş

derslik uygulamasının sağlıklı işleyebilmesi için gerekli alt yapı eksiklerinin, teknolojik donanımların ve branşa özgü materyallerin MEB tarafından temin edilmesi gerekmektedir.

Sosyal bilgiler dersliklerinin branşı temsil edebilirliği incelendiğinde, çoğunda alana özgü harita, küre, tarih şeridi gibi materyaller mevcut iken, alana özgü kitap ve dergilerden oluşan kütüphanelerin kısmen mevcut olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan çoğu sınıfın kapısının dersliğe uygun tasarlanmadığı ve yine branş dersliklerinin bir gereği olan öğrenci dolaplarının çoğu okulda bulunmadığı görülmektedir. Bu noktada idarecilerin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden beklentileri dersliklerini branşlarına özgü, nitelikli ve görsel açıdan dinamik ve güncellenebilir bir şekilde dizayn etmeleri olmuştur. İdareciler öğretmenlerin ihtiyaçları noktasında kendilerini sorumlu görürken MEB'e de BDS' nin verimli bir şekilde uygulanabilmesi için gerekli alt yapı eksiklerini, teknolojik donanımları ve branşa özgü materyalleri sağlaması şeklinde sorumluluklar yüklemişlerdir.

Sosyal bilgiler branş dersliklerinin çoğunlukla okul idaresinin katkısıyla oluşturulduğu, öte yandan öğrencilerin de dersliklerin oluşturulma sürecine katkı sağladığı fakat öğretmenlerin veli, çevre ilişkilerinin ve kendi imkânlarının bu noktada sınırlı katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. İdareciler kendilerine düşen görev ve sorumluluklar açısından sisteme gereken önemin verilmesini, öğretmenlerin ihtiyaçları doğrultusunda gerekli işbirliklerinin de yapılarak branş dersliklerinin materyal ve donanım eksikliklerinin tamamlanmasına yardımcı olunmasını görevleri olarak ifade etmişlerdir. Bu noktada branş dersliklerinin oluşturulma sürecinde idarecilerin görev ve sorumluluklarının bilincinde olduğu ve buradan hareketle dersliklerin oluşturulma sürecine katkı sağladıkları savunulabilir.

Sosyal bilgiler dersinde branş dersliği uygulamasına yönelik olumlu öğretmen görüşleri incelendiğinde öğretmenlerin, ders için gerekli araç-gerece anında ulaşmaları, taşıma zahmetinden kurtulmaları, araç gereçlerin yıpranmasının önlenmesi ve bunların sonucu olarak zamanı verimli kullanmaları olarak ifade edilmiştir. Alataş (2008) araştırmasında sınıfların eğitim araç gereçleri ile donatılması ve bu donanımların sınıflarda sabit olması gerekmekte olduğunu ifade etmiştir. Uzun (2007) ise yaptığı çalışmada okullarda sosyal bilgiler dersliklerinin ve sosyal bilgiler teknoloji sınıflarının yaygınlaştırılarak, tüm araç-gereç ve materyalleri, her an kullanıma hazır durumda tutmak gerektiğini ifade etmiştir. Göksel (2007) okullarda sosyal bilgiler dersliği kurulmasını ve haritaların ve araç gereçlerin dersliklerde, amacına uygun biçimde muhafaza edilmesi

gerektiğini savunmuştur. Sosyal Bilgiler branş dersliklerine yönelik olumlu öğrenci görüşleri incelendiğinde öğrenciler, Sosyal bilgiler dersliğindeki panoların ve görsel materyallerin dersi anlamalarına katkı sağladığını ifade etmişlerdir. Öğrenciler, Sosyal bilgiler dersliğinin sosyal bilgiler dersindeki başarıyı arttırdığını belirtmişlerdir. Akdağ ve Kaymakçı (2013)'nin Sosyal bilgiler dersliklerinin klasik dersliklere göre öğrencilerin sosyal bilgiler dersindeki başarıları üzerinde daha etkili olduğunu tespit ettikleri araştırma sonuçları öğrenci görüşlerini destekler niteliktedir. Öte yandan Erdoğan (2009) yaptığı araştırmada sosyal bilgiler dersinin BDS ile sosyal bilgiler sınıfında işlenmesinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilgileri üzerinde olumlu bir etki ortaya çıkardığı sonucuna ulaşmıştır. Öğrenciler Sosyal Bilgiler dersinin sosyal bilgiler branş dersliğinde işlenmesinden hoşlanmaktadırlar. Nitel boyutta ise öğrencilerin olumlu düşünceleri incelendiğinde, öğrencilerin birçoğu Sosyal Bilgiler dersliklerinin görsel açıdan ve teknolojik olarak eğitim-öğretime hazır temiz bir ortam sunması açısından olumlu görüş belirtmiştir. Öğrencilerin nicel ve nitel boyuttaki düşünceleri dersliklerin görsellik sunması bakımından birbirini destekler niteliktedir. BDS' nin Sosyal Bilgiler dersi için olumlu ve faydalı yönlerine ilişkin idareci görüşleri genel anlamda birbirlerine benzer ve destekleyici niteliktedir. Araştırmaya katılan idarecilerin yarısından fazlasının birleştiği olumlu görüş, Sosyal bilgiler branş dersliklerinin öğrencilerin ilgi ve motivasyonlarını uyarıcı görsellikte, zengin öğrenme materyali ve ortamı sunarak kalıcı öğrenme sağlama noktasında olmuştur.

Sosyal bilgiler dersinde branş dersliği uygulamasına yönelik olumsuz görüşler incelendiğinde ise öğretmenlerin, öğrencilerin ve idarecilerin çoğunluğu sosyal bilgiler branş dersliği uygulamasının olumsuz bir yanı olmadığını ifade etmişlerdir. Olumsuz görüş ifade eden öğretmenlerin görüşleri daha çok öğrenciye dönük olup, en fazla sınıf değiştirmenin öğrenciler için yorucu olduğunu ifade etmişlerdir.. Sınıf değiştirirken yaşanan kargaşa öğrencilerin derslik kullanımı sırasında yaşadığı en büyük sıkıntı olmuştur. Öğrencilerin ifade ettiği bu sıkıntıları öğretmenler ve idareciler de ifade ederek bu boyutta birbirlerini destekleyici yorumlarda bulunmuşlardır. Öğrenciler nitel boyutta sınıf değişikliği sırasında yaşanan hareketliliğin yorgunluk oluşturmasını ve sınıf değişikliği sırasında oluşan kargaşayı olumsuz görüş olarak ifade ederek nicel verileri destekleyici nitelikte görüş belirtmişlerdir.

Akşit (2011) yaptığı araştırmada bazı öğretmenlerin ders dersliği uygulamasını desteklerken, bazı öğretmenlerin de ders dersliği uygulamasının temizlik ve disiplin

sorunlarına neden olduğu için vazgeçilmesi gerektiği görüşüne sahip olduğunu ifade etmiştir. BDS' nin gerekliliğine dair idareci görüşleri incelendiğinde idarecilerin bir çoğu öğretmene branşı açısından gerekli olan eğitim ortamı düzenlemesini sağlaması bakımından branş derslik sistemini gerekli görürken bir kısmı ise dersin verimliliğini, dersi öğrenme ve kavrama yeteneğini ve beraberinde kalıcılığı arttırması bakımından BDS uygulamasını gerekli görmüştür. Öğretmenler de bu noktada branş dersliklerinin çok gerekli olduğunu ifade etmişlerdir. BDS' nin önemine dair idareci görüşleri incelendiğinde, idarecilerin büyük bir bölümünün öğrenci ilgisinin, hazır bulunuşluluğunun ve motivasyonunun kolaylıkla sağlanması düşüncesinde birleştiği görülmüştür.

BDS' nin verimli bir şekilde uygulanabilmesi için MEB'e düşen görev ve sorumluluklar açısından idareci görüşleri incelendiğinde, idarecilerin büyük bir çoğunluğunun birleştiği ortak görüş, branş derslik uygulamasının sağlıklı işleyebilmesi için bakanlığın gerekli alt yapı eksiklerini gidermesi ve teknolojik donanımları ve branşa özgü materyalleri sağlaması şeklinde ifade edilmiştir. BDS' nin verimli bir şekilde uygulanabilmesi için okul yöneticilerine düşen görev ve sorumluluklar açısından idareci görüşleri incelendiğinde, idarecilerin büyük bir bölümü, sisteme gereken önemin verilmesini, öğretmenlerin ihtiyaçları doğrultusunda gerekli işbirliklerinin de yapılarak branş dersliklerinin materyal ve donanım eksikliklerinin tamamlanmasına yardımcı olunmasını görevleri olarak ifade etmişlerdir. BDS' nin verimli bir şekilde uygulanabilmesi için öğretmenlere düşen görev ve sorumluluklar açısından idareci görüşleri incelendiğinde, idarecilerin büyük bir bölümü, öğretmenlerin görsel materyaller bakımından zengin ve güncellenebilir şekilde branşlarına yönelik sınıflarını düzenlemesini ifade etmişlerdir.

BDS uygulamasının okuldaki devamı konusunda idareci görüşleri incelendiğinde, idarecilerin büyük bir bölümünün uygulamanın devamından yana olduğu görülmüştür. Devam etmesini isteyen idarecilerin gerekçeleri arasında en fazla hemfikir oldukları görüş BDS' nin eğitimde verimliliği, başarıyı ve öğrenmenin kalıcılığını arttırması şeklindedir. Kurtkaya (2010) yaptığı çalışmada idarecilerin çoğunluğunun okullarda materyallerle donatılmış coğrafya sınıflarının öğrenci başarıları üzerinde etkili olacağına inandıklarını ifade etmiştir. İdarecilerin BDS uygulamasını devam ettirmek istememe nedenleri arasında en fazla ifade ettikleri görüş ise teneffüsteki öğrenci hareketliliğinin kargaşa ve gürültü oluşturması olmuştur. Bu görüş öğretmen ve öğrencilerin branş derslik uygulamasına dönük olumsuz görüşleri arasında da yer almaktadır.

Branş dersliği uygulaması kapsamında idarecilerin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden beklentilerine ait görüşler incelendiğinde, idarecilerin büyük çoğunluğu öğretmenlerin dersliklerini branşlarına özgü şekilde nitelikli ve görsel açıdan zengin dinamik ve modüler şekilde dizayn etmeleri görüşünü ifade etmişlerdir. Polat (2006) araştırmasında Sosyal Bilgiler sınıfının sadece sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmeninden ibaret olmadığını, bir Sosyal Bilgiler laboratuvarı gibi donatılması gerektiğini ya da her okulda Sosyal Bilgiler laboratuvarı oluşturulması önerisinde bulunmuş, buradan hareketle dersliklerin branşa özgü nitelikte laboratuvar gibi dizayn edilmesine vurgu yapmıştır.

5.2. Öneriler

5.2.1. Bulgular ve Sonuçlara Yönelik Öneriler

- Sosyal Bilgiler dersliklerinin araç gereç, materyal ve teknolojik donanımla ilgili eksiklikleri giderilmelidir.
- Uygulama öğretmen, öğrenci ve idarecilerce yararlı bulunduğu için yaygınlaştırılmalıdır.
- Öğretmenler sosyal bilgiler dersliklerini branşlarına özgü şekilde dizayn etmeli ve idareciler de gerekli desteği bu konuda sağlamalıdır.
- Branş derslik sisteminin verimli bir şekilde uygulanabilmesi için MEB, dersliklerdeki eksikliklerin giderilmesi ve branş dersliklerinin standardını belirleme noktasında gerekli adımları atmalıdır.
- Öğrencilerin sınıf değişikliği sırasında yorulmalarını en aza indirmek için öğrenci dolaplarının temini konusunda uygulamaya geçen ya da geçmek isteyen okullara destek sağlanmalıdır.
- Öğrencilerin sınıf değişikliği sırasında yaşadıkları kargaşayı en aza indirmek için ders program ve planlamaları dikkatli yapılmalı tenffüs süreleri iyi ayarlanmalıdır.
- Öğretmen ve idarecilere branş derslik uygulaması ile ilgili hizmet içi eğitim verilerek ilgili aksaklıkların en aza indirgenmesi sağlanmalıdır.

5.2.2. Gelecekte Yapılacak Yeni Çalışmalara Yönelik Öneriler

- Branş Derslik uygulaması kapsamında alan yazında az sayıda araştırma bulunmaktadır. Buradan hareketle uygulama farklı branşlar bazında incelenerek yüksek lisans ve doktora düzeyinde çalışılabilir.
- Sosyal Bilgiler dersliği yada branş dersliği standardı olmadığı için derslik tasarımılamaya dönük araştırmalar yapılabilir.

- Sınıf değişikliği sırasında yaşanan olumsuzluklara ilişkin çözüm önerileri geliştirecek akademik çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akbaşlı, S. (2014). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi. (Ed. R. Turan, A. M. Sünbül, H. Akdağ). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar- 1*(2. Baskı). 43-84. Ankara: Pegem Yayınları.
- Akdağ, H. (2014). Sosyal Bilgilerin Tanımı, Amacı, Önemi ve Türkiye'deki Yeri. (Ed. R. Turan, A. M. Sünbül, H. Akdağ). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar- 1*(2. Baskı). 1-24. Ankara: Pegem Yayınları.
- Akdağ, H., Kaymakçı, S. (2013). Sosyal Bilgiler Laboratuvarlarının (Sınıflarının) Sosyal Bilgiler Öğretiminde Etkililiği Üzerine Bir Çalışma. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 12(1), 164-177.
- Akhan, E.N. (2013). Sosyal Bilgilerde Ekonominin Yeri ve Önemi. (Ed. R. Turan, K. Ulusoy). *Sosyal Bilgilerin Temelleri* (3.Baskı). 390-405. Ankara: Pegem Yayınları.
- Akmehmetoğlu, H. (2014). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlar*. Yüksek Lisans Tezi. Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Akpınar, M. (2009). Sosyal Bilim Disiplinleri. (Ed. A.S. Bilgili). *Sosyal Bilgilerin Temelleri* (2. Baskı). 97-109. Ankara: Pegem Yayınları.
- Akpınar, M., Kaymakçı, S. (2012). Ülkemizde Sosyal Bilgiler Öğretiminin Genel Amaçlarına Karşılaştırmalı Bir Bakış. *Kastamonu Eğitim Dergisi* 20 (2), 605-626.
- Akşit, İ. (2011). *İlköğretimde Görev Yapan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlar*. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Alataş, F. (2008). *İlköğretim Programında 4. ve 5.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Alkan, C. (1979). *Eğitim ortamları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No:85
- Alkan, C. (2011). *Eğitim teknolojisi*. (8. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Alkış, S. (2014). Sosyal Bilgilerde Kavram Öğretimi. (Ed. M. Safran). *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (3.Baskı). 70-89. Ankara: Pegem Yayınları.
- Ata, B.(2012). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı. (Ed. C. Öztürk). *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (3.Baskı). 33-47. Ankara: Pegem Yayınları.

- Aysal, A. (2012). *İlköğretim 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Yönteminin Akademik Başarıya Etkisi*.Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Aziz, A. (2011). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri*. (Geliştirilmiş 6.Baskı). Ankara: Nobel Yayınları
- Bahar, İ.H. (2011). *Sosyoloji* (4.Baskı). İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Barth, J. L., Demirtaş, A. (1997).*İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi*. YÖK/ Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi. Ankara.
- Bilgili, S.A. (2009). Geçmişten Günümüze Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler. (Ed. A.S. Bilgili). *Sosyal Bilgilerin Temelleri* (2. Baskı). 1-34. Ankara: Pegem Yayınları.
- Büyüköztürk,Ş., Kılıç Çakmak,E. ,Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (15. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Creswell, J.W. (2014). *Research design : Qualitative, Quantitative, And Mixed Methods Approaches*. Thousand Oaks: Sage.
- Çapa,M. (2009). Sosyal Bilgiler Programlarında Sosyal Bilimlerin Yeri. (Ed. A.S. Bilgili). *Sosyal Bilgilerin Temelleri* (2. Baskı). 158-161. Ankara: Pegem Yayınları.
- Çapa,M. (2009). Sosyal Bilim Disiplinleri. (Ed. A.S. Bilgili). *Sosyal Bilgilerin Temelleri* (2. Baskı). 121-139. Ankara: Pegem Yayınları.
- Çelikkaya,T. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Araç-Gereç ve Materyal Kullanımının Önemi. (Ed. R. Sever, E. Koçoğlu). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Eğitim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*. 39-68. Ankara: Pegem Yayınları.
- Çınar, C., Çizmeci, F., Akdemir, Z. (2007). 8 yıllık -temel eğitim okullarında müfredatın getirdiği mekan standartlarının İstanbul okulları üzerinden analizi, *Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Elektronik Dergisi*, 2 (4) ,188-203.
- Çiçek, R. (2009). Sosyal Bilgiler Programlarında Sosyal Bilimlerin Yeri. (Ed. A.S. Bilgili). *Sosyal Bilgilerin Temelleri* (2. Baskı). 153-154. Ankara: Pegem Yayınları.
- Çiçek, R. (2009). Sosyal Bilim Disiplinleri (Ed. A.S. Bilgili). *Sosyal Bilgilerin Temelleri* (2. Baskı). 80-96. Ankara: Pegem Yayınları.
- Çilenti, K. (1979). *Eğitim Teknolojisi*. Ankara: Gül Yayınevi.
- Demirci, A. (2008). Coğrafya Öğretiminde Laboratuvar Çalışmaları. (Ed. A, Demirci., R, Ö.) *Coğrafya Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar*. (57-76). İstanbul: Aktif Yayınevi.
- Doğanay, A. (2008). Çağdaş sosyal bilgiler anlayışı ışığında yeni sosyal bilgiler programının değerlendirilmesi, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17 (2), 77-96.

- Duman, H. (2011). *Sosyal Bilgiler Eğitiminde Harita Kullanımı ve Harita Kullanımı Konusunda Öğretmen Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Duran, H. (2013). Sosyal Bilgilerde Sosyolojinin Yeri ve Önemi. (Ed. R. Turan, K. Ulusoy). *Sosyal Bilgilerin Temelleri* (3. Baskı). 174-191. Ankara: Pegem Yayınları.
- Dursun, F. (2006). Öğretim sürecinde araç kullanımı. *İlk Öğretmen Dergisi*, 1(1), 8.
- Dündar, E. (2010). *Coğrafya Öğretiminde Laboratuvar Çalışmalarının Öğrenci Başarısı Üzerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erden, M. (Tarihsiz). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Alkım Yayınevi.
- Erdoğan, M. (2009). *Yapılandırmacı Yaklaşımına Göre Tasarlanmış Sosyal Bilgiler Sınıfına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ersöz, Y. (2012). *İlköğretim İkinci Kademe Branş Derslik Sistemi Uygulamasına İlişkin İdareci, Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Ertek, T. (2006). *Temel Ekonomi*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Fichter, J. (2004). *Sosyoloji Nedir?* (7. Baskı). (N. Çelebi, Çev.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Göksel, O. (2007). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Harita ve Grafik Kullanımının Eğitimi Destekleme Düzeyi*. Yüksek Lisans Tezi. Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Gürler, Z.A. (2013). *Genel Ekonomi* (4. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- İbret, Ü., Bayraktar, M., Kocaman, H. (2011). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Branş Dersliği Uygulamasına İlişkin Görüşleri. *Journal Of Educational And Instructional Studies In The World* 1(1), 124-132.
- Kabapınar, Y. (2012). *Kuramdan Uygulamaya Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (Genişletilmiş 3.Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*. (11.Baskı). Ankara: Bilim Yayıncılık.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (25. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Kaya, B. (2013). Sosyal Bilgilerde Psikolojinin Yeri ve Önemi. (Ed. R. Turan, K. Ulusoy). *Sosyal Bilgilerin Temelleri* (3. Baskı). 194-203. Ankara: Pegem Yayınları.
- Kaya, E. (2012). Sosyal bilgiler öğretiminde “Sosyal Bilgiler Dersliği” kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*. 12(2),999-1021.

- Keçe,M.,Merey, Z. (2011). İlköğretim sosyal bilgiler kazanımlarının sosyal bilimler disiplinlerine ve disiplinlerarası anlayışa uygunluğunun belirlenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.8(1), 110-139.
- Koçak, K. (1998). *Cumhuriyetten Günümüze Tarih Anlayışı ve Ortaöğretim Kurumlarında Tarih Öğretimi*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Köstüklü, N. (1999). *Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi*. (2. Baskı). Konya: Günay Ofset.
- Kurtkaya, S. (2010). *Ortaöğretim Coğrafya Eğitiminde Materyal Kullanımı ve Coğrafya Sınıflarının Gerekliği*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Maxwell, J. A. (1996). *Qualitative research design: An interpretative approach*. Thousand Oaks, CA: Sage
- MEB. (2005a). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. ve 7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu* (Taslak Basım). Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Meydan, A. (2013). Sosyal Bilgilerde Coğrafyanın Yeri ve Önemi. (Ed. R. Turan, K. Ulusoy). *Sosyal Bilgilerin Temelleri* (3. Baskı). 158-170. Ankara: Pegem Yayınları.
- Moffat, P. M. (1957). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. İstanbul: Maarif Basımevi. National Council for Social Studies. (2004). National Standards for Social Studies Teachers. (6.printing), NCSS.
- Özan Boydak, M. (2014). Temel Kavramlar. (Ed. M. Taşpınar). *Eğitim Bilimine Giriş*.(6. Baskı). 1-25. Ankara: Edge Akademi Yayıncılık.
- Özbudun, S., Şafak, B., Altuntek, S. (2006). *Antropoloji: Kuram, Kuramcılar* (2. Baskı). Ankara: Dipnot Yayınları.
- Özdemir, M.S. (2014). Sosyal Bilgiler Öğretimi Programı ve Değerlendirilmesi. (Ed. M. Safran). *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (3.Baskı). 18-45. Ankara: Pegem Yayınları
- Öztürk, C. (2012). Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış. (Ed. C. Öztürk). *Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaş Eğitimi* (3. Baskı). 1-31. Ankara: Pegem Yayınları
- Öztürk, C., Otluoğlu, R. (2011). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller (4.Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Öztürk, Zayimoğlu, F. (2011). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin ve Öğretmen Adaylarının İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Öğrenme Alanlarına İlişkin Özyeterlik Düzeylerinin İncelenmesi*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özür Karakaş, C. (?). Coğrafya Eğitiminde Branş Derslikleri. *Uluslar Arası Sosyal Bilimler Dergisi* 1(1), 19-30.

- Parker, W. (2011). *Social Studies in Elementary Education*. 14/e. Pearson Education Canada.
- Polat, (2006). *İlköğretim 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretiminde Öğretmenlerin Kullandıkları Yöntemler ve Karşılaştıkları Sorunlar*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Enstitüsü, Ankara.
- Saran, Nephan. (1995). *Antropoloji*. Ankara: İnkılap Yayınevi.
- Sarı, İ. (2014). Sosyal Bilgiler Derslerinde Zaman Becerileri. (Ed. R. Turan, A. M. Sünbül, H. Akdağ). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar- 1*(2. Baskı). 129-145. Ankara: Pegem Yayınları.
- Savage, T.V. ve Armstrong, David, G. (2008). *Effective teaching in elementary social studies*, 6/e. Prentice Hallpearson.
- Sharma, T.C. (2007). *Modern Methods of Teaching Social Studies*. New Delhi: SarupandSons.
- Soylu, M. (1986). *Öğretim Dalı Dersliği Yönteminin Ortaöğretim Kuruluşlarında Uygulanması ve Sınıf Dersliği Yöntemi İle Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sönmez, Ö. F. (2010). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretiminde Harita Becerileri*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sönmez, V. (2010). *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*. (6.Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şimşek, N.(2002). *Derste Eğitim Teknolojisi Kullanımı*.(2. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Tarman, B. (2011). Sosyal Bilgiler Eğitiminde Sosyal Bilgiler Laboratuvarlarının Yeri ve Önemi. (Ed. R. Turan, A.M. Sünbül, H. Akdağ). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar-II*.142-143. Ankara: Pegem Yayınları.
- Tay, B. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretiminin Dünü Bugünü ve Yarını. (Ed. R. Turan, K. Ulusoy). *Sosyal Bilgilerin Temelleri* (3. Baskı). 2-16. Ankara: Pegem Yayınları.
- Topoğlu, E. (Ed.). (2011) *Ekonomi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Toklu, S. (1997). *Öğretmen Algısına Göre İlkokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaşılan Sorunlar Üzerine Araştırma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Turan, R., Ulusoy, K. (2013). Sosyal Bilgilerde Tarihin Yeri ve Önemi.(Ed. R. Turan, K. Ulusoy). *Sosyal Bilgilerin Temelleri* (3. Baskı). 138-153. Ankara: Pegem Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (2013). *Türkçe Sözlük*. [<http://tdk.gov.tr>] web adresinden 02 Haziran 2014 tarihinde indirildi.

- Ulusoy, K. (2014). Yenilenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Tarih Öğretimi (Ed. R. Turan, A. M. Sünbül, H. Akdağ). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar- 1*(2. Baskı). 299-321. Ankara: Pegem Yayınları.
- Uzun, A. (2007). *2005-2006 Öğretim Yılında Uygulanmaya Başlanan Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Hakkında Öğretmen Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Variş, F. (1988). *Eğitimde Program Geliştirme Teori ve Teknikler*. (4.Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No:157.
- Yel, S. (2012). Kavram Geliştirme ve Öğretimi. (Ed. C. Öztürk). *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (3.Baskı). 111-143. Ankara: Pegem Yayınları.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2003). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2008). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, M. (2009). Sosyal Bilgiler Programlarında Sosyal Bilimlerin Yeri. (Ed. A. S. Bilgili). *Sosyal Bilgilerin Temelleri* (2. Baskı).151-152. Ankara: Pegem Yayınları.
- Zeybek, İ.H. (2009). Sosyal Bilgiler Programlarında Sosyal Bilimlerin Yeri. (Ed. A.S.Bilgili). *Sosyal Bilgilerin Temelleri* (2. Baskı).156-157. Ankara: Pegem Yayınları.

EK-1:Sosyal Bilgiler Dersi Branş Derslik Sistemi Öğretmen Ölçeği
(3 sayfa)

SOSYAL BİLGİLER DERSİ BRANŞ DERSLİK SİSTEMİ
DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

Değerli Öğretmenim,

Bu ölçek okulunuzda uygulanmakta olan Branş Derslik Sistemi hakkındaki görüşlerinizi almak üzere hazırlanmıştır. Ölçek sonuçları, sadece bilimsel amaçla kullanılacaktır. Bu nedenle, anket formuna isminizi yazmanız gerekmemektedir. Maddelerle ilgili görüşlerinizi belirtmeniz yeterlidir. Lütfen, ifadeleri dikkatle okuyup, gerçek görüşlerinizi belirtiniz. Değerli katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Kısaca Branş Derslik Sistemi Nedir?

Geleneksel sistemde öğrencilerin sabit bir sınıfı vardır, öğretmenler ders çizelgelerine göre her saat farklı bir sınıfa giderler. Branş derslik sisteminde ise, öğretmenin sabit bir dersliği vardır (Sosyal bilgiler dersliği, matematik dersliği, Türkçe dersliği vs.) ve derslikler ilgili dersin materyalleri, araç gereçleri ile donatılmıştır. Ders çizelgesine göre öğrenciler öğretmenin dersliğine giderler. Bu sistem, derslik sistemi, kabinet sistemi ya da mobil sınıf adıyla da bilinmektedir.

BÖLÜM I

KİŞİSEL BİLGİLER

1. Cinsiyet: Kadın () Erkek ()

2. Atamaya esas branşınız:

3. Mesleki kıdem/ Yıl:

4. Branş derslik sistemini Sosyal Bilgiler dersi için ne kadar gerekli buluyorsunuz?

Çok gerekli () Gerekli () Ortadayım () Gereksiz () Çok Gereksiz

BÖLÜM II

SOSYAL BİLGİLER DERSİ BRANŞ DERSLİK SİSTEMİ DERECELENDİRME ÖLÇEĞİ

İFADELER	Katılıyorum	Ortadayım	Katılmıyorum
1.Sosyal bilgiler dersinde uyguladığım branş derslik sistemini yararlı buluyorum.			
2.Sosyal bilgiler dersinde uyguladığım branş derslik sistemi öğretme motivasyonumu artırır.			
3.Sosyal bilgiler dersinde uyguladığım branş derslik sistemi monotonluğu engeller.			
4. Sosyal bilgiler dersinde uyguladığım branş derslik sistemi öğrencinin derse ilgisini artırır.			
5. Sosyal bilgiler dersinde uyguladığım branş derslik sistemi kendimi mesleki olarak geliştirme konusunda beni teşvik eder.			
6. Sosyal bilgiler dersinde uyguladığım branş derslik sistemi sayesinde, ders için gerekli görselleri öğrencilerime kolaylıkla gösteririm.			
7.Okulda kendime ait dersliğimin olması okula olan bağlılığımı ve okulda geçirdiğim zamanı artırır.			
8.Dersliğimde branşım ile ilgili araç-gereç ve görsel dokümanlar yeterlidir (poster, resim, tablo vb.)			
9.Dersliğimi daha iyi dizayn etmek için araştırmalar yaparım.			
10. Sosyal bilgiler dersinde uyguladığım branş derslik sistemi sayesinde sınıf içi disiplin problemleri azaldı.			
11. Sosyal bilgiler dersinde uyguladığım branş derslik sistemi sayesinde araç ve gereçlerin taşınmadan kaynaklanan yıpranması azaldı.			
12.Sosyal bilgiler dersinde branş derslik sisteminin uygulanmasını istemiyorum.			
13.Sosyal bilgiler dersine ait öğrenci çalışmalarını ve projelerini dersliğimde sergilerim.			
14. Sosyal bilgiler dersliğimde farklı oturma düzenleri (U tipi, yarım daire gibi.) uygulamam.			
15.Veli görüşmelerimi ve bazı öğrenci toplantılarımı dersliğimde yaparım.			
16. Sosyal bilgiler dersinde branş derslik sistemiyle daha verimli ders işlerim.			
17.Branş derslik sistemi öğretmenler arası iletişimi azaltır.			
18.Sosyal bilgiler dersinde uyguladığım branşderslik sistemi sayesinde öğrencilerle iletişimim ve etkileşimim arttı.			
19. Dersliğim öğrenciler tarafından benimsenip, korunur.			
20.Sosyal bilgiler dersinde uyguladığım branş derslik sistemi öğrenci başarısını ve motivasyonunu artırır.			
21. Sosyal bilgiler dersliğim öğrenci merkezli yaklaşımları etkili şekilde uygulamama imkân tanıyor.			

22. Branş derslik sisteminin kendi branşım için uygun olduğunu düşünmüyorum.			
23.Gerektiğinde dersliğimin ihtiyaçlarını okul idaresine gitmeden kendim karşılarım.			
24. Sosyal bilgiler dersliğimin teknolojik donanımı yeterlidir.			
25.Sosyal bilgiler dersliği eğitim programının oluşturduğu zaman sıkıntısını aşmamda katkı sağlar.			
26. Öğrenciler, sosyal bilgiler branş dersliği sayesinde sosyal bilgiler dersine karşı olumlu bakış açısı geliştirdi.			

Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplandırınız.

1. Sosyal bilgiler dersinde uygulanan branş derslik sisteminin size göre olumlu yanları nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Sosyal bilgiler dersinde uygulanan branş derslik sisteminin size göre olumsuz yanları nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Branş dersliğinizin fiziksel ve donanımsal olarak hangi niteliklere sahip olmasını isterdiniz?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

EK-2:Sosyal Bilgiler Dersi Branş Dersliği Gözlem Formu (1 sayfa)

Değerli ğretmenim,

Bu gözlem formu okullarda özellikle Sosyal Bilgiler dersinde uygulanmakta olan Branş Derslik Sistemi hakkındaki genel algıyı, anlayışı ve standardı belirleyebilmek adına oluşturulmuştur. ğretmenlerimizin alanlarına özgü olarak kullandıkları dersliklerinin niteliklerini belirlemek ve "Sosyal Bilgiler dersliğinin nitelikleri nasıl olmalıdır? sorusunun cevabını sizlerin değerli katkıları ile tespit etmek istiyorum. Desteğiniz için teşekkür ederim.

SOSYAL BİLGİLER DERSİ BRANŞ DERSLİĞİ GÖZLEM FORMU

İFADELER	Evet	Kismen	Hayır
1.Sosyal bilgiler dersliğinde çalışır durumda bilgisayar bulunur.			
2. Sosyal bilgiler dersliğinde internet bağlantısı mevcuttur.			
3. Sosyal bilgiler dersliğinde çalışır durumda projeksiyon cihazı vardır.			
4. Sosyal bilgiler dersliğinde çalışır durumda akıllı tahta bulunur.			
5. Sosyal bilgiler dersliğinde çalışır durumda yazıcı bulunur.			
6. Sosyal bilgiler dersliğinde çalışır durumda hoparlör ya da ses sistemi bulunur.			
7. Sosyal bilgiler dersliği farklı oturma düzenleri (U tipi, yarım daire vs.) uygulanmaktadır.			
8. Sosyal bilgiler dersliği farklı oturma düzenleri (U tipi, yarım daire vs.) için yeterli genişliğe sahiptir.			
9. Sosyal bilgiler dersliğinin sıraları tekli sıralardan oluşur.			
10. Sosyal bilgiler dersliğinde alana özgü harita, küre, tarih şeridi gibi materyaller mevcuttur.			
11. Sosyal bilgiler dersliğinin boyası temiz ve bakımlıdır.			
12.Sosyal bilgiler dersliğinde sosyal bilgiler dersine özgü kitap ve dergilerden oluşan kütüphane mevcuttur.			
13. Sosyal bilgiler dersliğinin kapısı dersime uygun şekilde dizayn edilmiş, tasarlanmıştır.			
14. Sosyal bilgiler dersliği estetik açıdan göze hitap eder.			
15. Sosyal bilgiler dersliğinde perde bulunur.			
16. Sosyal bilgiler dersliğinin perdesi projeksiyonla ders işlemeye uygundur.			
17. Sosyal bilgiler dersliğinde ısınma problemi yoktur.			
18. Sosyal bilgiler dersliğini oluştururken öğrenciler katkı sağlamıştır			
19. Sosyal bilgiler dersliğini oluştururken okul idaresi katkı sağlamıştır.			
20. Sosyal bilgiler dersliğini oluştururken evre ve veli ilişkilerim katkı sağlamıştır.			
21. Sosyal bilgiler dersliğini kendi imkânlarım ve çabalarım ile oluşturdum.			
22. Sosyal bilgiler derslik uygulaması kapsamında öğrencilerin teneffüslerde çanta taşımamaları için, kendilerine ait dolapları bulunur.			

EK-3:Sosyal Bilgiler Dersi Branş Derslik Sistemi Öğrenci Ölçeği
(3 sayfa)

SOSYAL BİLGİLER DERSİ BRANŞ DERSLİK SİSTEMİ UYGULAMASI
DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

Sevgili Öğrenciler,

Elinizdeki ölçek okulunuzda uygulanmakta olan Branş Derslik Sistemi hakkındaki görüşlerinizi almak için hazırlanmıştır. Ölçek sonuçlarından elde edilen veriler bilimsel bir çalışmada kullanılacaktır. Bu nedenle, isminizi yazmanız gerekmektedir. Sizden beklenen bütün maddeleri içtenlikle yanıtlamanızdır. Değerli katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

KISACA BRANŞ DERSLİK SİSTEMİ NEDİR?

Geleneksel sistemde öğrencilerin sabit bir sınıfı vardır, öğretmenler ders çizelgelerine göre her saat farklı bir sınıfa giderler. Branş derslik sisteminde ise, öğretmenin sabit bir dersliği vardır (Sosyal bilgiler dersliği, matematik dersliği, Türkçe dersliği vs.), ders çizelgesine göre öğrenciler öğretmenin dersliğine giderler. Bu sistem, derslik sistemi, kabinet sistemi ya da mobil sınıf adıyla da bilinmektedir.

BÖLÜM I

KİŞİSEL BİLGİLER

1. Okul Adı:

2. Kaçınıcı Sınıftasınız? 5 () 6 () 7 () 8 ()

3. Cinsiyetiniz? Kız () Erkek ()

BÖLÜM II

SOSYAL BİLGİLER DERSİ BRANŞ DERSLİK SİSTEMİ UYGULAMASI DERECELENDİRME ÖLÇEĞİ

İFADELER	Katılıyorum	Ortadayım	Katılmıyorum
1.Sosyal bilgiler dersinin sosyal bilgiler sınıfında işlenmesinden hoşlanıyorum.			
2.Sosyal bilgiler dersi için sınıf değiştirmek beni yoruyor.			
3.Sosyal bilgiler dersliğindeki eğitim araçları ve materyaller ilgimi çekiyor.			
4.Sosyal bilgiler dersliğindeki panolar ve görsel materyaller bu dersi daha iyi anlamama katkı sağlıyor.			
5.Sosyal bilgiler dersliği, öğretmenime daha kolay ulaşabilmeme katkı sağlıyor.			
6. Sosyal bilgiler dersliği sayesinde öğretmenimiz dersimizle ilgili her türlü araç ve gereci rahatlıkla kullanabilir.			
7.Sosyal bilgiler dersliği sosyal bilgiler dersine olan ilgimi arttırıyor.			
8.Sosyal bilgiler dersliği sosyal bilgiler dersindeki başarıyı arttırıyor.			
9.Sosyal bilgiler dersliğinde ders işlemek dersi verimli geçirmemizi sağlıyor.			
10.Ders zili çaldığında gideceğimiz derslik kilitli ise sıkıntı yaşıyoruz.			
11.Sosyal bilgiler dersinde branş derslik sistemi uygulanmasını istemiyorum.			
12.Sosyal bilgiler dersinde yaptığımız çalışmalarımız ve projelerimiz dersliğimizde sergilenir.			
13. Sınıf değiştirirken sürekli kargaşa yaşanıyor.			
14. Derslik kilitli olduğunda ders çalışabileceğimiz alanlar olmalıdır.			
15. Bütün derslerimi tek bir sınıfta işlemek istiyorum.			

1.Sosyal bilgiler dersibrans dersliği uygulaması hakkındaki olumlu düşüncelerinizi, sevdiğiniz yönlerini yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2.Sosyal bilgiler dersibrans dersliği uygulaması hakkındaki olumsuz düşüncelerinizi, sevmediğiniz yönlerini yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

EK-4:Sosyal Bilgiler Dersi Branş Derslik Sistemi İdareciler İçin Açık Uçlu Anket Formu (2 sayfa)

SOSYAL BİLGİLER DERSİ BRANŞ DERSLİK SİSTEMİ UYGULAMASI İDARECİ GÖRÜŞLERİ

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Değerli yöneticiler,

Bu görüşme formu okulunuzda uygulanmakta olan Branş Derslik Sistemi hakkındaki görüşlerinizi almak üzere hazırlanmıştır. Araştırma sonuçları, sadece bilimsel amaçla kullanılacaktır. Bu nedenle, görüşme formuna isminizi yazmanız gerekmemektedir. Maddelerle ilgili görüşlerinizi belirtmeniz yeterlidir. Lütfen, ifadeleri dikkatle okuyup, gerçek görüşlerinizi belirtiniz. Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

- 1.Cinsiyet Kadın () Erkek ()
2. İdari pozisyonunuz Müdür () Müdür Yardımcısı ()
3. Okul adı:
4. Branş:
5. Mesleki kıdeminiz/ Yılı:

AÇIK UÇLU ANKET FORMU

1. "Branş Derslik Sistemi" (BDS) hakkındaki görüşleriniz:

a) BDS'nin Sosyal Bilgiler dersi için olumlu/ faydalı yönleri nelerdir?

.....
.....
.....

b) BDS'nin Sosyal Bilgiler dersi için olumsuz yönleri ve yaşanan sıkıntılar nelerdir?

.....
.....
.....

2. BDS'nin gerekliliği ya da önemi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

a) BDS'nin gerekliliği dair düşüncelerim:

.....
.....
.....

b) BDS'nin önemine dair düşüncelerim:

.....
.....
.....

3. BDS'nin daha verimli uygulanabilmesi için neler yapılmalıdır?

a) MEB'na düşen görevler nelerdir?

.....
.....
.....

b)Okul yöneticilerine düşen görevler nelerdir?

.....
.....
.....

c) Öğretmenlere düşen görevler nelerdir?

.....
.....
.....

4. BDS uygulamasının okulunuzdaki devamı konusunda düşünceleriniz nelerdir?

a) Evet, devam etmesini istiyorum, çünkü....

.....
.....
.....

b) Hayır devam etmesini istemiyorum, çünkü...

.....
.....
.....

5. Branş dersliği uygulaması kapsamında Sosyal Bilgiler öğretmeninizden beklentileriniz nelerdir?

.....
.....
.....

**EK-5:Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Öğretmen/Branş Dersliği
Uygulaması 17.08.2006 Tarihli Resmi Yazısı**

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı**

SAYI : B.08.0.TTK.0.01.01.01

17.08.2006/8738

KONU: Öğretmen/Branş Dersliği Uygulaması

.....**VALİLİĞİNE**
(Milli Eğitim Müdürlüğü)

Bilindiği gibi, eğitim sistemimizin çağın değişen koşullarına uyarlanması, eğitim bilimlerinde son zamanlarda meydana gelen gelişmelerin öğretim programlarına, eğitim uygulamalarına, öğretmen eğitimine, ölçme-değerlendirme sistemine ve diğer uygulamalara yansıtılması ile ilgili çalışmalar titizlikle yürütülmektedir.

Bu konuda Bakanlığımızın öncelik verdiği konulardan biri de öğretim ortamlarını (Okulun bahçesi, derslikleri, koridorları, duvarları, tuvalet ve lavaboları, laboratuvarları ve diğer bölümleri) eğitsel amaçlara, sosyalleşmeye, öğrenci merkezliliğe hizmet edecek bir şekilde tasarlamak, bununla ilgili olarak ülkemizin gerçekliğine uygun, uygulanabilir çeşitli modeller geliştirmek; buna bağlı olarak okul kültürünü insan-insan ,insan-mekan ilişkisi bağlamında daha yaşanılabilir hale getirmektir.

Zira yeni uygulamaya konan öğretim programlarından beklenen aktif, kalıcı ve katılımcı öğrenme hedefi de böyle bir düzenlemeyi gerekli kılmaktadır. Öğrenci merkezli ve etkinlik tabanlı bir yaklaşımla geliştirilen öğretim programlarının yaygın ve etkin bir şekilde uygulanabilmesi için, söz konusu programların yapısına ve özelliğine uygun öğretim ortamlarının oluşturulması önem arz etmektedir. Bu nedenle ilköğretim okullarının 6- 8. sınıfları ile ortaöğretim 9-12. sınıflarında sabit derslik uygulaması yerine, şartları uygun olan okullarda her bir ders için düzenlenmiş Öğretmen/Branş Dersliği uygulamasına geçilmesinin ders araç ve gereçleri ile eğitim teknolojilerinin yaygın ve etkili kullanımını mümkün kılacağı, bu durumun öğrencinin motivasyonunu ve buna paralel olarak başarıyı arttıracakı düşünülmektedir.

Bu amaca dönük olmak üzere;

1- Okul öncesi eğitim kurumları ile birleştirilmiş sınıflı öğretim yapan ilköğretim okulları hariç olmak üzere örgün eğitim yapan bütün okullarda fiziki kapasite ve öğretmen imkanları dahilinde Öğretmen/ Branş Dersliği (matematik, fizik, kimya, biyoloji, felsefe, fen ve teknoloji, edebiyat, yabancı dil, sosyal bilgiler, coğrafya, tarih dersliği vb.) uygulamasına geçilmesi,

2- Öğretmen/ Branş Dersliği uygulamasına ilk defa geçecek okullarda uygulamanın bir veya iki ders ile sınırlı tutulması, ulaşılan sonuçların başarılı bulunması halinde uygulamanın yaygınlaştırılması,

3- Geçmişte bu uygulamayı başlatmış olup başarılı sonuç alan okulların bu Genelgede belirtilen sınırlılıklara bağlı kalmaksızın mevcut uygulamalarını devam ettirmesi,

4-Uygulamaya hangi ders/dersler ile başlanacağı okulun fiziki kapasitesi ve öğretmen imkanlarının dikkate alınarak, ilgili branş öğretmenlerinin görüşleri de alınmak suretiyle okul yönetimlerince belirlenmesi,

5- Oluşturulacak Öğretmen/ Branş Dersliğinin ilgili dersin müfredatında öngörülen amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenmesi, dersin gerektirdiği öğretim materyalleri ile eğitim teknolojilerinin düzenlenen derslikte kullanıma hazır bir şekilde bulundurulması,

6-Dersliğin kapısına veya kapı girişinin uygun bir yerine sınıfta öğretim yapacak öğretmenin/ öğretmenlerin isim ve branşlarının yazılması,

7-Gerekli görülmesi/ihtiyaç duyulması halinde bir dersliğin birbirine yakın derslerin ortak dersliği olarak hazırlanması (tarih,coğrafya; matematik/geometri; fizik/kimya/biyoloji dersliği vb.),

8-Fiziki imkanı yetersiz olup bu hususta kapasite artırma imkanı bulunmayan okullarda Öğretmen/Branş Dersliği uygulamasına geçişin daha geniş bir periyotta gerçekleştirilmesi hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Doç. Dr. İrfan ERDOĞAN

Bakan a.
Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı

**EK-6:Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Öğretmen/Branş Dersliği
Uygulaması 15.02.2008 Tarihli Resmi Yazısı**

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı**

SAYI : B.08.TTK.0.01.01.01

15.02.2008*001514

KONU: **Öğretmen/Branş Dersliği** Uygulaması

DOSYA

İlgi: 17.08.2006 tarih ve 8738 sayılı yazı.

Son yıllarda eğitimde yapılan iyileştirme ve geliştirme çalışmaları eğitimin niteliğini artırmaya yönelik çabalardır. Bakanlığımızca geliştirilen öğretim programları ve öğrenci merkezli eğitim uygulama modeli ile eğitim sürecine yeni mekânlar ve zamanlar da girmiştir. Öğrenci merkezli yeni eğitim modeli; **öğretmen/branş dersliği** gibi okul içi, **müze/tabiat ve kültür varlıkları ve öğretim süreçlerinde gazete kupürlerinden yararlanılması** gibi okul dışı yeni eğitim ortamları ve uygulamalarından yararlanılmasını gündeme getirmiştir.

İlk ve orta öğretim kurumlarımızda günümüzde geçerli olan ortam düzenlemesinde, öğrenciler sınıf ve şubelere ayrılmakta ve her dersin öğretmeni bu sınıf ve şubelerde ders dağıtım çizelgesine uygun olarak eğitim ve öğretimi sürdürmektedir. Yani her dersin öğretmeni ders sırası kendine geldiğinde sınıfta yerini almaktadır. Bu durumda sınıflarda (yönetmeliklere göre) masa, sıra, dolap, askı, harita, tahta vb. araç gereç standart olarak bulunmakta bunların dışında derslerin işlenişinde kullanılacak ders araç gereçleri, donatım malzemeleri sınıflarımızda yer almamaktadır.

Talim ve Terbiye Kurulunun ilgi yazısı ile okul öncesi eğitim kurumları ile birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okulları hariç olmak üzere örgün eğitim yapan okullarda fizikî kapasite ve öğretmen imkânları dâhilinde Öğretmen/Branş Dersliği (matematik, fizik, kimya, biyoloji, fen ve teknoloji, edebiyat, yabancı dil, sosyal bilgiler, coğrafya, tarih dersliği vb.) uygulamasına geçilmesi istenmişti. Aynı yazıda öğretmen/branş dersliği uygulamasına ilk defa geçecek okullarda uygulamanın bir iki ders ile sınırlı tutulması ve uygulamanın başarılı bulunması hâlinde ise yaygınlaştırılması belirtilmişti.

İlgi yazının okul müdürlüklerine gönderilmesini müteakip sözü edilen şartları taşıyan okullar uygulamaya başlamış ve sonuçlarından Başkanlığımızı bilgilendirmişlerdir. Yapılan bilgilendirmelerin incelenmesinde aşağıdaki sonuçların alındığı görülmüştür:

1. Branş dersliklerinde öğrencilerin araç ve gereç kullanma yoluyla sistemli düşünmesi, çalışma alışkanlığının kazandırılması, hayal ve yaratıcılık gücünün artırılması sağlanmıştır. Dersliklerde o branşa ait kitap, doküman, araç gereç, televizyon ve VCD bulunduğu için öğrencilerin el becerileri ile hayal güçleri birleştirilerek çok yönlü gelişme elde edilmiştir.
2. Uygulama sayesinde öğrenci bilgiyi bekleyen değil talep eden konuma geçmiştir. Öğrenciler bu amaçla düzenlenen dersliklerde geçici bir süre buldukları için şiddeti tetikleyecek ortam bu sayede kaybolmuştur.
3. Her sınıfa ait etkinliklerin aynı ortamda bulunması öğrencilerin yaratıcılık ve rekabet duygularını geliştirmiştir. Öğrencilerin bütün çalışmaları derslikte durduğu için yan öğrenmeler meydana gelmiştir. Üst sınıflar alt sınıflara rehberlik etmeye başlamış, alt sınıfların başarısı da üst sınıfları harekete geçirmiştir.
4. İngilizce sınıfında kelimeler her zaman sınıf duvarlarında asılı olduğundan her ders aynı işlemi tekrarlamayarak zaman kazanmıştır.
5. Uygulamayla birlikte bir veya birden fazla derslik boşa çıktığı için sınıf mevcutları azalmış ve daha uygun sınıf ortamı sağlanmıştır.
6. Yapılan sınavlarda öğrencilerin başarılarının arttığı gözlenmiştir.
7. Öğretmenlerimiz daha huzurlu ve gürültüsüz bir ortamda ders işleme imkânı yakalamıştır.
8. Velilerden olumlu tepkiler alınmıştır.

Yukarıdaki sonuçlar ışığında elde edilen başarılı eğitim ortamının bütün okullarımızda elde edilmesi ve çıktılarında tüm öğrencilerimizin yararlanması, eğitimde arzu ettiğimiz düzeyin yakalanması açısından son derece önemlidir.

İlgi yazının gönderilmesinden bugüne değin öğretmen imkânından okulun fizikî donanımına kadar uygulamayı mümkün kılacak ve kolaylaştıracak değişkenlerde olumlu gelişmeler kaydetmiş okullarımızın da uygulamaya bir an önce geçmesi, eğitimde fırsat eşitliğinin teminine yönelik önemli bir mesafe olacaktır. Bu doğrultuda okul öncesi eğitim kurumları ile birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okulları hariç olmak üzere örgün eğitim yapan okullarda fizikî kapasite ve öğretmen imkânları dâhilinde Öğretmen/Branş Dersliği uygulamasına geçmek amacıyla okulun öğretmen sayısı ile fizikî şartlarının yeniden gözden geçirilmesi; şartları olgunlaşan okulların önümüzdeki öğretim yılında uygulamaya başlamaları gerekmektedir.

Konunun iliniz dâhilindeki bütün okul müdürlüklerine duyurularak iş ve işleyişin takibi konusunda gerekli hassasiyetin gösterilmesini rica ederim.

Prof. Dr. İrfan ERDOĞAN
Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı

**EK-7:Ortaöğretim Genel Müdürlüğü Öğretmen/Branş Dersliği
Uygulaması 23.02.2015 Tarihli Resmi Yazısı**

T.C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIğI
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü

Sayı : 37364034/605.01/2002717

23/02/2015

Konu : Branş Dersliği Uygulaması

.....VALİLİĞİNE
(İl Milli Eğitim Müdürlüğü)

İlgi: a) Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 17.08.2006 tarihli ve 8738 sayılı yazısı,
b) Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 15.02.2008 tarihli ve 1514 sayılı yazısı.

Talim ve Terbiye Kurulunun ilgi (a), (b) yazıları ile örgün eğitim yapan okullarda dersin öğretmenine; **kendi dersliğini düzenleme, sürekli kullanılacak araç-gereci bulundurma, daha fazla araç-gereç kullanma görev ve sorumluluğu verilerek sınıfların etkin kullanımına katkı sağlayan Öğretmen/Branş Dersliği** (matematik, yabancı dil, sosyal bilgiler, coğrafya, tarih dersliği vb.) uygulamasına imkan dahilinde geçilmesi istenmişti.

Söz konusu Branş Dersliği Uygulamasının ortaöğretim kurumlarında öğretim kalitesi ve öğrenci motivasyonuna etkisinin öğretmenler ve öğrenciler açısından inceleneceği **Milli Eğitim Uzmanlık Tezinde kullanılmak üzere**, ilinizde **Branş Dersliği Sistemi uygulanan** resmi ve özel genel ortaöğretim kurumlarının bilgilerine ihtiyaç duyulmaktadır. İlinizde halihazırda Branş Dersliği Sistemi uygulanan "resmi ve özel genel ortaöğretim kurumları"nın bilgilerinin ekte yer alan forma işlenerek 10.03.2015 tarihine kadar öncelikle snguzel@meb.gov.tr e-posta adresine, bilahare resmi yazı ile Genel Müdürlüğümüze gönderilmesi hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

İsmail YILDIZ
Bakan a.
Daire Başkanı

EK-8:Araştırma İzni

T.C.
BARTIN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 24925745-605-E.12741512
Konu: Anket İzni (Pınar SAYAR)

10.12.2015

MÜDÜRLÜK MAKAMINA

- İlgi: a)MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 20/03/2012 tarih ve 4506 sayılı yazı ekindeki 2012/13 No.lu Genelge.
b)Müdürlük Makamından alınan "Araştırma Değerlendirme Komisyonu Kurulması" konulu 14/10/2014 tarih ve 4557918 sayılı Olur.
c)Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nün 07/12/2015 tarih ve 658 sayılı yazısı ve ekleri.

Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nün ilgi (c) yazısı ile; Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı (Tezli) Yüksek Lisans öğrencisi Pınar SAYAR'ın "Sosyal Bilgiler dersinde branş derslik sistemi uygulamasının öğretmen, öğrenci ve idareci görüşlerine göre değerlendirilmesi" konulu araştırmasını ekteki çalışma takviminde belirtilen ilimiz okullarında uygulamak istediği bildirilmektedir.

İlgi (c) yazı gereği yapılmak istenen Araştırma İzni Projesine ilişkin başvuru ilgi (a) 2012/13 No.lu Genelge kapsamında "Araştırma Değerlendirme Komisyonu'nca değerlendirilmiş ve uygun bulunmuştur.

İlgilinin çalışmasına ilişkin Araştırma Değerlendirme Formu ve çalışma takvimi ekte sunulmuş olup, söz konusu çalışmanın okul müdürlerinin bilgisi dahilinde eğitim öğretimi aksatmadan uygulanabilmesi hususunu Olur'larınıza arz ederim.

Ahmet GÜNERHAN
Şube Müdürü

OLUR
10.12.2015

İsa KIRAL
Vali a.
Milli Eğitim Müdür V.

Adres : Gölbucağı mah.2 nolu çevre yolu 74000 BARTIN
Tel : (0378) 227 68 90 (327)
Fax : (0378) 227 96
e-posta : temelegitim74@meb.gov.tr

Ayrıntılı Bilgi İçin İrtibat:
Ahmet GÜNERHAN- Şube Müdürü
(Temel Eğitim Şubesi)
Elektronik Ağ: <http://bartin.meb.gov.tr>

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorzu.meb.gov.tr> adresinden2bfc-0958-306f-9802-533d kodu ile tevit edilebilir.

T.C.
BARTIN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 24925745-605-E.12765388
Konu: Anket İzni (Pınar SAYAR)

11.12.2015

.....KAYMAKAMLIĞINA
(İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü)

.....MÜDÜRLÜĞÜNE

Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı (Tezli) Yüksek Lisans öğrencisi Pınar SAYAR'ın "Sosyal Bilgiler dersinde branş derslik sistemi uygulamasının öğretmen, öğrenci ve idareci görüşlerine göre değerlendirilmesi" konulu araştırmasını uygulayabilmesine ilişkin Olur yazımız ekinde gönderilmiş olup, ilgiliye çalışmasında gerekli kolaylığın gösterilmesi hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

İsa KIRAL
Vali a.
Millî Eğitim Müdür V.

Ek:
Olur (1 Adet)

Dağıtım:
Kaymakamlıklara (İlçe MEM)
İlgili Okul Md.'ne

Güvenli Elektronik
İmza ile Aynıdır.
11.12.2015
İsmail ALKIZ
V.H.K.

Adres : Gölbucağı mah.2 nolu çevre yolu 74000 BARTIN
Tel : (0378) 227 68 90 (327)
Fax : (0378) 227 96
e-posta : temelegitim74@meb.gov.tr

Ayrıntılı Bilgi İçin İrtibat:
Ahmet GÜNERHAN- Şube Müdürü
(Temel Eğitim Şubesi)
Elektronik Ağ: <http://bartin.meb.gov.tr>

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksoru.meb.gov.tr> adresinden a4ee-6617-3eca-9362-e3ac kodu ile tevit edilebilir.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı	Pınar SAYAR
Eğitim	Gazi Üniversitesi- Kastamonu Eğitim Fakültesi- Sosyal Bilgiler Öğretmenliği [Haziran-2008] Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü-Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans Programı [Devam Ediyor]
İş Tecrübesi	Milli Eğitim Bakanlığı- Sosyal Bilgiler Öğretmeni [Aralık 2010- Devam Ediyor]
İletişim	Tel: 05077667148 E-Posta: pinarslan874@hotmail.com